

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Уроки музичного мистецтва

6 клас

*Навчально-методичний посібник для вчителів
музичного мистецтва*

Черкаси
2013

Автори:

Бабич М.О., учитель музичного мистецтва Золотоніської спеціалізованої школи № 1 Золотоніської міської ради; **Борщ Л.І.**, учитель музичного мистецтва Городищенської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 Городищенської районної ради; **Войцях С.А.**, учитель музичного мистецтва Чернобаївської гімназії Чернобаївської районної ради; **Гладка С.А.**, учитель музичного мистецтва Цвітківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Городищенської районної ради; **Зирянов О.В.**, учитель музичного мистецтва Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2 Черкаської міської ради; **Мамієнко О.М.**, учитель музичного мистецтва Тальнівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Тальнівської районної ради; **Синиця Л.М.**, учитель музичного мистецтва Іваньківської загальноосвітньої школи I-III ступенів Маньківської районної ради; **Тищенко Н.В.**, учитель музичного мистецтва Монастирищенської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 Монастирищенської районної ради; **Шведенко І.О.**, учитель музичного мистецтва Леськівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Черкаської районної ради.

Упорядник:

Гловацький С.В., методист ЧОПОПП

Рецензенти:

Назаренко Г.А., кандидат педагогічних наук, проректор з наукової роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради;

Колесник А.Ю., заступник директора з навчально-виховної роботи Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 20 Черкаської міської ради.

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту.
Протокол №1 від 05.03.2013 року

ЗМІСТ

Зміст.....	3
Передмова.....	4
(Гловацький С.В.) Вступ.....	5
(Гловацький С.В.) Навчально-дидактична структура уроків музичного мистецтва...	7
(Гловацький С.В.) Музика та духовний світ людини.....	8
(Гловацький С.В.) Календарно-тематичне планування уроків музичного мистецтва, 6 клас.....	10
(Борщ Л.І.) Урок № 1 «Озветься в музиці душа».....	15
(Борщ Л.І.) Урок № 2 «Танець, який полонив увесь світ».....	17
(Шведенко І.О.) Урок № 3 «Через боротьбу – до перемоги».....	18
(Зиринов О.В.) Урок № 4 «Перше завдання з композиції».....	20
(Зиринов О.В.) Урок № 5 «Близька музика далекого континенту».....	23
(Зиринов О.В.) Урок № 6 «Музичне послання крізь віки».....	25
(Зиринов О.В.) Урок № 7 «Два німецькі генії або дещо про стиль».....	28
(Зиринов О.В.) Урок № 8 « «Лебедина пісня» П. Чайковського».....	29
(Зиринов О.В.) Урок № 9 «Музика як мова почуттів (Узагальнення)».....	31
(Зиринов О.В.) Урок № 10 «Вирушала музика в похід».....	32
(Войцях С.А.) Урок № 11 «Філософ, поет, музикант».....	36
Войцях С.А.) Урок № 12 «Життя, присвячене пісні».....	38
(Войцях С.А.) Урок № 13 «Сталеві руки і золоте серце».....	40
(Шведенко І.О.) Урок № 14 «Шопен – душа фортепіано».....	42
(Войцях С.А.) Урок № 15 «Музика як мова почуттів. Пісні зимових свят».....	44
(Войцях С.А.) Урок № 16 «Музика як мова почуттів (Узагальнення)».....	45
(Войцях С.А.) Урок № 17 «Я і музика. Пісні твого краю».....	47
(Шляхтова Т.В.) Урок № 18 «Як жартує музика».....	50
(Шведенко І.О.) Урок № 19 «Весняна казка».....	53
(Шляхтова Т.В.) Урок № 20 «Пісні на честь весни».....	55
(Бабич М.О.) Урок № 21 «Доля генія».....	60
(Бабич М.О.) Урок № 22 «Із сучасності в майбутнє».....	66
(Бабич М.О.) Урок № 23 «Патріот Франції».....	69
(Мамієнко О.М.) Урок № 24 «Світ почуттів».....	72
(Шведенко І.О.) Урок № 25 «Симфонія про Україну».....	74
(Шведенко І.О.) Урок № 26 «Я і музика (Узагальнення)».....	78
(Тищенко Н.В.) Урок № 27 «Дитячі образи в музиці».....	79
(Тищенко Н.В.) Урок № 28 «Вокальна лірика».....	81
(Тищенко Н.В.) Урок № 29 «Цвіт землі».....	83
(Гладка С.А.) Урок № 30 «Король вальсів».....	85
(Гладка С.А.) Урок № 31 «Коломийки».....	88
(Гладка С.А.) Урок № 32 «Українська народна інструментальна музика».....	92
(Шведенко І.О.) Урок № 33 «Духовна музика».....	94
(Шведенко І.О.) Урок № 34 «Вічне джерело».....	98
(Шведенко І.О.) Урок № 35 «Музика – джерело почуттів (Узагальнення)».....	100
(Гловацький С.В.) Тестові завдання.....	102
Список учителів творчої групи.....	106

ПЕРЕДМОВА

Виховання духовно багаті особистості набуває у наш час значення надзвичайно важливої соціальної проблеми. У її розв'язанні особлива роль належить мистецтву. Серед предметів, що вивчаються в загальноосвітній школі, найвищу виховну та розвивальну роль виконує мистецтво, яке впливає на свідомість і півсвідомість особистості, на інтелектуальну та емоційну сфери, на моральне і фізичне здоров'я людини. Мистецтво, зокрема, музичне, має в цьому плані невичерпні можливості.

Основною формою музичного виховання школярів у загальноосвітній школі є проведення уроків музичного мистецтва. Якою повинна бути структура уроку музичного мистецтва? Які види діяльності застосовувати? Яким він має бути сьогодні: за формою, змістом? Які використовувати на уроці методи, інноваційні технології? На всі ці питання не існує вичерпних відповідей, тому що немає однакових дітей, однакових класів, однакових умов, однакових учителів. Тому загальною відповіддю має бути – урок музичного мистецтва має бути змістовним, насиченим, цікавим, захоплюючим, живим, хвилюючим і творчим.

Учитель музичного мистецтва є творцем уроку. Від його майстерності залежить рівень і якість інтелектуального, музично-естетичного та морального розвитку дітей. Учитель постає на уроці своєрідним майстром, який своїми знаннями, своїм талантом та жагучим бажанням, душею та серцем, словом та діями плекає творчу, духовно багату особистість.

Стимулом для підвищення педагогічної творчості вчителів музичного мистецтва можуть слугувати цікаві навчально-методичні матеріали. Тому поява цього матеріалу є актуально-необхідним і важливим.

Сподіваюсь, що запропонований у навчально-методичному посібнику матеріал стане корисним у роботі вчителів музичного мистецтва, особливо молодим спеціалістам.

З повагою, С.В. Гловацький, методист ЧОПОПП.

ВСТУП

Мистецтво володіє великою силою впливу на людину, зокрема, молоду людину. Виховання підростаючого покоління засобами мистецтва, його духовності, естетичної культури, є досить важливим завданням сучасної музично-педагогічної освіти.

Можна називати велику кількість прикладів про виняткові можливості впливу музики на людину, на її почуття й душевний стан. Про силу мистецтва говорилося в усі часи. Сила впливу багато в чому залежить від емоційного розвитку слухача, його підготовленості до спілкування зі справжнім мистецтвом, від того, наскільки близька йому та чи інша музика.

Музичне мистецтво має стати відкритою інтонаційно-образною моделлю входження дитини у світ культури. Тому необхідно надати педагогічним технологіям діалогічного характеру. Саме діалогічна стратегія педагогічної взаємодії, забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням музичною діяльністю.

При викладанні музичного мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах основний акцент ставиться на особистісний розвиток учня, збагачення його емоційно-естетичного досвіду під час сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва й музично-практичної діяльності, а також формування ціннісних орієнтацій, потреби у творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні.

Одже, основними установками в навчанні музичного мистецтва є:

- викладання музики як самостійного мистецтва й орієнтація змісту, форм і методів шкільної музичної освіти на його вищі досягнення;
- формування музичного мистецтва учнів як мислення діалектичного, адекватного внутрішній будові, драматургії та формоутворення музичних творів розвинутих жанрів і форм;
- розвиток емоційно-ціннісного ставлення до музики на основі фантазії та уяви учнів;
- орієнтації музично-виконавської діяльності учнів на найбільш інтегративні її види, що забезпечує цілісне охоплення музичного твору в єдності його змісту й форми: при засвоєнні симфонічної музики – на «диригування» (пластичне інтонування), при засвоєнні музично-сценічних жанрів – на оперну режисуру (інсценування);
- залучення професійних музикантів до спільного з учнями живого виконання музичних творів, що дозволяє посилити емоційно-художній вплив музики на учнів та підвищити рівень їх виконавської культури, посилити соціальну значущість уроків музичного мистецтва в цілому.

При вивченні музичного мистецтва у 5 класі перед учнями розгортався світ музичного мистецтва, де акцентувалися зв'язки музики з мистецтвом слова (у храмі, театрі, кінематографі), особливості вокальної та інструментальної, програмної та не програмної музики на прикладі творів різних жанрів (пісня, кантата, опера, балет, концерт, симфонія тощо). Зіставлення та порівняння музичних, літературних і візуальних образів сприяло розвитку у п'ятикласників асоціативного мислення, їх поліхудожнього виховання, збагаченню новими знаннями, враженнями, відкриттю для себе нових сторінок життя.

При вивченні музичного мистецтва у 6 класі зміст програми розкриває перед учнями духовний світ людини, багатство її почуттів та емоцій, втілених у музичних образах, на прикладах творів різних жанрів поліфонічної та гомофонно-гармонічної музики. Це надає учням можливість спостереження за власними думками, переживаннями, відчуттями в процесі сприймання й виконання музичних творів, осмислення своїх інтересів, духовних потреб, світосприймання.

Представляючи музику як живий організм, ми викликаємо в учнів відчуття музики як самих себе, тому що, вона, як і все живе, народжується, має відповідну побудову, росте, розвивається, змінюється, вступає у відносини з іншою музикою. Усі ці явища присутні у будь-якому творі. Одночасно ми вказуємо учням шлях, з допомогою якого вони зможуть розкрити для себе сутність теми навчального уроку – «Музика і духовний світ людини», «Я і музика».

1. Музичний досвід попередніх років. Учні вже багато знають про музику, про її типи, жанри, засоби виразності, інтонацію, розвиток, музичну форму, зазирнувши до скарбниці інших видів мистецтва – літератури та образотворчого. Учні вже переконалися в тому, що ця скарбниця не буває замкненою: її багатства, створені людиною та почерпнуті з вічного джерела життя, належать усім людям.

В учнів вже сформовано уявлення про те, що існують загальні закони життя і музики. Якщо ці закони відображають сутність життєвого й музичного процесу, то вони загальні (приклад, закон залежності форми від змісту).

2. Музично-життєвий досвід учнів та їх розумова діяльність організуються вже на принципово новому рівні – на рівні науково-теоретичних понять, тобто мовно-жанровій сфері пісня, кантата, опера, балет, концерт, симфонія тощо). Інтонація, розвиток, будова музики – абстрактно-загальні для музики поняття, які є формами її існування як цілісного організму, стають стрижнем мислення учнів.

3. Перехід до науково-теоретичного рівня знань можна розглядати і в контексті відповідного рівня осягнення музики, який зобов'язує до трактування основних понять шостого класу як філософських категорій. У цьому відношенні такими є теми-проблеми шостого класу («Музика як мова почуттів», «Я і музика»).

У цьому навчальному році спробуємо відповісти на запитання: як впливає музика на духовний світ людини? Чому вона приносить то радість, то смуток, підносить настрій? Чи здатна музика змінювати характер людини? Коли ми спільно з учнями зможемо відповісти на ці питання, ми краще пізнаємо не тільки музику, але й самих себе, бо музика не живе поза людиною – вона завжди несе в собі часточку її душі.

Слід довести до свідомості учнів, що сила справжньої музики безмежна. Вона здатна пробуджувати найкраще, що є в людині – її прагнення до краси, любові, творчості. Вона відкриває світ, повний багатства – світ готовий подарувати свої скарби кожному.

Можна запросити учнів замислитись над тим, які епохи залишили найкращі пам'ятки, найвищі зразки людської думки. Таким чином, учні зможуть усвідомити, що це були часи розквіту духовності, коли мистецтво було засобом пізнання й відображення всіх проблем життя – від народження людини до руху планет. Ось чому й сьогодні так приваблює слухачів старовинна музика: з одного боку, ми знаходимо в ній чистоту помислів і велич духу, які, на жаль, не завжди зберігаються в сучасному житті, з іншого – мистецтво давніх часів постає перед нами у своєму чистому вигляді, як духовний пошук людини.

Вивчення музики передбачає не тільки її слухання, але й створення умов для її сприймання. Це сприяє розвитку як музичного слуху, так і слуху як «органу душі» (Б. Пастернак), і входження в музичну традицію, де є усталеними свої жанри, форми, засоби виразності. Ось чому дуже важливо навчити учнів сприймати красу мелодії, ритмів, глибину гармонії та виразність фактури. Кожен із цих засобів несе людині свою власну інформацію про зміст музики, створюючи її неповторну мову – ключ до розуміння музичної культури. Навчаючи учнів вдумливо слухати музику, ми сприятимемо розвитку їх здатності до сприймання та духовного вдосконалення.

Під впливом музики у світі з'явиться більше добрих справ, щасливих людей, красивих місць. Може в цьому й полягає великий сенс стародавнього міфу про будівництво міста Фів, каміння якого «рухалося музикою». І хоча відбувалося таке явище попри закони фізики, але ніяк не попри закони краси. А чи не є ці закони найкращими з усіх, що здатні керувати людьми? Пам'ятаймо про це, навчаючи учнів одному з найвеличніших проявів краси – музичному мистецтву.

Начально-дидактична структура уроку музичного мистецтва

Кожен урок музичного мистецтва має свою дидактичну структуру. Тобто, етапи побудови уроку, їх послідовність. Пропонується така орієнтовна структура уроку музичного мистецтва:

- вхід у клас у супроводі музичного звучання;
- повідомлення теми, мети, завдання уроку, мотивація навчальної діяльності учнів;
- розповіді учнів про музику, яку вони слухали в оточуючому середовищі протягом тижня (перевірка домашнього завдання); перевірка, оцінка і корекція засвоєних раніше знань, навичок, умінь;
- відтворення і корекція опорних знань учнів;
- слухання та інтерпретація музики;
- розучування і виконання пісень;
- сприймання, осмислення, узагальнення і систематизація нових знань;
- підсумки уроку (узагальнення);
- оцінення та повідомлення домашнього завдання;
- вихід із класу в супроводі звучання музики.

Прошу зауважити, що вхід та вихід у супроводі звучання музики практикувати не на кожному уроці. До вибору музики, у супроводі звучання якої учні входять до класу та виходять з нього, слід ставитись уважно. Вона має налагоджувати учнів на сприйняття основних музичних творів та допомагати цьому. Можливо практикувати, щоб музику для входу на урок визначав учитель, а музику для виходу з уроку – учні. Отже, музикою для входу та виходу може бути твір, який учні слухали або виконували на минулих уроках чи новий музичний твір, що прозвучить на цьому уроці. Звучання музики під час входу на урок музичного мистецтва та виходу учнів з класу виділяє цей урок з-поміж інших, робить його особливим – *уроком мистецтва*.

Розповіді учнів щодо прослуханої вдома музики за власним вибором (домашні завдання) в ключі навчальної теми з використанням термінології, засвоєної ними, та з висновками відповідно до теми семестру можуть звучати не обов'язково на початку уроку. У залежності від побудови (драматургії) уроку, ці повідомлення можуть включатися в будь-який зручний момент і навіть, поетапно (на початку уроку прозвучать відповіді кількох учнів, пізніше – інших). Важливо, щоб з уроку в урок зростала змістовність цих розповідей, приверталась увага до життєвого змісту прослуханої вдома музики, висловлювалося власне ставлення учнів до неї, розвивались комунікативні здібності учнів. Розповіді учнів можна ілюструвати музикою (наспівати чи награти твір, про який розповідає учень, або інший твір – для порівняння). Під час розповіді учня вчитель може не лише ставити запитання, а й сам розповісти, коли це доречно, про музику яку він слухав вдома і виконати її (або фрагмент), а також поставити учням запитання в руслі розмови та навчальної теми. Бажано, щоб інші учні брали участь в обговоренні.

На кожному уроці заплановано **слухання** одного невеликого або фрагмента великого музичного твору. Слід максимально залучати якомога більшу частину учнів до обговорення його звучання, підтримувати розвиток дискусій, направляючи при цьому розмову в потрібному напрямку відповідно до теми та з метою розвитку комунікативних здібностей учнів у сфері мистецтва. При необхідності, наприклад, під час виникнення в класі дискусії щодо характеристики звучання або змісту того чи іншого твору, прослуховуємо його повторно, з поставленим конкретним завданням. Так само, можна прослухати з метою порівняння незапланований музичний твір – за вибором учнів або вчителя.

Розучування пісень має проводитися поетапно: на 1-му уроці, коли представлена пісня, - 1-й куплет (+ приспів); на 2-му – повторення вивченого + розучування наступних куплетів; на 3-му – доопрацювання, виправлення недоліків, виконання. Робота над розвитком вокально-хорових навичок учнів охоплює всі етапи розучування пісні.

Узагальнення (підбиття підсумків) є важливим та необхідним етапом кожного уроку, що допомагає учням усвідомити найголовніше стосовно прослуханої та виконаної музики і зробити висновки відповідно до теми семестру.

Що стосується назви теми семестру та уроку (якщо остання сформульована вчителем), то їх не обов'язково повідомляти на початку уроку чи писати на дошці – це інколи виглядає формальним і нецікавим для учнів. Назва теми може прозвучати в потрібний момент у контексті розмови про будь-який твір, чи, навіть, у момент узагальнення матеріалу уроку.

Визначення в поурочних методичних рекомендаціях теми уроків є орієнтовними і такими, що можуть стати при нагоді для визначення вчителем основного завдання даного конкретного уроку в межах семестрової теми.

Типи уроків визначаються конкретною метою і розглядаються в тісному зв'язку зі структурою уроку.

Пропонуються традиційні типи уроки і нетрадиційні форми уроку музичного мистецтва:

- комбінований урок;
- урок введення в тему;
- урок поглиблення теми;
- урок узагальнення теми;
- синтетичний урок (бінарний, інтегрований);
- урок-екскурсія;
- урок-вистава;
- урок-гра;
- урок-концерт;
- урок-дискусія;
- урок-диспут;
- урок-вікторина; урок-монографія.

Важливим при проведенні нетрадиційних форм уроків музичного мистецтва є натхнення, фантазія, творча уява, використання засобів музичної творчості, урахування природи музичного мистецтва, музичного досвіду учнів та природи їх музичних здібностей.

Музика та духовний світ людини

Зміст навчальної програми з музичного мистецтва для 6 класу (авт. Б.Фільц, І.Белова, Г.Букреєва, М.Демчишин, Л.Масол, О.Мільченко, О.Павленко) розкриває перед учнями духовний світ людини, багатство її почуттів та емоцій, втілених у музичних образах, на прикладі творів різних жанрів поліфонічної та гомофонно-гармонічної музики. У процесі сприймання і виконання музичних творів учні матимуть можливість спостерігати за власними думками, переживаннями, відчуттями, осмислювати свої музичні інтереси, духовні потреби, світосприйняття.

Необхідно, щоб учні усвідомили безмежні можливості музики у втіленні внутрішнього, чуттєвого світу людини та її важливу роль у формуванні високих духовних якостей особистості. Розуміння мови та змісту музичних творів, що відображають навколишній світ, сприяє взаєморозумінню людей, надає змогу кожній особистості сприймати світ в усій його багатоманітності, орієнтуватися та усвідомлювати своє місце в ньому. Сприйняття музики надає можливість перейнятися почуттями, втіленнями в ній, та красою їх відтворення через засоби музичної виразності.

Тема I семестру **«Музика як мова почуттів»** зосереджена на втіленні широкої палітри людських почуттів, настроїв, емоцій у музичних творах різних жанрів та стилів. Протягом семестру учням будуть представлені такі музичні жанри, як пісня (народна і професійна), інструментальна п'єса, фортепіанний цикл, концерт для фортепіано з оркестром, опера, симфонія. На прикладі творчості Й.С.Баха учні ознайомляться з музикою для органу та

поліфонічним складом музики, а також матимуть можливість зіставити поліфонічні твори з гомофонно-гармонічними.

Завдання вчителя полягає в тому, щоб спрямувати учнів на усвідомлення широких виражальних можливостей музичного мистецтва на прикладах зазначених жанрів, а також на усвідомлення важливості впливу мистецтва на особистість та міжособистісні стосунки.

Тема II семестру «**Я і музика**» зосереджена на особистому сприйнятті учнем музичних творів та виявленні його ставлення до музики. Слід постійно розвивати в учнів відчуття власної причетності до мистецтва, необхідне для цілісного сприймання життєвих образів, відображених у ньому та усвідомлення значення музики у своєму житті та житті інших людей.

Домашнє завдання – слухати музику за власним вибором – допоможуть учням зіставити художній рівень програмових творів і музики, що звучить в оточуючому середовищі; усвідомити рівень своїх музичних уподобань і смаків та знайти шляхи до їх удосконалення.

Кінцевим результатом засвоєння навчального матеріалу з тем «Музика як мова почуттів» та «Я і музика» має бути вироблення в учнів свідомого і вдумливого ставлення до музики та ролі музичного мистецтва у власному житті. Музичне мистецтво розкриватиметься перед учнями новими сторонами своїх виражальних можливостей та життєвого змісту. Завдяки накопиченню слухового та виконавського досвіду протягом року розширюватиметься музичний та життєвий кругозір учнів.

Допомагаючи учням сприймати і розуміти музичні твори, слід привертати їхню увагу до великої естетичної цінності мистецтва, його здатності наділяти людину естетичною насолодою та красою. Усвідомлюючи неперевершене значення естетичного впливу мистецтва на людину, вчитель завжди зможе скористатися у своїй роботі з учнями його здатністю виконувати виховну, пізнавальну та перетворюючу функції. Найважливішим при цьому є завдання вчителя захопити учнів музикою, закохати їх у музику, навчити розуміти її красу.

Календарно-тематичне планування уроків музичного мистецтва в 6 класі.

Тема навчального року: «Музика і духовний світ людини»

Тема семестру: «Музика як мова почуттів»

№ п/п	Тема	Теоретичні відомості	Матеріал для сприймання	Матеріал для виконання	Дата
Тема 1. Музика як мова почуттів					
1	Озветься в музиці душа	Почуття, духовний світ, емоції	Українська народна пісня „Летіла зозуля” Г. Тарасенко. „Українська мати”	„Хлоп’ята і дівчата” Сл. І. Діка (переклад О. Лобової), муз. А. Островського	
2	Танець, який полонив увесь світ	Вальс, творчість Ф. Шопена, творчість М. Лисенка	Ф. Шопен. „Вальс мі-мінор” М. Лисенко. Концертний вальс ре-мінор	„Хлоп’ята і дівчата” Сл. І. Діка (переклад Н. Забіли), муз. А. Островського	
3	Через боротьбу – до перемоги	Творчість Л. Бетховена, класичний тип симфонії, «Віденські класики», вплив музики на людину	Л. Бетховен. Тема „Так доля стукає у двері” із Симфонії № 5 Л. Бетховен. Симфонія № 5, I ч.	„Музика” Сл. І. Боровик, муз. Ю. Рожкова	
4	Перше завдання з композиції	Прелюдія (прелюд), творчість В. Барвінського, гомофонія	В. Барвінський. Прелюдія № 4 („Хоральна”)	„Музика” Сл. І. Боровик, муз. Ю. Рожкова	
5	Близька музика далекого континенту	Колискові пісні, музика — мова звуків, творчість Дж.Гершвіна, опера Дж.Гершвіна „Поргі і Бесс”, джаз, спіричуел	Дж. Гершвін. „Колискова Клари” з опери „Поргі і Бесс” Спіричуел у виконанні П. Робсона	„Колискова” з опери „Поргі і Бесс” Муз. Дж. Гершвіна, пер. М. Яскулка	
6	Музичне послання крізь віки	Творчість Й.С.Баха, fuga, поліфонія, музичний інструмент орган	Й. Бах. Органна fuga соль-мінор	„Весняна пісня” Муз. Й.С. Баха, укр. текст О. Лобової	
7	Два німецькі генії, або Дещо про стиль	Музичний стиль, індивідуальний стиль музиканта	Й. Бах. Прелюдія мі-мінор Л. Бетховен. „Менует соль-мажор” (із сонати № 20 для фортепіано)	„Весняна пісня” Муз. Й.С. Баха, укр. текст О. Лобової	
8	„Лебедина пісня” П. Чайковського	Симфонія, творчість П. Чайковського, відомості про 6 симфонію П. Чайковського	П. Чайковський. Експозиція I частини шостої симфонії	„Колискова пісня в бурю” Сл. О. Лещеєва, пер. М. Познанської, муз. П. Чайковського	
9	Музика як мова почуттів (узагальнення)	Музика – мова почуттів	Дж. Гершвін. Колискова з опери „Поргі і Бесс” Л. Бетховен. П’ята симфонія, I ч. (уривок)	„Хлоп’ята і дівчата”, „Музика”	

№ п/п	Тема	Теоретичні відомості	Матеріал для сприймання	Матеріал для виконання	Дата
10	Вирушала музика в похід	Роль музики в житті козаків, творчість С.Чарнецького, козацькі пісні, творчість О.Боровського	М. Дерегус. „Дума про козака Голоту” О. Боровський. „Український марш”	„Ой у лузі червона калина” Сл. С.Чарнецького, муз. Г.Труха	
11	Філософ, поет, музикант	Творчість Г.Сковорода, кант, псалми	Г. Сковорода. „Всякому городу нрав і права”	„Ой у лузі червона калина” Сл. С.Чарнецького, муз. Г.Труха	
12	Життя, присвячене пісні	Творчість М.Леонтовича, обробка, щедрівки, колядки, відомості про пісню „Пряля”	„Щедрик” в обробці М. Леонтовича „Пряля” в обробці М. Леонтовича	„Лелека” Сл. В. Ладижця, муз. Ю. Рожавської	
13	Сталеві руки і золоте серце	Творчість С.Рахманінова, концерт, тема Батьківщини у творах мистецтва	С. Рахманінов. Другого концерту для фортепіано з оркестром, І ч.	„Лелека” Сл. В. Ладижця, муз. Ю. Рожавської	
14	Шопен – душа фортепіано	Творчість Ф.Шопена, ноктюрн, скерцо	Ф. Шопен. Ноктюрн сі мажор Ф. Шопен. Скерцо сі бемоль-мінор	„Ой у саду” Колядка	
15	Пісні зимових свят	Щедрівки, тематика обрядово-календарних пісень, тузичний цикл, відомості про В. Барвінського та фортепіанний цикл „Колядки та щедрівки”	В. Барвінський. Колядки „Бог предвічний” і „Нова радість стала” з фортепіанного циклу „Колядки та щедрівки”	Щедрівка „Ой чи є, чи нема”	
16	Музика – дзеркало почуттів (узагальнення)	Відображення світу в мистецтві, музика – мова звуків, музика і почуття, розповідь про Різдвяні свята		„Ой, у лузі червона калина”, „Лелека”, „Ой у саду”, „Ой чи є, чи нема”	
Тема семестру: «Я і музика»					
17	Пісні твого краю	Народні пісні, відомості про пісню „Віють вітри, віють буйні”, відомості про народну пісню „За городом качки пливуть”	М. Лисенко. „Віють вітри, віють буйні” з опери „Наталка Полтавка” Українська народна пісня „За городом качки пливуть”	„Веселкова пісня” Сл. В. Гутник, О. Кононенко, муз. О.Жилінського	
18	Як жартує музика	Жартівлива музика, творчість Й.С.Баха, відомості про п’єсу „Жарт”, сюїта, тріо, тріо Мареничів	Й. С. Бах. „Жарт” із сюїти № 2 для струнних інструментів і флейти „Ой під вишнею, під черешнею” у виконанні тріо Мареничів	„Веселкова пісня” Сл. В. Гутник, О. Кононенко, муз. О.Жилінського	
19	Весняна казка	Опера, творчість М.Римського-Корсакова, сюжет казки „Снігуронька”, арія,	М. Римський-Корсаков. Опера „Снігуронька”: Арія Снігуроньки,	Української народної пісні „Од Києва до Лубен”	

№ п/п	Тема	Теоретичні відомості	Матеріал для сприймання	Матеріал для виконання	Дата
		відомості про оперу „Снігуронька”, жарти в музиці	Сцена танення Снігуроньки		
20	Пісні на честь весни	Веснянки, творчість М.Вериківського, симфонічна сюїта	Симфонічна сюїта М. Вериківського „Веснянки”	„Веснянка” Сл. А.Навроцького, муз. В.Філіпенка	
21	Доля генія	Творчість В.Моцарта, серенада, рондо, реквієм, відомості про „Реквієм” В.А. Моцарта	В.А. Моцарт. Рондо з „Маленької нічної серенади” В.А. Моцарт. „Лякрімоза” з „Реквієму”	„Веснянка” Сл. А.Навроцького, муз. В.Філіпенка	
22	Із сучасності в майбуття	Музика постійно змінюється, творчість Г.Свиридова, увертюра, відомості про оркестрову увертюру до фільму „Час, уперед!”	Г.Свиридов. Оркестрова увертюра до фільму „Час, уперед!” Д. Бурлюк. „Час”	„Колиска майбуття” Сл. і муз. В. Дроботенко	
23	Патріот Франції	Патріотизм у музичних творах, творчість К. Сен-Санса, відомості про Другий концерт для фортепіано з оркестром К. Сен-Санса	К. Сен-Санс. Концерт № 2 для фортепіано з оркестром (третья частина)	„Колиска майбуття” Сл. і муз. В. Дроботенко	
24	Світ почуттів	Народне мистецтво – основа професійної музики, творчість Р.Шумана, відомості про фортепіанний цикл Р.Шумана „Лісові сцени”	Р. Шуман. „На галявині лісу”, „Прощання” з циклу „Лісові сцени”	„Моя земля” Сл. і муз. М. Мозгового	
25	Симфонія про Україну	Творчість Є.Станковича, ораторія, симфонія, творчість М.Мозгового	Є. Станкович. Фінал симфонії „Я стверджуюсь”	„Моя земля” Сл. і муз. М. Мозгового	
26	Я і музика (узагальнення)			„Веселкова пісня”, „Моя земля”	
27	Світ дитинства	Імпресіонізм, творчість К.Дебюссі, відомості про п’єсу К. Дебюссі „Доктор Gradus ad Parnassum” із сюїти „Дитячий куточок”, етюд	К. Дебюссі. „Доктор Gradus ad Parnassum” із сюїти „Дитячий куточок”	„Тихий марш” Сл. Ю. Михайлова (пер. П.Сингаївського), муз. Г. Гладкова	
28	Перлина вокальної музики	Вокальна музика, творчість М. Глінки, романс, історія створення романсу М. Глінки „Я мить чудову пам’ятаю”, творчість В.Сильвестрова, Відомості про пісню В. Сильвестрова „Прощай, світе, прощай, земле...” із циклу „Тихі пісні”	В. Сильвестров. „Прощай, світе, прощай, земле...” із циклу „Тихі пісні”	„Тихий марш” Сл. Ю. Михайлова (пер. П.Сингаївського), муз. Г. Гладкова	

№ п/п	Тема	Теоретичні відомості	Матеріал для сприймання	Матеріал для виконання	Дата
29	Цвіт землі	Народне мистецтво — основа професійної музики, творчість І.Шамо, сюїта, відомості про „Українську сюїту” для фортепіано І.Шамо	І.Шамо. „Веснянка” з „Української сюїти” для фортепіано	„Цвіт землі” Сл. М. Сингаївського, муз. О. Злотника	
30	Король вальсів	Вальс, звання „Короля вальсів”, творчість Й.Штрауса, відомості про вальс Й. Штрауса „На прекрасному голубому Дунаї”, пісні в темпі вальсу	Й. Штраус. „На прекрасному голубому Дунаї”	„Цвіт землі” Сл. М. Сингаївського, муз. О. Злотника	
31	Коломийки	Коломийки, творчість М.Колесси, відомості про коломийки М. Колеси	М.Колесса. Фортепіанний цикл „Три коломийки”	Коломийка	
32	Троїсті музики	Народна інструментальна музика — складова частина музичного фольклору України, троїсті музики, коломийки	Легенда про троїстих музик	Коломийка	
33	Духовна музика	Духовна музика, літургія, меса, творчість Д.Бортнянського, хоровий концерт, відомості про хоровий концерт № 24 Д.Бортнянського	Д. Бортнянський. Хоровий концерт № 24	„Я малюю мрію” Сл. Н. Погребняк, муз. О. Яушкевич	
34	Вічне джерело	Рапсодія, відомості Рапсодію № 2 для фортепіано М. Лисенка, творчість М. Лисенка,	Рапсодія № 2 для фортепіано М. Лисенка	„Я малюю мрію” Сл. Н. Погребняк, муз. О. Яушкевич	
35	Музика – джерело почуттів (узагальнення)	Музика — мова звуків та інтонацій		„Цвіт землі”, „Я малюю мрію”	

«Музика і духовний світ людини»

Тема I- семестру: «Музика як мова почуттів»

Урок - 1

Тема. Озветься в музиці душа

Мета: - на конкретних прикладах показати учням можливості музичного мистецтва виражати різноманітні настрої та почуття людини. Поглибити знання учнів про родинно-побутові народні пісні;

- розвивати вміння учнів логічно мислити, інтерпретувати та виразно виконувати музичні твори. Ознайомити учнів із творчістю Жака Бреля; дати визначення поняття *шансоньє*. Розвивати вміння учнів логічно мислити, інтерпретувати та виразно виконувати музичні твори. Розвивати в учнів зацікавленість українською народною піснею; глибоке відчуття настроїв і почуттів людини, втілених у музичних творах;
- виховувати почуття єдності з музичним образом пісні.

Тип уроку: урок введення в тему.

Хід уроку

Вступ

Ви прокинулися вранці і весело посміхнулися сонечку або сумно зітхнули: „Знову дощ!“. Почався новий день, насичений радіщами і хвилюваннями, надіями і тривогами, сподіваннями і розчаруваннями – так життя дарує безліч почуттів. Деякі з них (любов, відданість, дружба) супроводжують людину все життя і є найважливішою частиною її духовного світу.

Ви посміхаєтеся батькам і друзям, хвилюєтеся на уроці, смієтесь із дотепного жарту, сумуєте разом із героєм улюбленої книги... Ваші почуття відбиваються в емоціях через посмішки, сміх, сльози, а іноді проявляються у мелодіях, піснях, наспівах...

Прослухайте українську народну пісню „Летіла зозуля” і спробуйте підспівати.

Слухання і підспівування пісні „Летіла зозуля”

Аналіз прослуханого твору

Про що розповідається в пісні?

Якими засобами музика передає сум, тугу, горе дівчини?

До кого звертається дівчина у важку хвилину і чому?

Споглядання репродукції картини „Українська мати” Г. Тарасенка

Про що замислилася жінка, зображена на картині?

Які почуття матері передав художник?

Поміркуйте, чи пронизані спорідненими почуттями пісня „Летіла зозуля” та картина „Українська мати”.

Бесіда про школу

Школа... Це слово поєднує хлопців і дівчаток, дітей і батьків, бабусь і дідусів, оскільки хтось навчається у школі зараз, а хтось був або ще буде школярем. Усі ми – старанні і не дуже, відмінники і не зовсім, слухняні і майже навпаки – обов'язково згадаємо колись шкільні роки як найкращу сторінку дитинства, а школу — як другу родину, що дала нам пугівку у велике і цікаве доросле життя.

А ще тут звучать такі гарні пісні, як, наприклад, „Хлоп'ята і дівчата”. *Розучіть і заспівайте її.*

Демонстрація пісні „Хлоп’ята і дівчата”
Розучування пісні „Хлоп’ята і дівчата”
Караоке. Пісня „Хлоп’ята і дівчата”

Жак Брель. Шансоньє

Жак Брель — відомий французький шансоньє, композитор, актор, режисер. За походженням – бельгієць, народився у Брюсселі; з дитинства захоплювався співом, ще у шкільні роки почав писати пісні. Щоб стати співаком, молодий Жак покинув рідне місто і поїхав до Парижа.

Справжня популярність прийшла до співака з його власними піснями, найкращими з яких є: „Амстердам”, „Коли одна лише любов”, „Не покидай мене”, „Вальс на всі часи”. Ці пісні набули світової слави; з ними Жак Брель виступав у багатьох країнах — Іспанії, Англії, Швейцарії, Тунісі, Єгипті, Росії, Канаді та інших. Його проникливі пісні увійшли до репертуару багатьох популярних виконавців, серед яких Рей Чарлз, Девід Боуї, Том Джонс, Френк Сінатра.

Шансоньє — французький естрадний співак, виконавець жанрових пісень, часто автор слів і музики до них.

Відомості про пісню „Вальс” Ж. Бреля

Пісня „Вальс” — це яскрава музично-поетична замальовка, присвячена прекрасному старовинному, однак вічно молодому танцю. Розпочинається вона плавною мелодією старого повільного вальсу, яка раптово переривається. Невелика пауза – і слухачів захоплює новий вальс: рухливий, веселий, нестримний у своєму легкому кружлянні.

Слухання. „Вальс” Ж. Бреля

Аналіз прослуханого твору

Визначте характер кожної частини пісні окремо.

Які почуття автора і виконавця передала пісня?

Яку роль у створенні музичного образу відіграють динаміка та темп?

Споглядання репродукції картини П. Ренуара „Бал у Мулен де ла Галет”

Що, на вашу думку, зображено на картині?

Які почуття і настрої передав художник, як відобразив святкову атмосферу балу?

Порівняйте емоційні колорити картини Ренуара і пісні Жака Бреля.

Що ви знаєте про вальс?

Підсумки уроку

Музика з давніх-давен супроводжує людину: підтримує, надихає, втішає. Вона може надзвичайно тонко передавати найрізноманітніші почуття, що сповнюють і бентежать людські серця. Настрої та думки озиваються в музиці щирою проникливою піснею, суворим та мужнім маршем, гомінким і нестримним або ніжним і граціозним танцем.

Домашнє завдання.

Слухати музику за власним вибором, звертаючи увагу на виражені в ній почуття. Підготувати допоміжний матеріал за темою уроку (вірші, пісні, ілюстрації).

Урок- 2

Тема. Танець, який полонив увесь світ

Мета. - визначити палітру почуттів, втілених у вальсах Ф. Шопена, М.Лисенка, пісні А. Островського. З’ясувати значення терміна «віртуоз»;

- Розвивати вміння інтерпретувати музику. Формувати необхідні вокально-хорові навички;
- Виховувати інтерес до класичної танцювальної музики, а також емоційну чутливість та естетичний смак.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Хід уроку

Вступ. Бесіда про вальс

Вальс – це чарівний і вічно молодий танок, який існує вже понад три століття. За цей час він перетворився з простонародного селянського на витончений, елегантний бальний танок.

Вальс виник на теренах Німеччини, Австрії та Чехії, але поступово поширився майже в усіх країнах світу. Це улюблений танок багатьох композиторів. Визнаним майстром вальсової музики був видатний австрійський композитор і диригент Йоганн Штраус.

Вальс — парний бальний танець у тридольному розмірі.

Музика вальсів надзвичайно різноманітна і може передавати безліч настроїв і почуттів. Автором багатьох вальсів був видатний польський композитор Фрідерік Шопен.

Відомості про композитора Ф. Шопена

Фрідерік Францішек Шопен – видатний польський композитор і піаніст, основоположник класичної музики Польщі. Із семи років він почав писати музику, а з восьми — виступати перед глядачами як піаніст. Гастролуючи з концертною програмою, ще зовсім юний Фрідерік опинився у Відні, а потім – у Парижі.

Майже всю тогочасну Європу полонили вальси славнозвісного Йоганна Штрауса. Захопився цим прекрасним танцем і Шопен, однак вальси молодого польського композитора не танцювали, їх слухали і дивувалися мелодійності, виразності, різноманітності та глибині почуттів, виражених у музиці. Шопенівський вальс залишив танцювальну залу і вийшов на концертну сцену.

Слухання. „Вальс мі-мінор” Ф. Шопена

Аналіз прослуханого твору

Який характер твору?

Поміркуйте, чи відчуваються у вальсі інтонації польських народних танців

В якому темпі звучить музика?

Відомості про М. Лисенка

Микола Віталійович Лисенко – славетний український композитор, основоположник української класичної музики, диригент, піаніст і музичний педагог XIX-XX століть.

Микола Лисенко народився на Полтавщині, звідки широкими калиновими рушниками простелилася творча доля багатьох українських митців. Він був високоосвіченою людиною, навчався в Харківському та Київському університетах, а також у Лейпцизькій консерваторії.

Слухання. М. Лисенко. Концертний вальс ре-мінор

Аналіз прослуханого твору

Які настрої, почуття передала музика?

Чому композитор назвав твір вальсом?

Поміркуйте, що спільного та відмінного між вальсами Ф. Шопена та М. Лисенка.

Робота над піснею А. Островського „Хлоп’ята і дівчата”

Караоке. Пісня „Хлоп’ята і дівчата”

Підсумки уроку

Вальс — улюблений танець багатьох композиторів. Видатний німецький композитор Франц Шуберт за своє коротке життя створив майже 300 вальсів. Також визнаним майстром вальсової музики був видатний австрійський композитор і диригент Йоганн Штраус. Згодом „королем вальсу” став його син Йоганн Штраус-молодший. Штраус-батько створив більше 150 вальсів, а Штраус-син — понад 460.

Музика вальсу вже давно «вийшла» з танцювальної зали і посіла чільне місце на концертній сцені. Ритми вальсу поступово проникли в різні жанри музичного мистецтва: пісню, романс, оперу, симфонію.

Домашнє завдання. Слухати музику за власним вибором, знаходити в ній характерні ознаки вальсу.

Урок-3

Тема. Через боротьбу – до перемоги

Мета: на прикладі одного з найдосконаліших зразків героїчної музики — Симфонії Л. Бетховена показати учням втілення мужніх, героїчних мотивів, образу боротьби та перемоги людини над долею. Поглибити знання учнів про творчість Л. Бетховена.

Формувати вміння логічно та аргументовано висловлювати свої думки щодо прослуханої та виконаної музики. Розвивати інтерес до шедеврів світової класичної музики. Виховувати шанувальників творчості Л. Бетховена.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Хід уроку

Вступ

Сьогодні ми дізнаємося про композитора, для якого тема нашого уроку була девізом життя. Це – Людвіг ван Бетховен.

Розповідь про Л. Бетховена

Людвіг ван Бетховен — великий німецький композитор, представник Віденської класичної школи. Усе життя видатного музиканта було сповнене тяжкими випробуваннями та мужньою боротьбою. Людвіг народився в дуже бідній, майже нужденній родині. Першим учителем хлопчика став його батько – людина брутальна і жорстока. Він хотів зробити з сина „другого Моцарта”, змушував його займатися музикою навіть ночами. Такими важкими були перші кроки Бетховена у світі мистецтва, яке невдовзі стало його найдорожчою цінністю і найбільшою любов'ю у житті.

Коли Бетховену не виповнилося ще й 30 років, трапилося горе: він почав втрачати слух. Глухота посилювалася, а лікарі виявилися безпорадними перед хворобою.

Втратити слух молодому, талановитому музикантові, людині, для якої музика є сенсом життя! Навіщо тоді жити?! Композитор був у відчаї: він соромився хвороби, почав цуратися людей, його коханням знехтувала гордовита панянка, зрадили близькі люди.

Бетховен не хотів жити. «Один, зовсім один!...» – гірко вигукував він у листі-заповіті до своїх братів. Єдине, що врятувало тоді композитора, – музика. «Мистецтво! Тільки воно лише й утримало мене. Мені здавалося неможливим залишити цей світ раніше, ніж я виконаю те, до чого я вважав себе покликаним», – писав Бетховен.

Його біль і страждання виливалися в музику, а вона допомагала жити і боротися – з хворобою, самотністю, нерозумінням оточуючих.

Історія цієї мужньої боротьби за життя і перемоги над собою відчутна у багатьох творах великого Бетховена, зокрема у знаменитій П'ятій симфонії.

Відомості про класичний тип симфонії

Симфонія – це великий твір для симфонічного оркестру

«Віденські класики» Гайдн, Моцарт та Бетховен створили класичний тип симфонії з 4 частин:

1 частина – швидка, активна, іноді з повільним вступом, містить експозицію, розробку і репризу основних тем – головної і побічної;

2 частина – повільна, може бути спокійною, задумливою, пасторальною, зосередженою, скорботною тощо;

3 частина – рухлива, весела, енергійна, танцювальна;

4 частина – урочистий, святковий або переможний фінал.

Бесіда про Симфонію № 5 Л. Бетховена

Сьогодні ми прослухаємо першу частину симфонії № 5 Бетховена. Вона розпочинається короткою, могутньою і грізною темою. «Так доля стукає у двері», — говорив про неї композитор.

Слухання. Тема „Так доля стукає у двері” із Симфонії № 5 Л. Бетховена

Тема долі пронизує всю музичну тканину симфонії. Вона є основою стрімкої і схвильованої головної теми першої частини, тривожною тінню невідступно супроводжує світлу, ніжну, наспівну побічну тему.

«Від темряви — до світла, через боротьбу — до перемоги!» Ці слова стали девізом П'ятої симфонії та усього життя великого німецького композитора.

Трагедія і боротьба однієї людини виростає у творі Бетховена до рівня трагедії і боротьби цілого народу. І це не випадково, адже композитор жив у часи Великої французької революції, і в його музиці відлунюють думки і настрої тих буремних часів.

Прослухайте першу частину симфонії № 5 Л. Бетховена. Початок нових музичних тем і звучання «мотиву долі» позначайте підняттям рук.

Слухання. Перша частина „Симфонії № 5” Л. Бетховена

Аналіз прослуханого твору

Який характер музики?

В якому темпі звучить перша частина симфонії?

Яка ідея симфонії?

Які переживання великого композитора відбилися у звучанні напруженої головної теми і наспівної побічної?

Як ви вважаєте, в чому полягає сила цієї музики? Чому вона майже два століття вражає мільйони людей?

Проспівуйте «мотив долі». Спробуйте надати виконанню різних відтінків: могутнього, грізного, тривожного, знесиленого.

Відомості про смерть Л. Бетховена і пам'ятник

Коли Л. Бетховен помер, в останню путь його проводжали понад десять тисяч чоловік. На могилі згодом поставили пам'ятник: скромну піраміду; на ній викарбували сонце, ліру та лише одне слово — „Бетховен”. Смерть композитора стала початком його безсмертя.

Вплив музики на людину

Події розгортаються дуже швидко (а разом із ними і суспільство швидко розвивається), а музика є відображенням життя. Музичні твори набувають нових інтонацій, створюються нові напрями, з'являються нові музичні інструменти. Музика, як і раніше, несе величезний потенціал і впливає на людину.

Так що ж таке музика? У кожного це щось своє. Можливо, ми знайдемо відповідь у новій пісні Юрія Рожкова „Музика”.

Демонстрація пісні „Музика” Ю. Рожкова

Розучування пісні „Музика” Ю. Рожкова

Караоке. Пісня „Музика”

Підсумки уроку

Бетховен мав гордий і незалежний характер і був переконаний, що розум, талант і працьовитість вищі за багатство та знатне походження.

Якось після гострої розмови з чванливим вельможею композитор написав йому: «Князю! Тому, ким ви є, ви зобов'язані випадковості народження. Тому, ким я є, я зобов'язаний самому собі. Князів є і буде тисячі. А Бетховен — тільки один».

Домашнє завдання. Слухати музику за власним вибором, розповісти про почуття, втілені в ній.

Урок- 4

Тема. Перше завдання з композиції

Мета: показати учням можливості музики у втіленні почуттів людини через жанр інструментальної мініатюри — прелюдії. Поглибити знання учнів про творчість Василя Барвінського та музичний жанр — прелюдію. Дати учням визначення поняття стиль; формувати вміння розуміти та інтерпретувати інструментальні твори; виховувати шанувальників творчості В. Барвінського.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

План уроку

1. Вхід у супроводі звучання пісні «Музика» Ю. Рожкова.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. «Музика» Ю. Рожкова — розучування.
4. Прелюдія В. Барвінського — слухання.
5. Узагальнення.
6. Домашнє завдання
7. Вихід у супроводі звучання пісні «Музика» Ю. Рожкова.

Хід уроку

Вступ.

Пісня Ю. Рожкова „Музика”

Як ви вважаєте, коли можна стати відомими композиторами?

Потрібно вчитися розуміти музику, яку створили до тебе.

Пригадаймо, наприклад, яку пісню ми вивчали на попередньому уроці.

Пісню „Музика”

У ній розповідається про музику, її місце та роль у житті, силу впливу на людину.

Робота над піснею Ю. Рожкова „Музика”

Перші дві фрази пісні проспівайте, називаючи ноти.

Проаналізуйте їхній ритмічний рисунок.

Караоке. Пісня „Музика”

Відомості про прелюдію (прелюд)

Музика дуже різноманітна. Живописець, наприклад, може використати для втілення свого художнього задуму олію, акварель чи олівець, а композитор — будь-яку комбінацію звуків. Музика може бути вокальною (пісня, романс, кантата) чи інструментальною (симфонія, соната, прелюдія); вона звучить без слів у виконанні скрипаля, піаніста, флейтиста, трубача або різних груп музикантів.

І всі ці жанри різноманітні за ступенем складності. Деякі з них сприймаються легко, інші потребують більшої уваги та зосередженості. Таким є жанр інструментальної музики — прелюдія.

Прелюдія (прелюд) — це невеликий музичний твір імпровізаційного складу.

Прелюдія може бути вступом до основної частини твору (наприклад, прелюдія і fuga) або самостійною, переважно фортепіанною п'єсою.

Відомості про В. Барвінського

Василь Олександрович Барвінський – видатний український композитор, піаніст, диригент. Народився в Тернополі, у шляхетній родині.

Його першою вчителькою музики стала мама; батько особисто був знайомий з Миколою Лисенком, перед яким відбувся музичний „дебют” п'ятирічного музиканта. Саме за порадою видатного композитора хлопчика віддали до музичної школи.

Василь Барвінський продовжив музичну освіту у Львівській консерваторії та Празькому університеті: слухав лекції музикознавців, займався грою на фортепіано та композицією.

Одним із перших завдань із композиції були фортепіанні прелюдії, написані Василем у 20 років. Ці вісім прелюдій стали першими зрілими творами молодого композитора. П'ять із них набули широкої популярності.

Прелюдії В. Барвінського

Василь Барвінський за це завдання отримав відмінну оцінку, адже кожна з прелюдій була цілком самостійним музичним твором, не схожим на інші. Наприклад, перша прелюдія складалась із виважених, стриманих варіацій. Однак композитору найбільше подобалася друга прелюдія - «Пасторальна». Її музика – ніби куточок тихої лагідної природи. А вже у третій прелюдії яскраво звучить українська народна коломийка. Музика примхливо і безупинно кружляє у вихорі веселого гуцульського танцю.

Четверта прелюдія — «Хоральна» — піднесена та мальовнича. Серед різноманітного мелодичного матеріалу твору можна почути українські пісенні інтонації. Остання, п'ята прелюдія — «Героїчна» — нав'яна композиторові «Революційним етюдом» Ф. Шопена.

Усі п'ять прелюдій відтворюють безліч людських емоцій - від спокійних і стриманих до яскравих і романтичних.

Прослухайте четверту прелюдію В. Барвінського „Хоральну”.

Слухання. В. Барвінський. Прелюдія № 4 („Хоральна”)

Гомофонія - тип музики, де один, як правило верхній голос, є головним, а інші супроводжують його, виконуючи роль акомпанементу.

Аналіз прослуханого твору

Який характер прослуханої прелюдії?

Поміркуйте, які почуття, настрої, думки передані у прелюдії

Чи вдалося вам зрозуміти програму прелюдії? Які роздуми вона у вас викликала?

Чи можна відчутти і зрозуміти духовний світ композитора, його настрої і почуття, слухаючи цю музику?

Чи можна назвати прелюдію гомофонною?

Підсумки уроку

Сьогодні ми пригадали пісню Юрія Рожкова „Музика”, а також познайомилися з творчістю композитора Василя Барвінського; зокрема прослухали та проаналізували його прелюдію „Хоральна”...

Розгадайте загадку – і ви дізнаєтеся, що стало першим професійним твором і одночасно першим завданням із композиції композитора Василя Барвінського.

Домашнє завдання. Слухати музику за власним вибором, виявити в ній втілення почуттів, які близькі кожному з них.

Додатковий матеріал:

Барвінський Василь Олександрович
(1888 - 1963)
композитор

Василь Барвінський народився 20 лютого 1888 року у Тернополі в родині вчителя гімназії й семінарії, посла віденського парламенту. Мама композитора, Євгенія, була вчителькою музики, керувала хором тернопільського товариства "Боян". Згодом, сім'я переїжджає до Львова і Василь вчиться гри на фортепіано у відомого педагога Вілема Курца.

1907 року В.Барвінський продовжує навчання у Празі (вчиться у консерваторії і Карловому університеті). Теорію композиції опановує у Вітезслава Новака, слухає лекції у відомих чеських музикознавців О.Гостінського і З.Неєдлого. В цей час він активно концертує в Чехії і вже проводить приватні уроки гри на фортепіано. У Празі він знайомиться з Наталкою Пулюй. В 1915 році вони одружуються й повертаються до Львова. Василь Барвінський очолює Вищий музичний інститут імені Миколи Лисенка (адже в цей час попередній директор Ст.Людкевич змушений служити в австрійському війську). Тут він викладає теоретичні предмети, фортепіано, гармонію; працює в польській консерваторії і керує хором львівського "Бояну".

В 20-х роках В.Барвінський активно концертує (виїжджає в творче турне із співаком Романом Любинецьким до Чехословаччини, виступає із співаками Олександром Любич-Парахоняк, Соломією Крушельницькою, Модестом Менцінським, віолончелістом Богданом Бережницьким, скрипалем Євгеном Перфецьким). Згодом, з Б.Бережницьким виступає у Києві, Харкові, Одесі й Дніпропетровську.

Поряд з композиторською, піаністичною (виконавською) і педагогічною роботою, В.Барвінський розвиває публіцистичну й наукову діяльність як дописувач до різних газет, часописів, енциклопедій тощо. З під його пера з'являється низка статей і рецензій, присвячених проблемам української музичної культури, такі як "Огляд Історії української музики"(1937), "Нова доба української музики" в "Українській загальній енциклопедії" (1937). Багато статей про М.Лисенка, В.Косенка, Б.Бартока, М.Равеля та інших друкує в часописі "Українська музика" (1937-1939).

В.Барвінський - ініціатор заснування СУПРОМу (Союзу українських професійних музик) й був обраний його першим головою. А у 1940 році мистець стає першим директором Львівської державної консерваторії ім. Миколи Лисенка. На цій посаді він працює й після війни, але внаслідок наклепу його і дружину було арештовано й в 1948 році засуджено на 10 років ув'язнення у Мордовських таборях.

Головна трагедія полягає в тому, що майже всі твори композитора були знищені (спалені на подвір'ї консерваторії). Тільки після відбуття покарання (1958) В.Барвінський намагався з пам'яті поновити деякі п'єси, але 9 червня 1963 року він відійшов у засвіти.

До історії української музичної культури композитор увійшов, передусім, як автор музики для фортепіано. Тут і твори для молоді ("Наше сонечко грає на фортепіано", "Колядки і щедрівки", "Шість мініатюр на українські народні теми", "Українські народні пісні для фортепіано", "Прелюдії" та ін.) й твори великої форми: віднайдений аж у далекій Аргентині американським вченим-бібліографом Романом Савицьким-молодшим Концерт фа мінор для фортепіано й симфонічного оркестру, Соната Cis-dur. Згадаймо й твори для віолончелі і фортепіано ("Соната", "Варіації", "Сюїта", "Ноктюрн", "Думка"), камерно-інструментальні композиції (Секстет, Тріо, Квінтет), оркестрові твори (Українська рапсодія).

Окрему групу становлять вокально-симфонічні полотна ("Українське весілля" для мішаного хору, квартету, солістів, оркестру, "Заповіт" на сл. Т.Шевченка для хору, соло басу в супроводі симфонічного оркестру, "Наша пісня, наша туга" на сл. С.Черкасенка для хору з оркестром, "В перші роковини" на сл. П.Карманського для мішаного хору, соло і симфонічного оркестру, "94-й псалом Давида" - для соло тенора з оркестром, дві пісні на слова Івана Франка "Місяцю, князю", і "Блаженна будь поміж женами" та ін.).

В жанрі хорової музики варто згадати "Пісні з Богогласника" для мішаного хору, пісня в супроводі фортепіано "Співа Західна Україна" (сл. Ю.Шкрумеляка); "Шевченкова хата" (сл. Б.Лепкого) - "Колосися ниво" (сл. Б.Лепкого), "Не гнути нам голов" (сл. А.Курдидика), а capella та ін. Відзначимо й солоспіви "Ой, поля, ви поля", "Вечером в хаті", "В лісі", "Ой, люлі, люлі, моя дитино", "Колисанка" та ін.

На сьогоднішній день все частіше звучить музика В.Барвінського з концертної естради. В 1990 році світ побачила перша ґрунтовна моноґрафія про композитора, створена доктором мистецтвознавства, професором С.Павлишин. З'являються окремі публікації В.Грабовського, Л.Кияновської, Н.Кашкадамової, О.Криштальського, Б.Тихонюка, Л.Філоненка, О.Німилович, М.Ластовецького та ін.

У видавництві "Музична Україна" видруковано "Твори для фортепіано" (Упор. С.Павлишин, передмова М.Колесси, 1988), Сонату для фортепіано (1990), "Романси" (Упор. С.Павлишин, 1993), а зусиллями професора Тернопільського державного педагогічного університету Олега Смоляка і Лесі Корній перевидано "Фортепіанні п'єси для дітей" (Лілея, 1996) й "Колядки та щедрівки для фортепіано зі словесним текстом" (Збруч, 1997). Перевидано й Концерт для фортепіано і симфонічного оркестру фа мінор, який виконала після тривалої перерви народна артистка України, професор М.Крушельницька. На черзі - перевидання "Думки" для скрипки, присвяченої Г.Грабець з Коломиї (перше виконання відбулося в Дрогобичі І.Туркаником, 1996) та віолончельного концерту.

Його іменем названі вулиці, музичні заклади. У Тернополі, Львові, Івано-Франківську, Дрогобичі проводяться піаністичні конкурси, присвячені В.Барвінському, а в Дрогобичі створено Науково-культурологічне товариство ім. Василя Барвінського, основним завданням якого є вивчення й популяризація творчості галицького митця, який все своє життя присвятив служінню українській музичній культурі.

Урок- 5

Тема. Близька музика далекого континенту

Мета: - на прикладі творчості Джорджа Гершвіна та американських народних пісень показати учням різноманітні виражальні можливості музики. Ще раз акцентувати увагу на значенні народних джерел у музиці композиторів різних народів. Закріпити визначення понять *лібрето*, *синкопа*. Дати учням визначення поняття *діапазон*;

- розвивати вокально-хорові навички учнів;

Розвивати в учнів інтерес до творчості зарубіжних композиторів та виконавців, зокрема Дж. Гершвіна і Поля Робсона;

- виховувати естетичні почуття.

Орієнтовний план уроку:

1. Вхід у супроводі звучання пісні «Музика» Ю. Рожкова.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. «Музика» Ю. Рожкова — виконання.
4. «Колискова» з опери «Поргі та Бесс» Дж.Гершвіна — слухання та розучування
5. Американські народні пісні «Спи, моє малятко» та «Джон Браун» у виконанні П.Робсона — слухання.
6. Узагальнення.
7. Домашнє завдання — слухати музику за власним вибором, виразно розповісти про її зміст та звучання.

Вступ. Колискові пісні

Музика — це мова звуків, якою людина виражає свої думки та почуття. Через мелодизм, динаміку, темп і ритм вона може по-різному впливати на нас – збуджувати чи заспокоювати, бентежити чи заколисувати, створювати певний настрій. Найпершою мелодією нашого життя є колискова. Дитина ще не розуміє розмовної мови, однак слухає

спокійну, світлу мелодію — і засинає. У колисковій пісні передано почуття великої любові та ніжності до немовляти, а ліричний настрій створюється завдяки плавним погойдуванням та спокійним ритмам. Багато колискових є народними піснями, наприклад, „Котику сіренький” чи „Ой ходить сон”. *Сьогодні ми прослухаємо колискову з опери американського композитора Джорджа Гершвіна „Поргі і Бесс” і порівняємо її з українськими колисковими.*

Відомості про композитора Дж. Гершвіна

Американський композитор і піаніст Джордж Гершвін мав російське коріння. Його батько приїхав до Америки з Росії слідом за коханою дівчиною, з якою він побрався і виростив чотирьох дітей. Джордж народився в бідному районі Нью-Йорка і часто називав себе «вихованцем нью-йоркських негрів». До шести років хлопчик не виявляв музичних здібностей, та згодом, почувши прекрасні мелодії, він забув про дитячі ігри та друзів. Коли старшому братові купили піаніно, Джордж майже самотужки навчився грати. Унікальний слух, чудова пам'ять і щоденна копітка робота над собою принесли результати: Гершвін без спеціальної музичної освіти став блискучим піаністом-віртуозом. У його творчості яскраво і колоритно озвалася музика джазу.

Слухання. Дж. Гершвін. „Коліскова Клари” з опери „Поргі і Бесс”

Аналіз прослуханого твору

Який характер прослуханого твору?

В якому темпі звучить музика?

Чи зрозумілою є музична мова колискової Дж. Гершвіна без перекладу з англійської?

Чи впливає вона на емоційний стан слухачів?

Порівняйте колискову Дж. Гершвіна з українськими колисковими „Котику сіренький” та „Ой ходить сон”.

Відомості про оперу Дж. Гершвіна „Поргі і Бесс”

НАРОДНА ОПЕРА АМЕРИКИ

Якось Джордж Гершвін узяв до рук новий модний роман, перегорнув кілька сторінок і одразу захопився драматичною історією про життя негритянського робочого поселення. Сюжет був яскравим і динамічним — про дружбу і зраду, любов і ненависть, життя і смерть. Сподобалися образи головних героїв — негритянської дівчини Бесс та її вірного друга та захисника убогого каліки Поргі. А ще в романі Дюбозе Хейворда жила музика: пісні, що супроводжували веселі і сумні події, тихе перебирання струн гітари, бадьорі марші і ніжні колискові... За кілька днів композитор і письменник уже обговорювали лібрето і побудову опери за романом. Назву вирішили не змінювати — «Поргі і Бесс»... Так розпочалась робота над одним із найвидатніших творів у історії не лише американської, а й світової музичної культури.

Щоб надихнутися народною музикою, композитор деякий час жив у маленькому острівному негритянському поселенні. В опері Гершвіна вперше в історії музичного театру США негри викликали глибоку повагу і співчуття.

Розучування пісні. „Коліскова” з опери „Поргі і Бесс” Дж. Гершвіна

Караоке. „Коліскова”

Баю, бай,

Спи, маленький мій бейбі,

Баю, баю,

Швидше, швидше засни.

Бідно ми живем,

Бідний батько твій, бейбі...

Засни, мій хороший,

Баю, бай, бай.

Відомості про джаз і спіричуел

Коліскова, як і вся музика Дж. Гершвіна, пронизана джазовими інтонаціями.

Джаз — жанр професійної музики, що виник на початку ХХ ст. в південних штатах США внаслідок взаємодії африканської та європейської музичних культур. Джерелами джазу були імпровізаційні форми негритянської народної музики, а також танцювально-побутова музика білих переселенців. Для джазової музики характерні імпровізаційність, емоційність, складний гострий ритм та оригінальна гармонія. У цьому ж середовищі народився ще один жанр музики, - спіричуел.

Спіричуел — це жанр духовних співів афроамериканців, один із безпосередніх попередників джазу.

Спіричуели глибокі за змістом, поетичні, часто передають почуття трагічної самотності. Одним із перших джазових виконавців був Поль Робсон - американський співак і актор афроамериканського походження, борець за рівноправність негрів. У 27 років молодий музикант розпочав кар'єру співака. Він виконував музику свого народу: негритянські народні пісні, спіричуели, джаз.

Прослухайте спіричуел у виконанні Поля Робсона.

Слухання. Спіричуел у виконанні П. Робсона

Підсумки уроку

Америка – це далекий континент, де багато людей живуть зовсім інакше, а ми все одно здатні їх зрозуміти завдяки музиці. Незважаючи на те, що інтонації різні, музика близька нам. Так само, як у нас, люди інших національностей і кольору шкіри мріють про щастя; так само, як у нас, матері бажать своїм дітям щасливої долі; так само, як у нас, співають ніжні, ліричні колискові.

Урок-6

Тема. Музичне послання крізь віки

Мета: - ознайомити учнів із творчістю (зокрема органною) Й. С. Баха та особливостями музичного інструмента органа.

Дати учням визначення понять поліфонія, склад, fuga. Формувати вокально-хорові навички (почуття ритму) учнів та вміння інтерпретувати музичні твори поліфонічного складу;

- розвивати інтерес до видатних зразків музичної класики;
- виховувати шанувальників творчості Й. С. Баха.

Орієнтовний план уроку:

1. Вхід у супроводі звучання американської народної пісні «Джон Браун».
2. Перевірка домашнього завдання.
3. «Коліскова» з опери «Поргі та Бесс» Дж. Гершвіна — розучування.
4. Органна fuga соль мінор Й. С. Баха — слухання.
5. Узагальнення.
6. Домашнє завдання — слухати музику за власним вибором, звернути увагу на поліфонічні чи органні твори.
7. Вихід у супроводі звучання органної fugи соль мінор Й. С. Баха.

ВСТУП

Послухайте віри. Ви зрозумієте, що музика не потребує перекладу.

Нам любий Бах...

Та як про це сказати?

Не те, щоб нині музики не стало,

але такого чистого кристалу

не дарувала неба благодать.

Які ж у ній гармонії палкі,

яка ж оце всеобіймуща совість,

яка і досі незбагненна повість
ро мою душу,
ввергнуту в віки!

Такі слова присвятив російський поет Микола Ушаков великому німецькому композиторові Йоганну Себастьяну Баху. Їх розділяє майже два століття, але пов'язує прекрасна, вічно молода музика, зрозуміла всьому світові без перекладів і пояснень.

Відомості про Й. С. Баха

Йоганн Себастьян Бах народився у німецькому містечку Ейзенах, у музичній родині. Батько навчав його гри на скрипці; хлопчик співав у хорі міської школи. У 9 років Йоганн Себастьян осиротів, його вихователем став старший брат Йоганн Крістоф. Він був органістом у церкві і продовжив музичні заняття з хлопчиком. Якось Себастьян дізнався, що брат ховає у шафі зошит із творами видатних композиторів. Понад півроку десятирічний хлопчик вночі, при місячному світлі, переписував ноти, але Крістоф дізнався про це й відібрав оригінали та копії. У розпачі Йоганн вигукнув: «Раз так, я сам напишу таку ж музику, напишу ще краще!» Брат лише розсміявся у відповідь. Йоганн Бах, геніальний композитор і блискучий виконавець, усе життя наполегливо працював над удосконаленням власної майстерності, вивчав світову музичну культуру і народну музику; знав Біблію і латинь; вільно спілкувався італійською та французькою мовами. «Мені довелося багато вчитися, хто буде таким же старанним, досягне того ж», — відповідав Бах на питання щодо його таланту. Останні роки життя великого композитора були нелегкими. Ще в дитинстві Бах серйозно ушкодив зір, коли ночами переписував ноти. З роками хвороба очей осилилася. Після невдалої операції музикант осліпнув. Сучасники швидко забули старого Баха. Лише через довгі роки музику великого композитора відкрили заново, захоплюючись її величністю, мудрістю, красою, досконалістю та глибиною невичерпної людяності. Його музичне послання пролетіло крізь віки і знайшло свого адресата.

Поняття про фугу та поліфонію

Прослухаймо Органну фугу соль-мінор Йоганна Себастьяна Баха.

Фуга — це багатоголосний твір, в якому усі голоси ніби розмовляють між собою, по черзі виконуючи тему. Музику такого складу називають поліфонічною. На відміну від канону, тема у фугі проходить імітаційно — не лишається незмінною, а може варіюватися, розвиватися.

Фуга – це поліфонічний твір, в якому одна або кілька тем послідовно звучать у всіх голосах.

Слухання. Органна фуга соль-мінор Й. Баха

Аналіз прослуханого твору

Яке враження справив на вас прослуханий твір? опишіть характер музики.

Як ви вважаєте, про що думав композитор, складаючи фугу?

Чи зрозумілою є музика, написана майже 250 років тому?

Чому музика органної фуги Баха, написана дуже давно, впливає на сучасну людину?

Можливо, тому, що вона виконується на органі?

Що ви знаєте про орган?

Відомості про музичний інструмент орган

Улюбленим інструментом Йоганна Баха був орган. Цей інструмент існував ще в стародавні часи у Греції, Римі, Єгипті, а в Європі з'явився у VII столітті. Спочатку орган супроводжував церковні співи, а потім став інструментом, на якому виконують соло. Грати на органі складно: органіст має впоратися з кількома клавіатурами для рук (мануалами) і ногою клавіатурою (педаллю), а також перемикати тембри інструмента. Органна творчість Баха велика та різноманітна, у ній досконало розроблені жанри фантазії, сонати, прелюдії,

фуги. Усупереч церковним традиціям, у своїх органних творах композитор прагнув піднести силу людського духу.

Йоганн Бах також писав пісні. Сьогодні ми розучимо „Весняну пісню” Й. Баха.

Демонстрація „Весняної пісні” Й. Баха

Розучування твору „Весняна пісня”

Караоке. „Весняна пісня” Й. Баха

1. Сонечко в травні
ясне, яскраве,
ллеться на ниви,
тихі розливи
І зігріває промінням весь світ.
Серцем щасливим
Вітаю, вас, ниви,
Землю, що квітне,
і небо блакитне,
і благодатного сонечка схід.
2. Радують око
ліси високі,
зелень яскрава,
росяні трави —
вся земля сонця і щастя повна.
В сонячних шатах,
убраннях багатих,
у хороводах
на землю приходить,
як чародійниця, гостя-весна!

Підсумки уроку

Прізвище Бах співзвучне з німецьким словом струмок. Проте в тогочасній Німеччині воно поступово стало означати «музикант»: усіх Бахів називали музикантами, а всіх музикантів — Бахами. Схиляючись перед генієм співвітчизника, великий Бетховен говорив про Баха: „Не струмок! — Море має бути його ім'я”. Крім того, численна родина Йоганна Баха налічує близько п'ятдесяти музикантів – органістів, скрипалів, флейтистів, сурмачів, диригентів, композиторів, а також мірошників, булочників, пастухів, які були безмежно закоханими в музичне мистецтво. Родинну музичну традицію продовжили сини Баха, яких розрізняли за місцем проживання: «німецький» або «берлінський» Бах, «галльський», «міланський», який згодом став «лондонським».

Урок-7

Тема. Два німецькі генії або дещо про стиль

Мета: - на прикладі творів Й. С. Баха і Л. Бетховена поглибити знання учнів про поліфонічну музику. Пояснит и сутність гомофонного складу музики та зіставити його з поліфонічним;

- розвивати вокально-хорові навички під час розучування пісні гомофонно поліфонічного складу — «Весняної пісні» Й. С. Баха та вміння відрізнити на слух поліфонічні твори від гомофонних;
- виховувати глибоке розуміння класичної музики, почуття краси і добра.

Орієнтовний план уроку:

1. Вхід у супроводі звучання органної фуги соль мінор Й. С. Баха.
2. Перевірка домашнього завдання.

3. «Колискова» з опери «Поргі та Бесс» Дж. Гершвіна — виконання.
4. Прелюдія мі-мінор Й. С. Баха та Менует соль мажор Л. Бетховена — слухання.
5. «Весняна пісня» або (за вибором учителя) «Зима» Й. С. Баха — розу чування.
6. Узагальнення.
7. Домашнє завдання — слухати музику за власним вибором, звертаючи увагу на її склад.
8. Вихід у супроводі звучання «Весняної пісні» Й. С. Баха.

Вступ. Два генії

Подивіться на ці портрети разом з учнями. Поміркуйте, хто на них зображений.

Що їх поєднує?

Уважно прослухайте два музичних твори і визначте, який із них написав Бах, а який – Бетховен.

Слухання. Й. Бах. Прелюдія мі-мінор

Слухання. Л. Бетховен. „Менует соль-мажор” (із сонати № 20 для фортепіано)

Аналіз прослуханих творів

Поміркуйте, який характер музичних творів. У чому полягає відмінність між ними? Який тип викладення застосований у н'єсах – гомофонний чи поліфонічний? Який із типів викладення може більш виразно передати почуття людини? Ви згодні, що поліфонія притаманна «музичному почеркові» Й. Баха?

Поміркуйте, які ще особливості притаманні композиторським стилям Й. Баха та Л. ван Бетховена

Музичний стиль

Музичний стиль – це особливі, характерні ознаки музики, сукупність певних засобів і прийомів художньої виразності.

У музичному мистецтві розрізняють такі стилі:

- історичні (класицизм, романтизм, імпресіонізм тощо),
- національні (український, іспанський, східний, негритянський тощо),
- індивідуальні.

Індивідуальний стиль музиканта – це творча манера, власний неповторний „почерк” композитора або виконавця.

За стилем можна впізнати навіть автора незнайомого твору.

Робота над „Весняною піснею” Й. Баха

Пригадаймо музичний твір Йоганна Баха „Весняна пісня”. Вона написана поліфонічно, співати її потрібно двоголосно. Спробуйте передати голосом велич і красу весняного пробудження природи.

Караоке. „Весняна пісня”

Підсумки уроку

Музика впливає на людину; виховує певні якості, що формують характер особистості і змінюють стиль її життя. Щоб правильно сприймати музику, слухач повинен самостійно зрозуміти твір, виявити в ньому особливий зміст, а також індивідуальний стиль композитора. А це можливо лише тоді, коли людина оволодіє досвідом і музичною мовою, образними уявленнями та системою художніх цінностей.

Урок- 8

Тема. «Лебедина пісня» П. Чайковського.

Мета: - на прикладі твору П. Чайковського поглибити знання учнів про симфонічну музику;
- розвивати вокально-хорові навички під час розучування пісні.
- виховувати глибоке розуміння класичної музики, почуття краси і добра.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

План уроку:

1. Організаційний момент.
2. П. Чайковський Експозиція I частини шостої симфонії - слухання.
3. П. Чайковський „Колискова пісня в бурю” — розучування.
4. Узагальнення.
5. Домашнє завдання.

Хід уроку

Вступ. Симфонія

У музиці композитори розповідають про навколишню дійсність, однак не кожен музичний твір є легким і зрозумілим. У музиці, написаній для оркестру, зміст розкривають лише музичними звуками, тому його не можна побачити, проте можна почути і зрозуміти. Ось тоді відбувається диво: слухаючи музику, людина відчуває ті самі настрої і почуття, які охоплювали композитора. Для прикладу розглянемо симфонію, найголовніший жанр симфонічної музики. Отже, пригадаймо, що таке симфонія.

Симфонія – це великий музичний твір для симфонічного оркестру, що складається з чотирьох частин, кожна з яких має свою назву і характер.

Відомості про композитора П. Чайковського

Згадаймо про композитора Петра Чайковського. Вона має великий вплив на формування почуттів людини. У своїх творах Чайковський розкрив усю гаму людських почуттів — від ліричного спокою до безмежно глибокого горя.

Справді. Він створив досконалі зразки інструментальної, камерної, симфонічної та вокальної музики, був неперевершеним майстром відображення духовного світу людини.

Петро Ілліч Чайковський – видатний російський композитор, диригент, педагог, музичний діяч. Його твори увійшли до скарбниці світової культури. Серед найкращих — опери «Євгеній Онегін», «Пікова дама», «Черевички»; балети «Лебедине озеро», «Спляча красуня», «Лускунчик», а також численні вокальні та симфонічні твори.

Відомості про 6 симфонію П. Чайковського

Остання (Шоста) симфонія є вершиною творчості і одним із найдраматичніших творів Петра Чайковського. За словами композитора, він працював над симфонією з особливим натхненням і хвилюванням і вважав її найкращою. «У симфонію цю я вклав, без перебільшення, всю мою душу», — писав Чайковський. Вона присвячена людині — її любові до життя, прагненню до світла, радісним злетам і тяжким поразкам, нелегкій боротьбі за щастя.

Уже в першій частині напружено вирують почуття. Музика головної теми насичена тривожними хвилюваннями. Невипадково композитор назвав свою симфонію «Патетичною», тобто пристрасною, схвилюваною.

Друга частина твору сповнена ліризмом, відчуттям тихої і ніжної краси.

Третя частина симфонії – це марш, який виростає з лаконічних інтонацій, поступово набирає силу і, нарешті, звучить як блискучий, сонячний, нездоланий гімн життю. Це емоційна кульмінація твору — саме та вершина, якої прагне досягти людина в житті.

Четверта частина показує трагічний фінал: страшний крах, безжальне падіння і неминуча загибель.

Слухання. Експозиція I частини шостої симфонії П. Чайковського

Аналіз прослуханого твору

Яке враження справила на вас музика?

Опишіть характер музики і поміркуйте, в чому полягає сила її впливу

Розкажіть про контраст двох основних тем — головної та побічної

Інші твори П. Чайковського

У творчому доробку Петра Ілліча Чайковського чимало досконалих зразків інструментальної, камерної, симфонічної та вокальної музики.

Прикладом може бути твір, який ми сьогодні розучимо. Це „Колискова пісня в бурю”.

Демонстрація пісні. П. Чайковський „Колискова пісня в бурю”

Розучування. „Колискова пісня в бурю”

Караоке. „Колискова пісня в бурю”

Ох, затихни, буря! Не шуміть, ялини!

Не збудіть в колисці сонної дитини.

Ти, гроза, вгамуйся, — не тривож спокою.

Пронесіться, хмари чорні, стороною!

Не одна ще буря у синочка буде...

І не раз турбота сон його розбудить.

Спи, дитя, спокійно... Вже й гроза стихає.

Біля тебе мати — сон оберігає.

Завтра, як проснешся і відкриєш очка, -

знов зустрінеш сонце й ласку, мій синочку!

Підсумки уроку

Музика, як і поезія чи живопис, також може розповісти про реальні чи фантастичні події, відтворити картини природи, передати рух поїзда і веселий шум натовпу, однак найбільш емоційно вона змальовує настрій людини, її почуття, переживання та думки, які в музичних творах передаються лише в уявній, звуковій формі.

Коли Чайковський створював Шосту симфонію, він за допомогою засобів музичної виразності намагався передати думки та переживання.

Зміст цього твору — життя людини зі злетами і падіннями, сподіваннями і розчаруваннями, любов'ю і ненавистю, тривожними і радісними почуттями.

Домашнє завдання.

Слухати музику за власним вибором, акцентуючи увагу на виражених у ній почуттях. Намалювати свою «Осіньну пісню» або створити мелодію на осінній текст.

Урок-9

Тема. Музика як мова почуттів (Узагальнення)

Мета: - показати учням можливості музики у втіленні почуттів людини;

- поглибити знання учнів про вивчене на попередніх уроках;

- розвивати вокально-хорові навички учнів. Розвивати інтерес до видатних зразків музичної класики, творчості композиторів та виконавців;
- виховувати естетичні почуття.

Вступ

Здається, тільки вчора ми переступили поріг школи, розучили пісню А. Островського „Хлоп’ята і дівчата”, а вже зима не за горами.

Великі хмари холодом нагусли, червоне листя падає в гаю.

Летять у вирій дуже дикі гуси, а я слонам привіт передаю.

Ліна Костенко

Пригадаймо пісню Анатолія Островського „Хлоп’ята і дівчата”.

Караоке. Пісня А. Островського „Хлоп’ята і дівчата”

Музика – мова почуттів

Чи замислювалися ви коли-небудь, що музика — це дивовижне мистецтво, без якого неможливо уявити наше життя?

Вона супроводжує нас усюди — вдома, в кіно, театрі, звучить по радіо і на телебаченні. Музика є й у шкільному житті: ранки, музичні та літературні вечори. Не всі музичні твори сприймаються легко, однак у кожному композитори передають свої емоції.

Прослухаймо вже відомі фрагменти і поміркуймо, які почуття передали композитори в музиці.

Слухання. Дж. Гершвін. Колискова з опери „Поргі і Бесс”

Виберіть правильне твердження:

- Жак Брель за походженням.
- Француз.
- Бельгієць.
- Італієць.

Виберіть правильне твердження:

- Вальс – це одноголосий вокальний твір.
- Вальс – це музичний твір для виконання голосом без слів.
- Вальс – це парний бальний танець у тридольному розмірі.

Виберіть правильне твердження:

- Симфонія – це великий твір для симфонічного оркестру.
- Симфонія – це парний бальний танець.
- Симфонія – це музичний твір імпровізаційного складу.

Виберіть правильне твердження:

- Джаз – це напрям естрадної, переважно танцювальної музики.
- Джаз – це невеликий музичний твір імпровізаційного складу.
- Джаз – це великий твір для симфонічного оркестру.

Виберіть правильне твердження:

Індивідуальний музичний стиль – це...

- Творча манера, власний, неповторний „почерк” композитора чи виконавця.
- Загальна назва групи клавішних інструментів.
- Перекладення партитури опери, кантати, балету, симфонії, концерту для виконання на.

- Фортепіано.

Виберіть правильне твердження:

- Улюблений інструмент Й. Баха
- Скрипка.
- Орган.
- Клавесин.

Виберіть правильне твердження:

Автор симфонії № 5, в якій у першій частині звучить „тема долі”

- Й. Бах.
- Л. Бетховен.
- Дж. Гершвін.

Караоке. Пісня Ю. Рожкова „Музика”

Підсумки уроку

Музику можна назвати „дзеркалом почуттів”, адже вона відображає духовний світ людини, передає її настрій, почуття, характер і долю.

Урок- 10

Тема. Вирушала музика в похід.

- Мета:** - показати учням та допомогти їм усвідомити важливу роль музичного мистецтва у боротьбі за незалежність України. На прикладі пісні січових стрільців «Ой у лузі червона калина» підкреслити позитивну роль музики як носія ідеї боротьби за добро, щастя, справедливості. Формувати і вокально-хорові навички під час виконання маршової пісні;
- розвивати інтерес до історії українського народу та до музики, пов'язаної з нею;
 - виховувати почуття патріотизму, кращі моральні якості особистості.

Тип уроку: Комбінований.

Орієнтовний план уроку:

1. Вхід у супроводі звучання фрагмента V симфонії Л. Бетховена.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. «Ой у лузі червона калина» (українська народна пісня)— слухання, розучування.
4. «Український марш» О. Боровського — слухання.
5. Узагальнення.
6. Домашнє завдання — слухати музику за власним вибором, розповісти про її зміст та звучання. Звернути особливу увагу на музику патріотичного змісту.
8. Вихід у супроводі звучання української народної пісні «Ой у лузі червона калина».

Вступ. Роль музики в житті козаків

Пригадаймо кілька пісень про козаків, а потім скажемо: чим подібні і чим відрізняються настрої та характер цих народних пісень.

Слухання. 1-й куплет пісні „Гей, там на горі Січ іде”.

Слухання. 1-й куплет пісні „Їхав козак за Дунай”.

Слухання. 1-й куплет пісні „Засвіт встали козаченьки”.

Музика супроводжувала козаків усюди. ...Козацький похід розпочинався саме з неї. Сурмачі рушали разом із військом на поле битви. Кожен полк мав свій оркестр.

А як грали музики! Били в литаври так, що аж земля здригалася! А сурми підносили свій голос до самого неба!

Відомості про С. Чарнецького і пісню „Ой у лузі червона калина”

Наспів „Ой у лузі червона калина” можна почути на концертах, громадських зборах, урочистих святах і просто в побуті. Життя і людська воля зробили пісню народною, надали їй багато варіантів, різних емоційних відтінків і настроїв. Пісня «Ой у лузі червона калина» — стрілецька за змістом і духом, проте народилася вона поза стрілецьким військом. Слова цієї пісні належать Степану Миколайовичу Чарнецькому - українському поетові і театральному діячеві, режисерові та художньому керівникові Руського народного театру у Львові.

Саме з театральної сцени, у виставі «Сонце руїни» вперше прозвучала пісня «Ой у лузі червона калина». Сталося це в 1913 році, і відтоді пісня вже ніколи не змовкала, хоча й була понад півсторіччя під забороною. Та хіба можна арештувати пісню?.. Невипадково пісню «Ой у лузі червона калина» інколи вважають другим гімном вільної України.

Демонстрація пісні „Ой у лузі червона калина”

Розучування пісні „Ой у лузі червона калина”

Караоке. Пісня „Ой у лузі червона калина”

1. Ой у лузі червона калина похилилася,
чогось наша слава Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
а ми нашу славу Україну,
гей! гей! розвеселимо.
2. Гей, у полі ярої пшенички золотистий лан,
розпочали славні козаченьки з ворогами тан!
А ми тую ярую пшеничку ізберемо,
а ми нашу славу Україну,
гей! гей! розвеселимо.
3. Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
то прославить на всю Україну славних козаків.
А ми тую, козацькую славу збережемо,
а ми нашу славу Україну,
гей! гей! Розвеселимо

Споглядання репродукції картини М. Дерегуса „Дума про козака Голоту”

Перед нами репродукція картини Михайла Дерегуса „Дума про козака Голоту". Поміркуйте, чи близька вона за змістом та емоційним забарвленням до пісні „Ой у лузі червона калина”.

Козацькі пісні

Колись музикантів-козаків шанували і за талант, і за те, що вони добре володіли зброєю, мужньо витримували жорстокі бої і важкі походи. Перед тим, як збиратися до походу, кошовий Війська Запорізького скликав козаків під гучну мелодію сурмачів і питав: «Хто за те, щоб іти на ворога, піднімай шапку!». Козаки піднімали шапки, а музики грою литавр наповнювали повітря могутніми звуками, немов серця козаків лунали на весь степ, стверджуючи готовність до походу... Музика справді відігравала важливу роль у козацькому житті. Вона, наче справжній боєць, допомагала здобувати перемогу.

Відомості про Олександра Боровського

Не тільки козаки виконували національну патріотичну музику, а й музиканти-професіонали (тобто композитори). Одним із них є Олександр Кирилович Боровський – талановитий піаніст і педагог. Більша частина його життя пройшла за кордоном. Олександр Боровський викладав у Бостонському університеті, виступав з концертами в багатьох країнах світу. Спогади про рідну землю вилилися в музику, в якій звучать українські національні мотиви, а саме – в „Українському марші”.

Слухання. „Український марш” О. Боровського

Аналіз прослуханого твору

Опишіть характер маршу

Чи є в музиці знайомі вам інтонації?

Які почуття, настрої ви відчули у прослуханому творі?

Підсумки уроку

Із козацьких часів багато музичних творів дійшли до нас завдяки своїй „бойовій славі”. Невипадково старовинні традиції січових музик живуть у віках і надихають на творчість сучасних композиторів і виконавців

Додатковий матеріал:

СТРІЛЕЦЬКА ПІСНЯ

Феномен пісні січового стрілецтва, яка зринула багатоголосим хором в 1915-1920 роках над світом, що курився тоді згарищем Першої світової війни, можна збагнути лише з погляду національно-визвольних змагань українського народу. Розбуджена у вогні Україна виникла нечувані дотоді здібності своїх синів — політичні, військові, економічні й мистецькі. Та коли з причин силової нерівності не всі задатки національного розуму встигли як слід розвинутися, бо ж Україна розбудилася окраденою у вогні, то здатність народу виливати свої радощі, болі й сподівання у піснях вибухла в роки нашого першого національного відродження могутнім феєрверком, в розмаїтті зблисків якого чітко вирізняються ліричні, жартівливі, мінорні й трагічні тони.

Стрілецька пісня не має аналога ні у світовій, ні в українській військовій поезії. Козацький фольклор складався століттями, пісенність російських та європейських військових формувань Першої світової війни зводилася до маршів, бо навіть український військовий фольклор Другої світової війни віддає певною спрощеністю,— тільки стрілецька пісня, виплекана на козацьких і народних традиціях, зуміла увібрати в себе за п'ять років визвольних змагань грім національного зриву, чар бурлескного гумору байдужих до смерті воїнів, сподівання на кращу долю «хоч синам, як не собі» та віру в перемогу.

І пролетіла стрілецька пісня через усі перепони — страху, голоду, репресій, депортацій, навіть зруйнування стрілецьких могил — і в неушкодженому вигляді передалася нам як пам'ять і стимул до нової боротьби за національне відродження.

Стрілецька пісня передусім професійна. Подібно, як у жанрі церковної музики працювали кращі композитори світу, так і стрілецькі пісні створювалися здебільшого професіоналами, серед яких можемо назвати таких визнаних композиторів, як Левко Лепкий, Роман Купчинський, Михайло Гайворонський.

Та хіба тільки композиторів? Легіон українських січових стрільців мав своїх художників — нині всесвітньо відомих Льва Геца та Осипа Куриласа, письменників-повістярів Миколу Голубця й Осипа Назарука, поетів Богдана Лепкого, Юрія Шкрумеляка, Олесья Бабія, Василя Бобинського й автора знаменитого реквієму “Як ви умирали” Михайла Кураха.

Всі ці талановиті люди в часи перепочинків між боями та в умовах позиційної війни гуртувалися в Коті, де видавали часописи, відкривали малярські робітні, організували хори та гімназійні класи для малописьменних стрільців. Січове військо було військом інтелігентним, і це позначилося й на піснях.

Найбільше стрілецьких пісень зродилося в період боїв на Маківці («Упав стрілець у край зруба», «В горах грім гуде») і особливо під час позиційної війни над Стрипою, де гурт стрілецьких піснярів створив такі шедеври, як «Гей, видно село, «Їхав стрілець на війноньку», «Не сміє бути в нас страху», а вже найбільшої популярності зажили пісні, героями яких стали конкретні воїни — Осип Теліщак зі своїми любовними клопотами (Р. Купчинський, «Як з Бережан до кадри») та легендарний четар-характерник Іван Цяпка (Л. Лепкий, «Бо війна війною»).

Однак мусимо з усього арсеналу стрілецьких пісень виділити ті, які передали трагічність нашої визвольної війни,— назвемо з них дві, які своїм боєм ятрили серця

українців і не дали їм заснути, збайдужіти протягом тяжких десятиліть. Це пісня «Журавлі» (Богдан і Левко Лепкі), створена на початку карпатської кампанії і «Ой та зажурились стрільці січовії» (Р. Купчинський), паписана під час відступу УГА перед армією Галлера за Збруч. Вони обрамили боротьбу-стрілецтва й залишилися жити болісною пам'яттю й покликом до бою у наших серцях.

Не перелічиш зруйнованих сучасними вандалами стрілецьких, цвинтарів. Не перелічиш усіх місць скорботи. Здавалося — зникне навіки історичний слід по славному стрілецтву, Ба ні - залишилось у народі те, чого вбити не можна — стрілецька пісня.

Ожила вона нині. Зрештою, не вмирала ніколи. Завдяки пісні сталося те, в що багато людей уже й не вірили: вернулися до нас стрільці січовії. Їх ми побачили в концертних залах — театр «Не журись!», на стадіонах — ансамбль Остапа Стахів, на сценах сільських народних домів — концертна група Брилинського-Біля-Муки, багатьох інших.

Де навчилися, звідки знають? А знають!

Це свідчить про найважливіше: не вдалося катам убити народну пам'ять, не вдалося — навіть зруйнуванням могил — перетворити нас із нації в споживацьке населення.

Кров стрілецьку ніхто не змив і не змиє, нею навіки записалася сторінка нашої історії. Кров стрілецька запеклася стрілецькою піснею в наших серцях. А до очищених піснею сердець нема доступу вандалам.

Будемо жити і виживати. Така доля нашої нації — через дар пам'яті бути невмирущою.

Гей, наступаєм ми, стрільці,
Череп гори, ліси й бори,
Впоперек піль на манівці,
Наступаєм ми, стрільці.

Гей, всіх разом збираймо,
Силу нашу єднаймо,
Гей, гей, далі враз,
На Україні гаразд!

Нас не злякає ворожих,
Проти крісів і шрапнелів,
В крузі гранатного огня,
Україна нам одна.

Гей, всіх разом, і т. д.

Гей, запорожський в нас звичай,
За Україну до загину
Спільно працой, борись, вмирай
Най засяє щастем край!

Гей, всіх разом, і т. д.

Урок - 11

Тема уроку. Філософ, поет, музикант.

Мета: - познайомити із основними рисами творчості та світобачення Г.Сковороди, вокальними творами написаними на слова поета-філософа. Вчити виразно виконувати вивчену пісню, робити самоаналіз рівня виконавства учнями;

- розвивати музичний слух, почуття ритму, вокальний діапазон учнів;

- виховувати патріотичні почуття, культуру слухання та обговорення музичного твору.

Розвивати музичний слух, почуття ритму, вокальний діапазон учнів.

Програмний зміст:

Г.Сковорода «Всякому городу нрав і права» - слухання;

Сл. С.Чарнецького, муз. Г.Труха «Ой, у лузі червона калина»

Г.Труха „Ой, у лузі червона калина" марш – слухання.

Обладнання уроку: мультимедійна система, музичний інструмент.

Використана література:

Програма «Музичне мистецтво», підручник «Музичне мистецтво», О.Корнілова І.Белова «Уроки музичного мистецтва», «Вчимося співати» - збірка пісень, словник – довідник «Музика»; джерела мережі Інтернет.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

Вхід під звучання маршу «Ой, у лузі червона калина»

І Вступ

Привітання, оголошення теми та завдань уроку:

Завдання:

Познайомити із основними рисами творчості та світобачення Г.Сковороди, його реалізацією у пісні.

Вчитись виразно виконувати вивчену пісню.

Робити самоаналіз виконаної пісні

Розспівування.

Актуалізація:

Назвіть пісні – гімни продовжувачів козацьких традицій на початку 20-го століття.

Що ви можете сказати про роль народної пісні в житті козаків?

Як, на вашу думку, народжувалась народна пісня?

Народна пісня народжувалась із уст простих мудрих українців, талановитих людей, часто неписьмених і неможлих. Багатьох імен історія не зберегла, але їхні наспіви пройшли через століття та переспівуються в різних регіонах України по різному, зберігши зерно мудрості автора. Деякі ж славетні імена назавжди ввійшли до скарбниці людської пам'яті та наукової думки.

Слайд 4

Просвітитель, філософ і поет Григорій Савич Сковорода — один із видатних мислителів історичного минулого нашої держави. Людина універсальних знань і здібностей, палкий захисник інтересів знедоленого народу, він все своє свідоме життя присвятив пошукам істини, боротьбі проти соціальної нерівності.

Народився Сковорода 3 грудня 1722 р. у с. Чорнухи Лубенського полку на Полтавщині, в сім'ї малоземельного козака. У 1734—1753 роках, з перервами навчався у Київській академії, де під впливом Ф. Прокоповича та інших прогресивних діячів вітчизняної культури осягнув просвітельські традиції. Студент Сковорода володів неабиякими музичними здібностями, чудовим голосом і слухом. Із класу філософії його взяли в придворну хорову капелу до Петербурга. Дворічне перебування при царському дворі згодом вилилося у гнівне засудження тамтешнього деспотизму, в критику самодержавства.

Протягом п'яти років (з 1745) Г. Сковорода навчався за кордоном — в Будапешті, Пресбурзі (нині Братислава), Відні, Венеції, Флоренції і, можливо, у Римі. Деякі дослідники стверджують, що три роки він студіював в університеті м. Галле (Німеччина), де слухав лекції відомого на той час філософа і фізика К. Вольфа.

Г. Сковорода обрав стежу мандрівного філософа і протягом останніх 25 років побував у багатьох містах і селах України, проповідуючи свої ідеї і світогляд. Усе його життя було пов'язане з народом, з його ідеалами та прагненнями.

Свій високий моральний ідеал Г. Сковорода втілював у власному житті. Для багатьох він був мандрівною академією. Його світогляд відбивав найвищий рівень розвитку суспільної

думки в Україні, а життя і послідовність у дотриманні переконань служили прикладом для багатьох сучасників і нащадків.

У його творах відобразилися світогляд, спосіб мислення, жива душа українців. Сковорода цікавий не лише як філософ, але як педагог, практик, теоретик, просто людина. Так, у вірші «Всякому місту - звичай і права» письменник виступає проти соціальної несправедливості, існуючої бюрократичної системи, що принижує людську гідність.

Слухання пісні «Всякому городу нрав і права»

Микола Лисенко у своїй опері «Наталка Полтавка» використовує пісню «Всякому городу...» для зображення негативного образу пана Возного.

Слайд 6 (відео)

Які негативні риси характеру персонажу розкриває пісня пана Возного?

Які особливості музичного тексту пісні, інструментального супроводу ви можете назвати?

Які думки та почуття прагнув донести до слухача Г.Сковорода у своїй пісні?

Щирість і талант автора дозволяє жити цій пісні не одне століття, мабуть тому, що кожне покоління знаходить її цікавою та актуальною. Твір, написаний декілька століть тому, зі щирістю розкриває та висміює недоліки сучасників.

Усе життя Г.Сковорода було присвячено своєму народу. Усі душевні сили та філософський розум віддано служінню ідеї справедливості. З гордістю можемо зазначити, що ідейні послідовники філософа теж використовували пісню як зброю проти суспільної несправедливості. Прикладом є пісня «Ой, у лузі червона калина»

Слайд

Робота в тексті пісні, виконання на оцінку в групах.

Схема проведення самооцінки виступу учнів:

знання літературного тексту;

точність відтворення мелодії;

передача настрою твору;

рівень сценічної культури.

Визначення кращої групи виконавців, оголошення оцінок.

Закріплення:

я пропоную виконати тестові завдання

Коли була написана пісня «Ой, у лузі червона калина»

на початку 20-го століття;

в кінці 19 століття;

в 40-х роках 20-го століття.

Хто із героїв опери М.Лисенка «Наталка Полтавка» виконує пісню Г.Сковорода?

пан Виборний;

Петро;

пан Возний.

В яких із названих країн навчався Г.Сковорода?

Італії;

Франції;

Україні.

Характеризуйте музичний образ пісні «Всякому городу нрав і права»:

сатиричний;

патріотичний;

ліричний.

Підсумок роботи на уроці, аналізування роботи учнів, оголошення оцінок.

Д/З – слухання українських народних пісень.

Урок- 12

Тема. Життя присвячене пісні

Мета: - знайомити учнів із творчістю М.Леонтовича, розкрити особливості хорової обробки народної пісні. Познайомити із поняттями хор, щедрівки, колядки. Розучити нову пісню;

- розвивати творчу уяву, музичний слух та почуття ритму;

-виховувати культуру слухання та обговорення музики, почуття патріотизму та любові до української музики.

Програмний зміст:

Українські народні пісні „Щедрик" і „Пряля" в обробці М.Леонтовича – слухання;

Українська народна пісня „Ой, сивая та і зозуленька" в обробці М.Леонтовича – слухання;

Лелека" Сл. В. Ладижця, муз. Ю. Рожавської – розучування;

Використана література:

Програма «Музичне мистецтво»

Підручник «Музичне мистецтво»

О.Корнілова І.Белова «Уроки музичного мистецтва»

«Вчимося співати» - збірка пісень

Словник – довідник «Музика»;

Джерела мережі Інтернет

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

Вхід в клас під звучання обробки української народної пісні «Ой, сивая та і зозуленька».

Привітання. Оголошення теми, мети та завдань уроку.

Розспівування.

Актуалізація:

про що говориться в пісні, яка прозвучала на початку уроку?

Хто цю пісню виконав?

На яке зимове свято вона традиційно виконується?

Під час якого свята виконуються колядки?

Словник музичних термінів:

Щедрівка - українська обрядова пісня. Співається на Новий рік, після Різдва, із щедрими побажаннями врожаю, здоров'я і достатку на майбутній рік. Щедрівки співали окремо господареві, господині, хлопцеві, дівчині, усій родині.

Колядки — величальні обрядові пісні зимового циклу приурочені до найголовнішого християнського свята — Різдва Христового.

Хор - музичний твір, призначений для хорового виконання.

Обробка народної пісні - видозмінювання її шляхом гармонізації, аранжування.

Одним із найвідоміших авторів хорових обробок українських народних пісень у світі є М.Д.Леонтович.

Леонтович Мико́ла Дми́трович (1877- 1921) — український композитор, хоровий диригент, громадський діяч, педагог. Автор широковідомих обробок українських народних пісень для хору «Щедрик», «Дударик», «Козака несуть» та інших.

Народився в сім'ї сільського священика. Початкову музичну освіту Леонтович здобув у батька, який грав на віолончелі, скрипці, гітарі та деякий час керував хором семінаристів. Мати навчила його народних пісень. 1898 року Леонтович закінчив духовну семінарію й вирішив працювати вчителем у сільських школах і водночас самотужки удосконалювати свою музичну освіту.

У селі Чукові він організував самодіяльний симфонічний оркестр, який виконував українські мелодії та п'єси російських та українських композиторів. 1901 року він видав перший збірник пісень з Поділля. 1903 року вийшов другий збірник подільських пісень з посвятою М. Лисенкові.

Восени 1904 року залишає Поділля і переїздить на Донбас, де влаштовується викладачем співу та музики у місцевій залізничній школі. Під час революції 1905 року Леонтович організував хор робітників, який виступав на мітингах. Діяльність Леонтовича привернула увагу поліції, й він змушений був повернутися на Поділля, у місто Тульчин, де викладав музику і спів у Тульчинському єпархіальному жіночому училищі для дочок сільських священиків. З 1909 року Леонтович навчається під керівництвом відомого теоретика музики Б. Яворського, якого він періодично відвідує у Москві та Києві.

У той час створив багато хороших обробок, зокрема славнозвісний «Щедрик», а також «Піють півні», «Мала мати одну дочку», «Дударик», «Ой зійшла зоря» та ін. У Тульчині знайомиться з композитором Кирилом Стеценком. 1916 року разом з хором Київського університету виконує свою обробку «Щедрика», яка принесла йому великий успіх у київської публіки.

Із встановленням Української Народної Республіки Леонтович переїздить з Тульчина до Києва, де починає активну діяльність як диригент і композитор. Після приходу більшовиків Леонтович працює деякий час у музичному комітеті при Народному комісаріаті освіти, викладає у Музично-драматичному інституті ім. М. Лисенка, разом з композитором і диригентом Г. Верьовкою працює у Народній консерваторії, на курсах дошкільного виховання, організовує кілька хороших гуртків.

Усе творче життя композитора пов'язано із народною піснею, тому він звертається до пісень різної тематики: історичних, обрядових, ліричних. Тож пропоную послухати хорову обробку пісні «Пряля». Під час слухання спробуйте визначити її настрої та почуття які автор прагнув донести до слухача.

Слайд. Слухання хору «Пряля», відео.

який настроїв твору?

Про що розповідає пісня?

Які почуття викликає цей хор?

Якими засобами музичної виразності користується автор щоб змалювати таку сумну картину із життя народної майстрині?

Тяжке життя простої людини прикрашали народні свята, які рясно уквітчувались барвистими піснями. М.Леонтович створюючи хорові обробки щедрівок прагнув яскраво відобразити настрої народного свята, спробуємо ж і ми в нього поринути.

Слайд відео «Щедрик»

як змінився ваш настрої після перегляду відео?

Яке свято вам пригадалось?

Новорічне, різдвяне свято прикрасить цей твір. Він настільки припав до вподоби кінематографістам, що неодноразово був використаний у кінофільмах.

Можливо ви пригадаєте в яких саме? («Сам удома»).

Будьте уважними, на цьому уроці ви ще один раз почуєте мелодію цього хору, а коли саме, вам доведеться визначити самим.

Тож повертаємось до ліричної пісні.

Слайд

Розучування пісні «Лелека».

Закріплення:

Виконання під фонограму мінус, виступ учнів, які найкраще справились із завданням.

Закріплення:

пригадайте ліричні пісні, що прозвучали на уроці.

Обрядові?

Хорові обробки народних пісень?

Наскільки добре ви засвоїли теоретичний матеріал з'ясує вирішення тестових завдань.

Щедрівка – це...

- лірична пісня;
- українська обрядова пісня;
- жартівлива пісня.

Обрядова пісня, що виконується на Різдво.

щедрівка;

колядка;

гаївка.

Хор М. Леонтовича, який за кордоном виконують як різдвяну пісню.

«Щедрик»;

«Ой, сивая та і зозуленька»;

«Дударик».

Обробка пісні, це...

видозмінювання її шляхом гармонізації;

видозмінювання її шляхом зміни тональності;

видозмінювання її шляхом зміни літературного тексту.

Підсумок уроку, аналізування роботи учнів на уроці, оголошення та мотивація оцінок.

Домашнє завдання: слухання пісень зимових свят.

Прощання, перегляд відео та вихід із класу.

Урок- 13

Тема уроку. Сталеві руки і золоте серце.

Тип уроку: комбінований.

Мета: - познайомити учнів із творчістю С.Рахманінова, розкрити тему Батьківщини у творах мистецтва. Вчити виразно виконувати розучену пісню;

- розвивати музичний слух, образне мислення, почуття ритму;

- виховувати почуття патріотизму, шанування родини, батьківської любові.

Тип уроку: комбінований.

Програмний зміст:

„Лелека" сл. В. Ладижця, муз. Ю. Рожавської – виконання;

С.Рахманінов Другий концерт для фортепіано з оркестром – слухання.

Використана література:

Програма «Музичне мистецтво»;

Підручник «Музичне мистецтво»;

О.Корнілова І.Белова «Уроки музичного мистецтва»;

«Вчимося співати» - збірка пісень;

Словник – довідник «Музика»;

Джерела мережі Інтернет.

Обладнання: мультимедійна система, музичний інструмент.

Хід уроку

Вхід в клас під звучання Вокалізу С.Рахманінова.

Привітання. Оголошення теми, мети та завдань уроку.

Розспівування.

Актуалізація:

Словник

Концерт - жанр великого, віртуозного за характером музичного твору для соліста (інколи двох - трьох) з оркестром.

Вокаліз - вправа або етюд для голосу без літературного тексту.

Прелюд - самостійна музична п'єса вільного складу.

- На якому музичному інструменті був виконаний твір, що звучав на початку уроку?

- що ви знаєте про композитора С.Рахманінова (пригадуємо 5 клас, ми слухали Вокаліз)?

- чому серед найяскравіших творів композитора значну частину займають сумного та драматичного характеру?

Сергій Васильович Рахманінов (1873 – 1943) - російський композитор, піаніст і диригент, один із яскравих представників фортепіанного мистецтва.

Події жовтневої революції змусили Рахманінова прийняти рішення залишити батьківщину. На думку С.Рахманінова, Жовтневий переворот став «кінцем старої Росії», з поламанням старого ладу «мистецтва як такого бути не може», а життя без мистецтва для Рахманінова було б «безцільним».

Незважаючи на це він лишився вірним своїй Батьківщині, вважаючи себе російським композитором, співпрацював із російськими митцями, зокрема із співаком Федором Шаляпіним.

Під час Другої Світової війни грошовий збір від одного зі своїх концертів передав у Фонд оборони СРСР зі словами: «Від одного з росіян посильна допомога російському народу в його боротьбі з ворогом. Хочу вірити, вірю в повну перемогу».

Слухання «Другого концерту для фортепіано з оркестром»

- Які почуття викликає цей твір?

- Опишіть його настрої.

- Які візуальні образи виникають у вашій уяві під час слухання Концерту?

Цей твір зрозумілий слухачеві. Пропоную переглянути фрагмент кінофільму, де він звучить.

Слайд відео

Пригадайте пісню розучену на минулому уроці та розкрийте її ідею.

Слайд

Повторення, робота в тексті пісні. Виразне виконання в групах.

Самооцінка виступів за схемою:

- знання літературного тексту;

- точність відтворення мелодії;

- передача настрою твору;

- рівень сценічної культури.

Визначення кращої групи виконавців, оголошення оцінок.

Тестові завдання:

Вокальний твір без літературного тексту.

1. Концерт.

2. Прелюдія.

3. Вокаліз.

В якій країні провів останні роки життя С.Рахманінов?

1. Росія.

2. США.

3. Франція.

Із яким російським співаком співпрацював С.Рахманінов?

1. І.Козловським;

2. С.Лемішевим;

3. Ф.Шаляпіним.

Підсумок роботи на уроці, аналізування роботи учнів, оголошення оцінок.
Д/З – слухання фортепіанної музики.

Урок- 14

Тема. Шопен – душа фортепіано

Мета: - поглибити знання учнів про творчість Фридеріка Шопена. Вчити учнів глибоко емоційно сприймати інструментальну (фортепіанну) музику, розуміти та інтерпретувати її зміст. Дати визначення понять *ноктюрн* і *скерцо*. Формувати і відчуття ритму, навички кантиленного співу та інтерпретації непрограмованої інструментальної музики;

- розвивати інтерес до творчості Ф. Шопена;

- виховувати естетичний смак та співочу культуру учнів під час виконання професійних («Лелека») та народних (колядки, щедрівки) творів.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Хід уроку

Вступ. Ф. Шопен – польська гордість

„Доля нагородила поляків Шопеном, як німців Моцартом”, - так писали сучасники про молодого, надзвичайно талановитого польського музиканта.

Фортепіанна музика Шопена технічно досконала і, водночас, надзвичайно лірична. Їй властиві неперевершена мелодійність, щирість і вишуканість у передачі найрізноманітніших настроїв і почуттів. Невипадково видатний російський композитор і піаніст Антон Рубінштейн називав великого польського музиканта душею фортепіано.

Відомості про Ф. Шопена

Фрідерік Шопен мав унікальні музичні здібності. Фортепіано з дитинства було улюбленим інструментом Шопена-виконавця і Шопена-композитора. Свій перший твір для фортепіано — невеликий полонез — хлопчик написав у семирічному віці. Композиторський дебют був успішним: у тому ж році твір опублікували.

У 12-річному віці він став одним із найкращих піаністів Варшави.

Після закінчення Варшавської вищої школи музики дев'ятнадцятирічного Шопена офіційно удостоїли характеристикою «музичний геній». Концертні програми, з якими ще зовсім юний Фрідерік гастролював Європою, мали приголомшливий успіх. Видатний композитор Роберт Шуман писав тоді: «Шапки геть, панове, перед вами геній!».

Майже весь доробок композитора складають фортепіанні твори: концерти, сонати, полонези, вальси, ноктюрни, скерцо, етюди та прелюдії... У більшості з них звучать відголоски польських народних мелодій.

Відомості про ноктюрни Ф. Шопена

Ноктюрн — це лірична п'єса з наспівною, широкою мелодією, «нічна пісня».

Фрідерік Шопен написав 21 ноктюрн. Ноктюрни Шопена відзначаються неперевершеним ліризмом, поетичністю та натхненням. Саме такі риси притаманні жанру «нічної пісні».

У Шопена є й інші ноктюрни — глибокі, серйозні та зосереджені. У цих творах композитор-новатор вийшов за межі традиційного змісту ноктюрна, збагатив його настроями сильних і яскравих душевних хвилювань.

Послухаймо, наприклад, ноктюрн Сі-мажор Ф. Шопена.

Слухання. Ноктюрн сі мажор Ф. Шопена

Скерцо

Шопен також був автором музичних творів, які називають скерцо.

Скерцо виникло у вокальній музиці в XVI-XVII століттях. Так називали жартівливі, грайливі пісеньки. Згодом воно перетворилося на інструментальну п'єсу у швидкому темпі і тридольному розмірі.

Скерцо - інструментальна п'єса у швидкому темпі і тридольному розмірі

Бетховен ввів скерцо до симфонії, а у творчості композиторів-романтиків (Шуберта, Шопена та Брамса) скерцо звучало як самостійна п'єса. У чотирьох яскравих і виразних скерцо, створених Шопеном, класичне розуміння жанру поєднується з неповторним власним стилем, «почерком» композитора.

Послухайте скерцо сі бемоль-мінор Фрідеріка Шопен.

Спробуйте вловити, які почуття передані в музиці, і за допомогою яких засобів музичної виразності.

Слухання. Скерцо сі бемоль-мінор Ф. Шопен

Аналіз прослуханого твору

Які думки навіяли вам ноктюрн і скерцо Ф. Шопена?

Чи можна назвати ноктюрн і скерцо Ф. Шопена контрастними?

Чи відчувуються у прослуханих творах інтонації польських народних мелодій?

Різдвяні свята, колядки

Між колядками та щедрівками є відмінності. Ці обрядові пісні виконують лише в певний період на різдвяно-новорічні свята. Колядки співають, починаючи з Різдва і до Водохрестя, тобто з 7 по 19 січня (в деяких регіонах - до старого Нового року). Щедрівки виконують лише протягом тижня — від старого Нового року і до Водохрестя.

Традиційно колядували лише хлопці. Вони вибирали свого ватагу (керівника), розподіляли між собою ролі Кози, Лікаря, Міхоніші та інших жартівливих персонажів і обходили односельців.

Щедрували тільки дівчата. Увечері напередодні старого Нового року молодші і старші дівчатка групами чи поодиночки приходили до односельців, щоб защедрувати — привітати з новолітуванням. До хат заходити не годилося, тому робили це під вікнами осель. Господарі обдаровували віншувальників печивом, яблуками чи горіхами.

Крім того, вдосвіта на Василя хлопчики оббігали найближчих родичів та сусідів і засівали їхні домівки зернами пшениці або жита. Попросивши дозволу, юний посівальник ставав біля порога, брав у жменю зерно і посипав ним долівку хати, приказуючи віршований текст:

Сію, сію, посіваю,

З Новим роком всіх вітаю!

Демонстрація колядки „Ой у саду”

Розучування колядки „Ой у саду”

Караоке. Колядка „Ой у саду”

Ой у саду, саду, саду-винограду.

Приспів: Радуйся, радуйся, земле,

Син Божий народився.

А у тому саду сивий коник грає.

Приспів.

А до того коня ніхто не підступить

Приспів.

А тільки приступить молодий Іванко.

Приспів.

Іванко приступив, сіделечко наклав.

Приспів.

Сіделечко наклав, сам сів та й поїхав
Приспів.

Підсумки уроку

Останні 18 років свого життя Фрідерік Шопен жив у Парижі. Він тяжко переживав розлуку з рідною Польщею. За заповітом композитора, його серце перевезли на Батьківщину і поховали у варшавському костьолі Святого Хреста. На мармуровій дошці біля урни з серцем Шопена викарбувані слова з Біблії: «Де скарб твій, там і серце твоє».

Домашнє завдання. Слухати музику за власним вибором, розповісти про правдивість та яскравість втілення у творах настроїв і почуттів.

Урок- 15

Тема. Музика як мова почуттів. Пісні зимових свят.

Мета: - узагальнити знання учнів щодо святкування традиційних народних зимових свят, познайомити із творчістю В.Барвінського;

- розвивати співацькі задатки учнів, музичний слух, почуття ритму;
- виховувати культуру слухання та обговорення музичного твору.

Тип уроку: Комбінований

Програмний зміст: Повторення вивчених пісень

Колядки, щедрівки – слухання.

Обладнання: аудіо запис, таблиці х-к, муз. інструмент, підручник.

Використана література:

Програма «Музичне мистецтво 5-8 клас»;

Підручник «Музичне мистецтво, 6 клас»;

«Вчимося співати» - збірка пісень;

Словник – довідник «Музика».

Хід уроку

Привітання. Оголошення теми, мети уроку.

Розспівування.

Поспівка «Щедрик» - (2-голосся за партитурою М.Леонтовича 1-8 такти)

Фрагмент неповторного хору М.Леонтовича вводить нас в світ академічного втілення щедрівки, яка побутувала в народі багато сторіч. Глибоке генетичне відчуття народної пісні спонукало композитора В.Барвінського на створення ряду творів – власного бачення народних переспівів в інструментальному звучанні. Таким є фортепіанний цикл «Колядки і щедрівки».

- Василь Барвінський (20.02.1888, Тернопіль – 9.06.1963, Львів) З 1915 по 1948 рр. творча та педагогічна діяльність В. Барвінського пов'язана зі Львовом. У 1915-1939 рр. – він директор Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка, у 1936-1939 – голова Союзу українських професійних митців, 1939-1941 – голова Львівської організації Спілки композиторів України .
- У 1948 р. В. Барвінського заарештували, він відбував покарання в одному з концтаборів Мордовської АРСР.
- У 1964 р., вже після смерті, В. Барвінського було реабілітовано увійшов в українську музику на початку ХХ ст. в час, коли в українському мистецтві поширився сецесійний напрям. "Сецесія – (полістилістика), або ж модерн, виник на межі ХІХ і ХХ століть і був дуже широким, змикався з такими стилями, як імпресіонізм, неокласицизм і містив у собі їхні елементи.

Словник музичних термінів:

Імпресіонізм – художній напрям, що заснований на принципі безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань

Музичний цикл – сукупність частин багатоскладового твору, що слідує одини за одним в певному порядку.

Щедрівки - величальні українські народні обрядові пісні. Виконуються під Новий рік і під Йордан у Щедрий вечір.

Фортепіанний цикл «Колядки і щедрівки» складається із 22-х п'єс, але не всі п'єси мають імпресіоністичні риси. Навіть протягом одного твору не прослідковуються до кінця риси одного стилю.

Цикл являє собою цікавий і новий матеріал для "застосування розмаїтого музичного змісту та використання розмаїтих пісенних, музичних форм не тільки для пересічного грача на фортепіані, але й кожного музично школеного."

Слухання п'єс циклу, обговорення стилю написання та викладеної мелодії.

На Україні, широко відроджується традиційне зимове святкування. Спів колядок та щедрівок є незмінним елементом дитячих новорічних свят. Обдаровування щедрувальників – традиція, що прийшла із глибини віків і підтримується до наших часів. *(Перегляд відео)*

Запитання вчителя:

- Назвіть групу календарних народних пісень, яку ми відносимо до духовної музики?
- Як називають пісні, які виконуються на Різдво?
- На Новий рік за старим стилем?

Спробуйте визначити належність до даних категорій по звучанню, тематиці пісні: слухання «*Нова радість*», «*Добрий вечір*», «*По всьому світу*», «*Щедрик*», «*Ой, соколе...*» тощо.

Слухання щедрівки «Ой, чи є...», слухання, розучування та виконання під фонограму.

Закріплення:

- Які пісні називають щедрівками, колядками?
- Чим характеризується імпресіонізм як напрямок у мистецтві?
- Дайте визначення музичному циклу.
- Які композитори використали мелодії колядок та щедрівок у своїх академічних творах?

Домашнє завдання: слухання колядок і щедрівок в засобах масової інформації.

Підсумок, оголошення оцінок.

Урок- 16

Тема. Музика як мова почуттів (узагальнення)

Мета: - узагальнення матеріалу теми семестру «Музика як мова почуттів»;

- перевірка знань за темою (тематичне оцінювання) Розкрити форми відображення світу в мистецтві, музика як мови звуків, музика і почуття, розширити знання про Різдвяні свята;

- розвивати музичний слух, почуття ритму, асоціативну пам'ять;

- виховувати любов до музичного мистецтва, шанування національних традицій, культуру слухання та виконання музики.

Програмний зміст: Виконання вивчених пісень.

Повторне слухання знайомих творів.

Обладнання: аудіо запис, таблиці х-к, муз. інструмент, підручник.

Використана література:

Програма «Музичне мистецтво»;

Підручник «Музичне мистецтво»;

О.Корнілова І.Белова «Уроки музичного мистецтва»;

«Вчимося співати» - збірка пісень;

Словник – довідник «Музика»;

Джерела мережі Інтернет.

Хід уроку

Привітання. Оголошення мети уроку.

Розспівування.

Актуалізація:

- Пісні яких зимових народних свят вам особливо запам'ятались?
- Про що співають в народних піснях зимових традиційних свят.
- зачитайте привітання для своїх рідних та друзів на Різдво, Свят-вечір.
- як святкують зимові свята у вашій родині?

Поряд із традиціями готувати певні страви, відвідувати родичів незмінним є і виконання пісень, що відображають святкову атмосферу доброзичливості та любові. Саме це ми можемо чути в мелодії новорічного свята.

Фрагмент Новорічного свята (М.Леонтович «Щедрик») – перегляд відео

- хто є автором прослуханого хору?
- Можливо ви пам'ятаєте кінофільми, в яких звучить цей хор?

Концерт-загадка.

Спробуйте визначити назви творів та їх авторів.

Підводячи підсумки нашої роботи на уроках музичного мистецтва в I семестрі, я хотіла б представити декілька відео фрагментів, які нагадають твори, що обговорювались на наших уроках. Спробуйте пригадати їх назву та авторів:

1. Фрагмент із к/ф «Весна на Заречной улице» (С.Рахманінов, Концерт для фортепіано з оркестром)
2. Вальс ре-мінор М.Лисенка
3. Вальс, Ж.Брель
4. ?????
5. Л.Бетховен Симфонія №5, I частина

Виразне виконання вивчених пісень.

Аналізування за схемою:

1. Знання літературного тексту.
2. Чистота інтонування мелодичного тексту.
3. Дикція, формування звуку.
4. Визначення кращих виконавців, краще відображення настрою пісні

Виразність виконання, яскравість образів

Виконання тестових завдань

Узагальнення. Оголошення оцінок, аналіз роботи на уроці.

Д/з – привітати родину із зимовими святами, описати музичні враження зимових канікул.

Прощання.

Урок-17

Тема. Я і музика. Пісні твого краю.

Мета: - привернути увагу учнів до музики рідного краю. Виявити особисте ставлення до вітчизняної музики. Розкривати красу, цілісність та правдивість музично-поетичних образів народних пісень. Формувати в учнів здібності щодо образного сприйняття та інтерпретації музичних творів, навички виконавського розвитку музики, почуття ритму;

- розвивати інтерес до вітчизняної музики, зокрема музики рідного краю;
- виховувати естетичний смак учнів.

Програмний зміст: В.Жилінський «Веселкова пісня» - розучування и Розвиват Українська народна пісня «За городом качки пливуть» та Віють вітри, віють буйні» - слухання.

Обладнання: аудіо запис, таблиці х-к, муз. інструмент.

Використана література: І.М.Белова, О.В.Корнілова «Уроки музичного мистецтва, 6 клас»;

«Музичне мистецтво 6 клас» - підручник;
Словник – довідник «Музика»;
Програма «Музичне мистецтво».

Хід уроку

Вхід під звучання пісні «За городом качки пливуть».

Актуалізація.

Тема нашого уроку, судячи по щойно почутій мелодії, буде пов'язана із народною музикою нашого краю – «Пісні твого краю»,

Розспівування:

Поспівки – фрагменти народних пісень, популярних в місті (селі) («Ой у полі три тополі», «Цвіте терен», «»Копав-копав криниченьку», тощо)

Привітання, оголошення мети уроку, змісту. Актуалізація:

- Доведіть мені величезне значення музики в нашому житті.

- Як музика впливає на наш настрій?

- Яку музику ви слухали та, можливо, виконували під час канікул?

- Давайте пригадаємо колядки які ви чули під час святкувань у нашому місті (селі) та виконаємо по одному куплету із них по групах. (3-4 групи, кожна група готує 1 куплет відомої місцевої або ж популярної колядки, після виконання особливо відзначаються групи, котрі виконали місцеві пісні)

Пригадаймо прізвище композитора – нашого земляка, котрий дуже цінував українську народну пісню. Народні мелодії здобували друге, академічне життя в його операх. Так, це Микола Віталійович Лисенко.

(22 (10) березня 1842, Гриньки (Полтавщина) — 6 листопада (24 жовтня) 1912, Київ) — український композитор, піаніст, диригент, педагог, збирач пісенного фольклору, громадський діяч.

«Якщо Чайковського ми називаємо чарівником російської музики, то Лисенка, цього прекрасного композитора, який полонить красою своєї музики, ми можемо сміливо назвати сонцем української музики.» зазначав Костянтин Станіславський.

Життєвий та творчий шлях композитора – взірєць цілеспрямованої праці та відданості ідеї становлення національного мистецтва:

Микола Віталійович походив з козацько-старшинського роду Лисенків. 1855 р. Миколу віддали до привілейованого навчального закладу — другої Харківської гімназії. У Харкові він займався з відомими музикантами М.Дмитрієвим і чехом Вільчеком. Талановитий підліток швидко став популярним у місті піаністом, якого запрошували на вечори і бали, де він виконував п'єси Моцарта, Бетховена, Шопена, блискуче імпровізував на теми українських народних пісень.

Закінчивши гімназію, Лисенко вступив на природничий факультет Харківського університету. Але 1860 р. через матеріальні труднощі родина Лисенків переїхала до Києва, і Микола разом із троюрідним братом Михайлом Старицьким перевівся до Київського університету. Його він закінчив з відзнакою, а 1865 р. навіть захистив дисертацію на тему «Розмноження нитчастих водоростей». Становлення ж Лисенка як громадського діяча пройшло у «Київській Громаді» - національно-патріотичній організації. З 1865 по 1867, одразу після закінчення Київського університету, Лисенко працював у Тараші на посаді мирового посередника. Там же в Тараші на посаді офіцера драгунського полку працював і батько Миколи Лисенка, — Віталій Романович Лисенко. В цей період Лисенки активно збирають фольклор та публікують роботу «Про історичні вподобання у смаках і модах народного одягу у Сквирському та Таращанському повітах». Влітку 1868 року Микола Віталійович одружився з Ольгою О'Коннор, яку він привіз до Лейпцига.

■ 1867—1869 — завершив музичне навчання у Лейпцизькій консерваторії.

■ 1874—1875 — вдосконалював майстерність у Петербурзі у М.Римського-Корсакова.

■ З 1869 р. жив у Києві, де працював учителем гри на фортепіано, а 1904 року відкрив власну музично-драматичну школу.

З 1869 р. жив у Києві, де працював учителем гри на фортепіано, а 1904 року відкрив власну музично-драматичну школу. Був у центрі музичного і національно-культурного життя Києва — виступав з концертами як піаніст, організовував хори, концертував з ними у Києві і по всій Україні. Брав участь у «Філармонічному товаристві любителів музики і співу», «Гуртку любителів музики і співу», «Гуртку любителів музики» Я.Спиглазова, в організації недільної школи для хлопців-селян, пізніше — в підготовці «Словника української мови», у переписі населення Києва, в роботі Південно-Західного відділення Російського Географічного Товариства. Виступав як піаніст у концертах Київського відділення Російського музичного товариства, на вечорах Літературно-Артистичного Товариства, членом правління якого він був, у щомісячних народних концертах у залі Народної аудиторії. Організовував щорічні шевченківські концерти. Разом з О.Кошицем був організатором музичного товариства «Боян» (1905).

Бюст М. В. Лисенка в київській філармонії

1908—1912 — голова ради правління «Українського Клубу».

У хорах Лисенка здобули початки мистецької освіти К.Стеценко, П.Демуцький, Д.Ревуцький, О.Лисенко та інші. Грошовий збір від концертів йшов на громадські потреби, зокрема, на користь 183 студентів Київського університету, відданих у солдати за участь в антиурядовій демонстрації 1901 року. Лисенка переслідував царський уряд, 1907 року він був на деякий час заарештований. Помер композитор 6 листопада 1912 року у Києві, похований на Байковому кладовищі (надгробок — бетон, граніт; скульптор Ю. І. Білостоцький; встановлений у 1939 році).

Іменем Миколи Лисенка названі провідні мистецькі установи України. Це Львівська національна музична академія, Харківський академічний оперний театр, Колонний зал Національної філармонії, Київська спеціалізована музична школа. Ім'я Лисенка носить також провідний камерний колектив — струнний квартет.

Українським музикантам щорічно присуджується Премія імені Лисенка. Періодично в Києві проводиться Міжнародний музичний конкурс імені Миколи Лисенка. У Києві діє Будинок-музей Миколи Лисенка.

В творчості композитора знайшла місце і пісня Марусі Чурай – сповнена туги та печалі як відображення жіночої вірності та відчаю.

Слухання.

- Які почуття виражено в пісні?
- Назвіть характеристики настрою пісні (використайте таблиці характеристик).
- Змалюйте зримий образ Наталки враховуючи враження від прослуханої пісні.

В сюжетній лінії опери ця пісня розкриває ліризм образу Наталки на протигагу першій пісні – жвавій та оптимістичній, в якій звучить мелодія народної пісні-гри «Ходить гарбуз по городу». В даному фрагменті Наталка, просватана за нелюба Возного – підстаркуватого гультая та хитруна, у відчаї подумки прощається із своїм коханим – Петром. Хоча мати Наталки і співчуває доньці, та не вбачаючи виходу із складної життєвої ситуації, вона змушена віддати заміж доньку навіть проти її волі. Та доля схильна до щирої закоханості та вірності почуттів і в кінці опери торжествує мир, злагода та вірна любов. А дружна родина буде оспівана хором «Де згода в сімействі» - переспівом відомої пісні Г.Сковороди.

Ми бачимо, що в досить простій формі, без особливих прикрас вимальовується широка палітра людських думок та почуттів. Не є винятком і пісня, яку ми розучимо.

Розучування «Веселкової пісні»

Закріплення:

- У якій сцені із опери «Наталка Полтавка» звучить пісня «Віють вітри»?
- Хто є автором пісні «Віють вітри»?
- В яких сферах життя та творчості розкривається патріотичний дух М.Лисенка?
- В чому, на вашу думку, полягає цінність народної пісні в нашому житті?

Порівняльна характеристика слуханих та розучуваного твору.

Узагальнення. Підсумок уроку, оголошення оцінок.

На закінчення уроку я пропоную подивитись виступ артистів, котрі живучи в іншій країні у власному баченні образів опери М Лисенка продемонструють синтез культур різних націй та велику силу української пісні, котра і в африканських ритмах здатна чарувати та розважати свого прихильника.

Д/з – слухання народної музики та, по можливості, перегляд фільму-опери «Наталка-Полтавка».

Додаткова інформація – проекти повідомлень

Походив з козацько-старшинського роду Лисенків. 1855 р. Миколу віддали до привілейованого навчального закладу — другої Харківської гімназії. У Харкові він займався з відомими музикантами М.Дмитрієвим і чехом Вільчеком. Талановитий підліток швидко став популярним у місті піаністом, якого запрошували на вечори і бали, де він виконував п'єси Моцарта, Бетховена, Шопена, блискуче імпровізував на теми українських народних пісень.

Закінчивши гімназію, Лисенко вступив на природничий факультет Харківського університету. Але 1860 р. через матеріальні труднощі родина Лисенків переїхала до Києва, і Микола разом із троюрідним братом Михайлом Старицьким перевівся до Київського університету. Його він закінчив з відзнакою, а 1865 р. навіть захистив дисертацію на тему «Розмноження нитчастих водоростей».

Становлення Лисенка як громадського діяча пройшло у «Київській Громаді».

З 1865 по 1867, одразу після закінчення Київського університету, Лисенко працював у Таращі на посаді мирового посередника. Там же в Таращі на посаді офіцера драгунського полку працював і батько Миколи Лисенка, — Віталій Романович Лисенко. В цей період Лисенки активно збирають фольклор та публікують роботу „Про історичні вподобання у смаках і модах народного одягу у Сквирському та Таращанському повітах”.

1867—1869 — завершив музичне навчання у Лейпцизькій консерваторії.

Микола Лисенко, 1869 рік

1874—1875 — вдосконалював майстерність у Петербурзі в М.Римського-Корсакова.

З 1869 р. жив у Києві, де працював учителем гри на фортепіано, а 1904 року відкрив власну музично-драматичну школу.

Був у центрі музичного і національно-культурного життя Києва — виступав з концертами як піаніст, організовував хори, концертував з ними у Києві і по всій Україні. Брав участь у «Філармонічному товаристві любителів музики і співу», «Гуртку любителів музики і співу», «Гуртку любителів музики» Я.Спиглазова, в організації недільної школи для хлопців-селян, пізніше — в підготовці «Словника української мови», у переписі населення Києва, в роботі Південно-Західного відділення Російського Географічного Товариства. Виступав як піаніст у концертах Київського відділення Російського музичного товариства, на вечорах Літературно-Артистичного Товариства, членом правління якого він був, у щомісячних народних концертах у залі Народної аудиторії. Організовував щорічні шевченківські концерти. Разом з О.Кошицем був організатором музичного товариства «Боян» (1905).

1908—1912 — голова ради правління «Українського Клубу».

У хорах Лисенка здобули початки мистецької освіти К.Стеценко, П.Демуцький, Л.Ревуцький, О.Лисенко та інші. Грошовий збір від концертів йшов на громадські потреби, зокрема, на користь 183 студентів Київського університету, відданих у солдати за участь в антиурядовій демонстрації 1901 року.

Лисенка переслідував царський уряд, 1907 року він був на деякий час заарештований.

Помер 6 листопада 1912 року у Києві, похований на Байковому кладовищі (надгробок — бетон, граніт; скульптор Ю. І. Білостоцький; встановлений у 1939 році)^[1].

Урок- 18

Тема. Як жартує музика

Мета: - навчати дітей розуміти тонкий, вишуканий гумор класичної музики та характерні особливості українського народного гумористичного фольклору. Познакомити їх із жартівливою музикою серйозного композитора Й.С.Баха і творчістю українського вокального тріо Мареничів;

- розвивати вокально-хорові здібності учнів;

-виховувати поняття доброго, розумного гумору, жарту в повсякденному житті.

Тип уроку: Комбінований.

Обладнання: Комп'ютер, мультимедіа (записи музичних творів, фрагменти з кінофільмів), магнітофон, фортепіано.

Ключові поняття: Сюїта, скерцо, жарт.

План уроку

- 1.Вхід під пісню «Веселкова».
- 2.Організаційний момент.
- 3.Вступна бесіда до теми уроку.
- 4.Відомості про Й.Баха та про п'єсу «Жарт».
- 5.Слухання п'єси «Жарт».
- 6.Знайомство з вокальним тріо Мареничів.
- 7.Слухання української пісні «Ой під вишнею».
- 8.Робота над піснею «Веселкова».
- 9.Підсумок уроку.
- 10.Домашнє завдання.

Хід уроку

- 1.Вхід під пісню «Веселкова».
- 2.Організаційний момент.
- 3.Вступна бесіда до теми уроку.

Ми не можемо уявити своє життя без жартів. Проте жарти бувають різними. Жартуючи, можна додати бадьорості та оптимізму, підняти комусь настрій або образити...

Як жартує музика?

Музика, яка зображає настрої людини, звичайно ж, може бути жартівливою.

Кожен, напевне, знає музичні твори жартівливого змісту. Пригадаймо їх.

Можливо, серед ваших улюблених пісень є пісня-жарт?

Відомості про Й. Баха

Музика, в якій є краса і правда, гумор і веселий жарт, може прикрасити життя, збагатити духовний світ людини, додати бадьорості та наснаги. Такою є музика Йоганна Себастьяна Баха. Вона захоплює нас яскраво вираженою життєвою силою, бажанням зробити людину благородною, вільною, духовно багатою.

Йоганн Бах — композитор XVIII століття, хормейстер, органіст і скрипаль, один із основоположників не лише німецької, а й світової музичної класики.

На попередніх уроках ми знайомилися з творчістю цього композитора. Його музика дуже різноманітна. Бах написав чимало танцювальних і жартівливих творів, народно-пісенних мелодій.

Відомості про п'єсу Й. С. Баха „Жарт”

Прикладом танцювальної музики, пронизаної гумором, є п'єса для струнних інструментів з флейтою «Скерцо» («Жарт») з сюїти № 2.

П'єса Й. Баха „Жарт” вражає мелодійністю, витонченістю, динамізмом, щирим гумором і благородною красою.

Сюїта – це інструментальний твір, що складається з кількох контрастних (різнохарактерних) частин, частіше танцювального типу, об'єднаних спільним задумом.

Слухання. Й. С. Бах. „Жарт” із сюїти № 2 для струнних інструментів і флейти

Аналіз прослуханого твору

Поміркуйте, якою є прослухана музика: поліфонічною чи гомофонною.

Чи може схвилювати і принести насолоду музика, створена Бахом 250 років тому?

Які виконавські засоби застосував композитор для втілення змісту твору?

Знайомство з вокальним тріо Мареничів.

Народні жартівливі пісні у виконанні тріо Мареничів

Жартівливі українські народні пісні виконувало вокальне тріо родини Мареничів. Старовинні народні пісні в їх виконанні звучали по-новому завдяки майстерно зробленим обробкам, прекрасним вокальним даним співаків і супроводу гітари та легких ударних (маракасів, бубна тощо).

Тріо – це ансамбль із трьох виконавців або музичний твір, написаний для трьох виконавців.

Жартівливою є народна пісня „Ой під вишнею” у виконанні тріо Мареничів. Витончений смак, почуття гумору й артистизм виконавців зробили з неї справжній витвір мистецтва.

Прослухайте цю пісню і поміркуйте, чи можна її назвати жартівливою і чому.

Слухання. Пісня „Ой під вишнею, під черешнею” у виконанні тріо Мареничів

Аналіз прослуханого твору

В якому темпі виконана пісня?

Який характер твору?

Робота над „Веселковою піснею” О. Жилінського

На попередньому уроці ми також познайомилися з веселою піснею. Вона так і називається – „Веселкова”.

Виконаймо її енергійно, бадьоро.

Не забувайте ритмічно витримувати інструментальні програші та паузи.

Підсумки уроку

Сподіваємось, тепер ваші жарти будуть такими ж доречними, як і музика, яку ми розглянули сьогодні.

Ось вам одне гарне і доречне завдання. Розгляньте малюнки до жартівливих українських народних пісень і назвіть їх.

Домашнє завдання.

Додатковий матеріал:

Історія

Існує легенда, що **тріо Мареничів** виникло досить випадково (1973 р.) – якимось на концерті ВІА, в якому вони співали у провінційному будинку культури, зник електричний струм... Акустичний концерт був настільки вдалим, що керівництво філармонії швиденько оформило їх самостійною творчою одиницею...

Валерій Маренич народився 1 січня 1946 р. у Кривому Розі. Його дружина (вони одружилися у 1971 р.) Антоніна Сухорукова (народилася у Куйбишеві 17 березня 1950 р.) та її сестра Світлана (народилася у Куйбишеві 1 березня 1956 р.) – корінні росіянки. А потрапили вони всі до Луцька аж з Казахстану.

Антоніна почала співочу кар'єру у вокальному октеті московського естрадною оркестру "ВІО-66" під керівництвом Юрія Саульського, з 1971 р. вона співає у дуеті з Валерієм, а за два роки до них приєдналася і Світлана.

Тріо вибороло перше місце на огляді ВІА у Харкові, а нагородою стала поїздка на молодіжний фестиваль у Кубі (однак, в Гавану їх так і не пустили). На телеекранах України тріо з'явилося 1978 р. і протягом трьох років з ефіру не зникали – почалося ера Мареничів. Пісні народів світу та поп-шлягери з їхнього репертуару відразу ж зникли – залишилися тільки україномовні, всенародно улюблені пісні "Сиджу я край віконечка", "Посилала мене мати", "Ой у гаю при Дунаю", "Несе Галя воду", "Ой під вишнею", "Тиша навкруги", "Чом ти не прийшов?".

1979 р. ВФГ "Мелодія" випустила довгограй Мареничів, Укртелефільм зробив його відеOVERсію У цьому ж році Мареничі представляли Радянську Україну на Євробаченні із піснями "Ой у гаю при Дунаю" та "Несе Галя воду". Згодом їм було присвоєно звання "Заслужених артистів України".

Мареничі ж бо не вміли орієнтуватися в ситуації й відмовлялися від стадійних концертів, не захотіли обслуговувати Московську Олімпіаду (1980 р. - 1981 р.), не співали під фонограму, не виконували патріотичних пісень, та ще й захоплювалися піснями січових стрільців. Після чергової відмови співати в офіційному концерті до дня колгоспника спалахнув скандал – історія потрапила в газети. З Міністерства культури прийшов наказ з забороною Мареничам виступати за межами Волинської області, був розмагнічений свіжо знятий фільм, припинена трансляція їхніх записів на радіо та телебаченні. Таке раптове зникнення суперпопулярного й найприбутковішого колективу України спричинило до появи чутки про їхню втечу до Канади – а вони, як і раніше, жили утрьох в однокімнатній квартирі, хоча 1992 р. вони гастролювали Північною Америкою. Деякий час художнього керівника тріо Антоніну Маренич підміняв Олег Сиваков. Із небуття Мареничі повернулися тільки на початку 1994 р., коли, розпрощавшись із Волинською філармонією, самостійно відзначили 20-ту річницю своєї творчої діяльності великими концертами у столичному палаці "Україна". 1983 р. у Валерія і Антоніна народився син Богодар.

На студії "Олекса" тріо зробило серію реміксів своїх колишніх хітів у сучасній музичній обробці. Антоніна Маренич згодом дебютувала як композитор, а також записала цикл із семи телепередач під загальною назвою "Колисанка".

1998 р. завдяки лейблу Оберіг-XXI виходить перший компакт-диск Мареничів "Три тополи" з піснями початку 80-х, що раніше не видавалися, а вже через два роки перевидано перший альбом – "Ой під вишнею...". Лютий 2003 р. – Антоніні, Світлані і Валерію Мареничам присвоєно звання "Народних артистів України". З цієї нагоди "Taras Bulba Entertainment" скомпілював збірник "Співає Тріо Мареничів".

Валерій Маренич все частіше виступав сольо, і в кінці 2004 р. відоме тріо розпалося (Мареничі заявили, що більше не виступатимуть утрьох). Першим оголосив Валерій, і вже за півроку випустив довгограй "Пісні Волинських авторів", а вже 2005 р. вийшов диск Валерія "Ген, на узліссі хрест мовчить". Нещодавно з допомогою Олеса Саніна то Олега Климчука підготував до тиражування новий компакт-диск своїх пісень, до якого увійшло два десятки переважно повстанських і героїчних пісень на слова волинських, львівських і київських авторів: "Нами снили поліські пущі", "Зв'язкова", "Я сьогодні від вас від'їжджою"... Антоніна також виступає сама, подекуди залучаючи до своєї концертної діяльності і сестру Світлану...

Тріо Мареничі:

- Валерій Маренич — вокал, гітара, бонги, кларнет
- Антоніна Маренич — вокал, маракаси, гармоніка, бубон, бас-гітара
- Світлана Маренич — вокал, бубон, гармоніка

Урок- 19

Тема. Весняна казка

Мета: - ознайомити учнів з оперною музикою — втіленням образів людини і природи. Залучити учнів до сприйняття поетичних і фантастичних образів у мистецтві. Дати визначення понять колоратурне сопрано і контральто, закріпити визначення поняття арія;

- розвивати навички виконавського розвитку народної жартівливої пісні;
- виховувати музичний смак учнів, любов до краси навколишнього світу.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Хід уроку

Вступ.

Бесіда про оперу

З теми нашого уроку можна здогадатися, що ми знову розповідатимемо казки. Сьогодні в нас особлива казка – оперна. Минулого року ми з'ясували, як народжується опера з літературного сюжету, яке значення має лібрето у процесі її створення, а також прослухали фрагменти з прекрасних опер Вольфганга Амадея Моцарта та Миколи Лисенка.

Серед російських композиторів ніхто так не любив, не відчував природу і не вмів так виразно відобразити в музиці її красу, як Микола Римський-Корсаков. Він створив багато опер. Сьогодні ми познайомимося з його творчістю.

Відомості про М. Римського-Корсакова

Видатний російський композитор, педагог і диригент. „Казкова” творчість композитора настільки яскрава і різнобарвна, що його називають найбільшим казкарем серед музикантів. Це тому, що казка чарувала Римського-Корсакова все життя. Він зростав у невеликому російському містечку Тихвині — серед прекрасної природи, народних мелодій і старовинних обрядів. Мама майбутнього композитора чудово виконувала народні пісні, які залишилися в його пам'яті назавжди. Разом із музикою рідного краю хлопчик надихався казками, легендами, билинами, які через багато років знайшли відгук у його музиці.

Сюжет казки „Снігуронька”

Один із найчарівніших творів Миколи Римського-Корсакова (опера „Снігуронька”) створений у 1881 р. за п'єсою видатного російського драматурга Олександра Островського.

Римський-Корсаков написав оперу дуже швидко — лише за одне літо. У ній переплелися фантастичні істоти і реальні люди, правда і вигадка.

Головний персонаж опери — Снігуронька, дочка Весни та Діда Мороза, — прекрасне фантастичне створіння, дитя природи. Починається дія опери на Стрітіння сценою зустрічі Зими (Діда Мороза), Весни та Снігуроньки. А в кінці сюжету Весна поступається місцем жаркому Літу, і разом з матір'ю-Весною зникає Снігуронька, розтає від гарячого почуття любові.

Снігуронька 15 років живе в лісі. Під час народного гуляння її помітили веселі берендеї. Так дівчина оселилася у старих Бобиля й Бобилихи.

Живе Снігуронька у слобідці, пастух Лель співає їй пісень, подружка Купава звіряє свої почуття... але сумно лісовій красуні, адже вона позбавлена одного з найкращих людських почуттів, – кохання.

А тут ще Мізгир, наречений Купави, побачивши Снігуроньку, закохався, вражений її красою, але Снігуроньці до вподоби чарівні пісні пастушка Леля...

Ображена Купава йде до царя розказати про своє горе. Мудрого Берендея вражає краса Снігуроньки: «Повна, повна чудес могутня природа...». Цар хоче, щоб дівчина покохала – тоді змилюється Ярило-сонце і в усій країні запанує злагода.

Снігуронька звертається до прекрасної, могутньої матері-Весни з проханням подарувати їй любов. І та допомагає своїй дочці: разом із чарівним вінком до Снігуроньки приходять щастя взаємного кохання, але відтепер дівчині слід берегтися сонця, бо її палке серце не зможе витримати його гарячих променів.

Щасливий Мізгир не розуміє, чого боїться Снігуронька. Він веде її на свято, до людей, до сонця. І ніжна, тендітна дівчина, освідчившись у коханні, тане під яскравими сонячними променями. Але гине вона щасливою: «Люблю і тану...».

Люди вражені таким небаченим дивом. Лише мудрий цар Берендей зберігає спокій: нарешті у країні буде злагода і запанує життєдайне Ярило-сонце. На честь могутнього світила звучить останній хор опери — величний, урочистий гімн:

Світло й сила, бог Ярило,
красне сонце наше,
немає в світі краше!

Ось така чарівна, мудра казка з сумним, але життєстверджуючим фіналом.

Відомості про арію Снігуроньки з опери „Снігуронька”

Арія – це сольний вокальний номер з опери, кантати тощо, який втілює думки, почуття і характер дійової особи.

На початку опери Снігуронька — прекрасна, але холодна дочка лісу, позбавлена людського тепла, розповідає про своє бажання жити серед людей. Що ж вабить її до них і спонукає покинути свою лісову домівку? Людські пісні. У них вона відчула радість і хвилювання недоступних їй почуттів. Партію Снігуроньки в опері виконує найвищий жіночий голос — колоратурне сопрано; воно відрізняється особливою рухливістю та легкістю звучання.

Послухаймо арію Снігуроньки з опери Миколи Римського-Корсакова „Снігуронька”.

Слухання. Арія Снігуроньки з опери М. Римського-Корсакова „Снігуронька”

Аналіз прослуханого твору:

- Який характер прослуханого фрагмента?
- В якому темпі звучить арія?
- Який настрій у Снігуроньки?

Сцена танення Снігуроньки з опери М. Римського-Корсакова „Снігуронька”

Доля Снігуроньки тісно пов'язана з природою. Живучи серед людей, вона полюбила їх і їхні прекрасні пісні, пізнала почуття ніжного кохання. Але життя не зупинити: зима поступається весні, а за весною приходить літо. Кожна пора року приносить людям свої радощі та турботи, однак жарке літо не для Снігуроньки, дочки Діда Мороза і Весни. Вона тане від палючих променів літнього сонця та від гарячого почуття кохання, яке подарувала їй матінка-Весна.

Музика сцени танення Снігуроньки вражає красою і натхненністю. Снігуронька прощається з життям, із людьми, з коханим, але прощання її світле і сповнене захоплення життям.

Ніжно звучить арфа в кінці Сцени танення, наче дзюркотить весняний струмочок, на який перетворилася Снігуронька...

Слухання. Сцена танення Снігуроньки з опери М. Римського-Корсакова „Снігуронька”

Аналіз прослуханого твору:

- Який характер прослуханого фрагмента?
- Що ви уявляли під час слухання музики?

Бесіда про жарти в музиці

На попередньому уроці ми з'ясували, що композитори, яких ми звикли вважати серйозними, полюбили писати жартівливі музику. Та найбільше жартів серед народних пісень.

Пригадайте, які жартівливі пісні ви знаєте.

Доречною на нашому казково весняному уроці буде пісня „Од Києва до Лубен” з її легким і жвавим характером.

Демонстрація української народної пісні „Од Києва до Лубен”

Розучування пісні „Од Києва до Лубен”

Караоке. Пісня „Од Києва до Лубен”

1. Од Києва до Лубен

насіяла конопель.

Приспів:

Дам лиха закаблукам,

- закаблукам лиха дам,
достанеться й передам.
2. Од Ніжина до Прилуки -
та побила закаблуки.
Приспів.
3. Од Полтави до Хорола –
черевички попорола.
Приспів.
4. А мій батько — чоботар,
черевички полатав.
Приспів.
5. Запряжу я козу в віз
та поїду по рогіз.
Приспів.
6. Запряжу я півня в сани
та поїду до Оксани.
Приспів.
7. Запряжу я барана –
куди люди, туди й я.
Приспів.

Підсумки уроку

В опері „Снігуронька” засобами музики Микола Римський-Корсаков зобразив царство природи, звуки лісу, пташиний спів, таємниче шелестіння дерев. У цій звуконаслідувальній музиці можна почути голос зозулі, стукіт дятла та щебетання птахів. Зміни яскравих гармоній, ніжні звучання дерев'яних інструментів, виразна сила регістрів і тембрів — такими музичними засобами виразності Римський-Корсаков змальовує картину співів і танців. Музика опери сповнена любові до людей і природи, віри в перемогу світла та добра.

Урок- 20

Тема. Пісні на честь весни

Мета: - навчати дітей шанобливо ставитися до традицій, звичаїв та обрядів українського народу, глибоко розуміти їх зміст. Познакомити учнів з творчістю М.Вериківського. Закріпити визначення понять *сюїта* і *варіації*;

- розвивати вокально-хорові навички та навички виконавського розвитку;
- виховувати музичний смак школярів, інтерес до українського фольклору, любов до краси навколишнього світу.

Тип уроку: Комбінований.

Обладнання: Комп'ютер, презентація, музичний центр, аудіо та відео записи, фортепіано.

Ключові слова: Веснянка, гаївка, сюїта.

План уроку

1. Вхід під пісню «Веселкова».
2. Актуалізація опорних знань.
3. Викладення нового матеріалу.
4. Вокально-хорова робота. Розучування пісні «Веснянка».
5. Відомості про М.Вериківського.
6. Слухання. Симфонічна сюїта М. Вериківського „Веснянки”.
7. Аналіз прослуханого твору.
8. Підсумок уроку.
9. Домашнє завдання.

Хід уроку

1. Вхід під пісню «Веселкова».

2. Актуалізація опорних знань.

3. Викладення нового матеріалу.

Сьогодні ми розглядатимемо веснянки – пісні на честь приходу весни, а вони з давніх-давен супроводжувались саме танцями.

Веснянка – це хорова народнообрядова пісня, пов'язана з приходом весни і наближенням польових робіт, в якій оспівується пробудження природи, надії на врожай і кохання.

Розповідь про веснянки

Веснянки поширені в Україні, Росії та Білорусі. У західних областях України їх називають також гаївками.

У жодного народу немає такого поетичного і багатого обряду, пов'язаного з весною, як у нас. У кожному регіоні були свої весняні хороводи.

У селах після святкового богослужіння діти та молодь починали водити веснянки. Робили це здебільшого біля церкви, в центрі села або ж на вигоні (пасовищі). На такі гуляння збиралися всі жителі села.

Водили хороводи переважно дівчата. Танці, як правило, були повільними і супроводжувалися пісенними наспівами. У деяких іграх брали участь і хлопці. Розпочинали та закінчували хороводи найпопулярнішим «Кривим танцем». Дівчата бралися за руки і повільно ходили ламаним колом із відповідними рухами.

Досить популярним танцем була й «Подоляночка». Старші дівчата робили велике коло, всередині – ще одне, але трохи менше. Посеред кола з'являлася молодша дівчинка, прикрашена квітами та молодими вербовими гілочками, і одразу присідала. Два кола починали рухатися в протилежні боки. Дівчата, котрі водили перше коло, заспівували:

Десь тут була подоляночка,
десь тут була молодесенька,
тут вона стала –
до землі припала.

Дівчата з меншого кола заводили своєї:

Ой устань, устань, подоляночко,
протри очки, як ті скляночки,
та берися в бочки
і скачи у скочки!

Подоляночка підводилась і починала танцювати під супровід веснянок.

Вокально-хорова робота. Розучування пісні «Веснянка».

Демонстрація пісні В. Філіпенка „Веснянка”

Розучування пісні „Веснянка”

Відомості про М. Вериківського

До композиторів, творчість яких ґрунтується на мелодичі народних пісень, належить Михайло Вериківський — український композитор, диригент, педагог, заслужений діяч мистецтв України..

Михайло Вериківський народився в Кременці на Тернопільщині. Закінчив Київську консерваторію, брав участь у роботі Музичного товариства ім. Миколи Леонтовича, працював диригентом Київського та Харківського оперних театрів.

Одночасно з творчою та виконавською роботою Вериківський очолював кафедру диригування Київської консерваторії ім. Петра Чайковського.

Відомості про симфонічну сюїту М. Вериківського „Веснянки”

Симфонічна сюїта «Веснянки» розкриває тему єдності людини з природою. Вона побудована на основі найдавніших обрядових пісень і нагадує замальовки народних звичаїв. Сюїта створена у вигляді обробок народних наспівів.

Мелодія пісні «Із-за гори чорна хмара» у виконанні дерев'яних духових інструментів похмуро та суворо зустрічає нас у першій частині («Заспіві»).

Друга частина – «Молода» – збудована на мелодії веснянки «Царівно, ми – твої гості». Вона підбадьорює своїм граціозним та ритмічно примхливим характером. Синкопи надають ритмові гостроти, а звучання бубна підкреслює пружність танцювальної теми.

У третій частині струнні інструменти наспівно та витончено ведуть мелодію ніжної «Ягілочки». В основі четвертої частини, де панують струнні та дерев'яні духові інструменти, – повільний старовинний наспів «Весно-веснице».

Завершує сюїту легка танцювальна мелодія веснянки «Зелений шум».

За допомогою варіаційного розвитку народних мелодій, звукових контрастів і барвистої інструментовки композитор створив яскраву картину весняного обряду – закликання та зустрічі весни.

Слухання. Симфонічна сюїта М. Вериківського „Веснянки”

«Веснянки»: I ч. „Заспів”.

«Веснянки»: II ч. „Молода”.

«Веснянки»: III ч. „Ягілочка”.

«Веснянки»: IV ч. „Весно-веснице”.

«Веснянки»: V ч. „Зелений шум”.

Аналіз прослуханого твору

Який характер кожної частини сюїти?

Яким художнім задумом об'єднані частини сюїти?

Ви згодні, що твір побудований на контрасті настроїв, почуттів і музичних образів?

Що виникло у вашій уяві під час слухання сюїти М. Вериківського?

Підсумки уроку

Сьогодні ми розглядали пісні на честь приходу весни.

Спробуємо відгадати кілька музичних загадок про весну. Уважно придивіться до ліній, що поєднують літери, і склади назвіть старовинні пісні на честь весни.

Домашнє завдання.

Додатковий матеріал:

Здавна наш народ зустрічав весну з особливим настроєм, адже його хліборобська душа була надзвичайно чутливою до всього живого, що пробуджувалося з весною до нового життя.

Міфічний образ богині Весни поставав в уяві наших предків в образі прекрасної молодої дівчини або молодиці, тому що саме жінка дає початок життю.

Зустріч весни поєднувалася з вигнанням зими-смерті. Ще збереглися подекуди обряди, під час яких спалюється солом'яне опудало, яке символізує собою зиму (під час масниці).

Початок весни пов'язували наші предки зі святом Сорока Мучеників. Воно святкується 22 березня (за новим стилем). У цей день, говорили в народі, птахи прилітають із вирію і приносять весну. Господині, щоб відзначити цю подію, пекли тістечка у вигляді пташок і роздавали дітям, "щоб птиця водилася". З цим печивом діти вибігали на луки, в ліс і співали:

Пташок викликаю

З теплого краю:

- Летить, соловейки,

На нашу земельку,

Спішіть, ластівоньки,

Пасти корівоньки!

Разом з дітьми виходили зустрічати весну й дорослі, жінки та дівчата. Прислухалися, чи не заспіває вівсянка – птаха, що першою сповіщала про прихід весни. "Кидай сани, бери віз, викинь шубу, з печі злізь", - примовляли вони, почувши спів пташки.

Благослови, мати
Ладо мати,
Весну закликати,
Зиму проводити!

- просили благословення дівчата у богині сонця, злагоди та любові – Лади. Це одна з найдавніших міфологічних покровительок східних та південних слов'ян. Після цього діти закликали весну:

Прийди до нас, весно,
Із радістю, із великою
до нас милістю,
Із житом зернистим,
Із пшеничкою золотою,
Із вівсом кучерявим,
Із ячменем вусатим...
Закликаючи весну, запитували: "Весно красна, що ти нам принесла?"
Серед дівчат вибирали найкращу дівчину, яка виконувала роль Весни. Вона відповідала:
Принесла я вам літечко,
Зелене житечко,
Та хрещатий барвіночок,
Та запашенький васильочок.
Васильочок – для парубків,
Барвіночок – для дівчаток,
Любисточок – для любості.

Ті, хто просив весну про дари, також не лишалися в боргу. Так, в давні часи в Україні діти носили в руках дерев'яну ластівку і ходили з нею від хати до хати, прославляючи Весну.

Господині в день 40 Мучеників відрізали шматок полотна і приносили його в поле. Вклонившись на всі боки, поверталися до сходу сонця і говорили: "Ось тобі, мати-весно, нова обновка!" При цьому стелили полотно і клали на нього пиріг, надіючись, що такими магічними діями вони забезпечать собі милість сил природи і добрий урожай.

Поклоняючись Весні, поклонялися ще й міфічному богові сонця – Ярилу, якого уявляли гарним парубком у білій киреї на білому коні. Ярило був парою дівчині-Весні. Звичай водити хороводи Ярилу зберігся ще до нашого часу в Білорусії.

Весняні хороводи не збереглися до нашого часу у жодного із європейських народів, крім слов'ян, і особливо різноманітні їх види у нашого народу.

Свій перший весняний хоровод виводили в Наддніпрянській Україні називали веснянками, а в Галичині – гаївками, гагільками, ягільками.

Гаївки в Західній Україні співають тільки на Великодні свята біля церкви, а веснянки виконуються протягом усієї весни.

Найбільш відомий весняний хоровод "Кривий танець", який водили біля церкви, на луці або вели через усе село, як це було на Вінничині, приєднуючи по дорозі до себе все нових дівчат. При цьому співали:

Ми кривого танцю йдемо,

Кінця йому не знайдемо,
Треба його вести,
Як віночок плести...

"Кривий танець" - це символ пробудження життєвої енергії, цим танком дівчата вітали Весну і запрошували її швидше вступати в свої права.

У весняних обрядових піснях та хороводах важливе місце займали хліборобські мотиви, тому що оранка, сівба, збирання врожаю – все це було головним заняттям переважної більшості населення України.

Хороводи належали колись, очевидно, до комплексу магічних дій, які ставили собі за мету розбудити і спрямувати сили природи на збільшення врожаю. Та з часом елементи магічних дій втратили своє значення і їх замінили елементи гри. Зараз ці веснянки сприймаються як дитячі ігри.

Магічним заклинанням шуму зеленої весни, який розвиває листя на деревах, трави на луках, зелені вруна на полях, була й веснянка "Зелений шум". Вона збереглася в незначних залишках, і, як писав М. Грушевський, "ми можемо тільки інтуїтивно в самих цих виразах відчувати багатство цього мотиву, розбудженого космічного руху, шуму зеленої весни":

Ой, нумо, нумо,
В зеленого Шума -
А в нашого Шума
Зелена шуба.
А Шум ходить по дуброві...

Далі йдуть пародійні рими, "Які витиснули з уживання первинний текст, коли хоровод зійшов на просту забаву". цей весняний хоровод був дуже популярним ще навіть у післявоєнні роки на Поділлі, зокрема на Вінничині. Його водили дівчата на Великдень біля церкви. Ключ дівчат, співаючи, рухався навколо церкви, сплітаючи пліт із рук, по якому вели мале дитя – Шума. І хоч як намагалися з корінням вирвати ці залишки нашої прекрасної культури, проте, на щастя, ще є люди, які зберегли в пам'яті цю веснянку і можуть передати її своїм нащадкам.

Одна з найдавніших гаївкових забав "Воротарчик" починається словами: "Воротарчику, воротарчику, отвори ворітчка". Що ж за ворота він стереже? В індійській міфології є божество Врітра – дракон, що замикає земні води. Бог-громовержець Індра (в українській міфології йому відповідає Перун) звільняє води з полону Врітри. Індійська культура, як і українська, - одна з гілок древньої культури землеробів. Тому у всіх давніх хліборобських народів споріднені звичаї і вірування.

Гаївки дуже щедро ілюструють дохристиянські магічні культури, ворожіння, любовні чаклування, бо весна – час парування, женихання, сватання, зародження нових сімей. В Україні здавна існував звичай вільного вибору, хоч є, звичайно гаївки і про дівчину, яка йде за старого, за нелюба. Прикладом такої гаївки є "Нелюб". "Ой, як, як миленькому постіль слати?" - запитує гурт дівчат. "Ой, так, так", - проказує дівчина і стеле хустку, на яку сідає коханий, якого вона обнімає і цілує. Друга частина веснянки розповідає про те, як дівчина стеле постіль нелюбу, імітуючи при цьому неприязнь до нелюбимого чоловіка.

Так само як колядки та щедрівки, весняні обрядові пісні були книгою життя народу, в них розкривалося його ставлення до всіх життєвих ситуацій. У гаївках багато гумору, жартів, особливо в переспівах дівчат та хлопців. Найбільше кпинів діставалося парубоцькій красі, котра в "болоті випрана, на дощі сушена, під лавку шпурнена".

Що в решеті водиці, водиці,
Стільки в хлопців
правдиці, правдиці.

Скільки в небі зірочок,
зірочок -
Стільки хлопцям болячок,
болячок, -
жартували дівчата над хлопцями. Хлопці також не залишалися в боргу і відспівували дівчатам:
А весна весною,
а дівка – дівкою,
Ходить, світом нудить,
спідницею крутить.
Крутить, щоб видати,
бо хоче віддатись.

Дома не сидіти, в дівках не сивіти.

Веснянки та гаївки – це найдавніші містерії весняного пробудження, коли вся природа сповнюється новими животворними силами, щебетом пташок, запашним цвітом, радістю життя. І, напевно, недаремно назву "гаївки" відомий дослідник української обрядовості Ксенофонт Сосенко виводить від староіранського слова "гаїл", що означає життя, Божа сила.

До весняних обрядів належить і не менш поетичний, сповнений віри в оновлення всього живого обряд "топтання рясту". Як тільки на узліссях з'являються перші листочки рясту, всі поспішали до лісу і, босоніж притупуючи, примовляли: "Топчу, топчу ряст, ряст. Бог здоров'я дасть, дасть. Дай, Боже, діждати, щоб на той рік топтати!" Це означало, що людина, яка доторкнулася до живої природи, набереться сил, стане здоровою і зможе зустріти наступну весну.

Хотілося б, щоб ці чудові, багаті, поетичні обряди повернулися в наше життя

Урок- 21

Тема. Доля генія

Мета: - розкрити перед учнями значення творчості В.А.Моцарта у світовому музичному мистецтві. На прикладі творчості композитора показати можливості музики втіленні різноманітних станів душі людини. Дати учням значення понять серенада, реквієм, лакрімоза; закріпити визначення понять рондо, сюїта;

- розвивати уміння вдумливо сприймати та інтерпритувати контрастні за змістом і звучанням твори; навички емоційно-виразного двоголосного виконання музики;

- виховувати естетичний смак учнів, розвивати інтерес до творчості В.А.Моцарта.

Музичний матеріал: В.А.Моцарт. Рондо з "Маленької нічної серенади"; В.А.Моцарт. "Лакрімоза" з "Реквієму"; "Веснянка" Сл. А.Навроцького, муз. В.Філіпенка

Обладнання: музичні інструменти, СД-програвач, комп'ютер, таблиці характеристики мелодій, темпу, динаміки, фоно- та відео- матеріали.

Тип уроку: комбінований

План уроку

1. Вхід учнів до класу у супроводі звучання Рондо з "Маленької нічної музики" В.А.Моцарта.
2. Знайомство з творчістю англійського композитора В.А.Моцарта.
3. Рондо з "Маленької нічної музики" та "Лакрімоза" з "Реквієму" В.А.Моцарта - слухання.
4. "Веснянка" В.Філіпенка – виконання

Хід уроку

Учні заходять до класу у супроводі звучання Рондо з "Маленької нічної музики" В.А.Моцарта.

Оскільки цей урок присвячений творчості В.А.Моцарта, слід пригадати з учнями минулі зустрічі з його музикою і послухати, що скажуть учні про свої особисті враження від творів австралійського класика та про своє ставлення до них. Можливо, учні читали книги чи переглядали фільми про В.А.Моцарта і зможуть розповісти, що вони дізнали про долю і творчість композитора.

Я доповнюю ці розповіді необхідною інформацією, акцентуючи увагу на надзвичайній широті світосприйняття та глибині змісту музики В.А.Моцарта, і готую учнів до слухання фрагментів із двох творів композитора: Рондо з "Маленької нічної музики" та "Лакрімоза" з "Реквієму".

Перед представленням фрагменту наступного твору В.А.Моцарта - "Лакрімоза" з "Реквієму" розповідаю учням про труднощі останніх років життя композитора та обставини замовлення твору загадковим незнайомцем. Також пояснюю значення слова ЛАКРИМОЗА.

Привертаю увагу учнів до трагічної пісенності та піднесеної печалі, яку підкреслюють інтонації стогону в супроводі виконання скрипок. Важливо не порушити особисте відчуття та глибину переживання цієї музики кожним учнем та, підсумовуючи урок, підвести учнів до розуміння того, що "увійти у світ Моцарта" - означає увійти у світ складних, різноманітних почуттів і проїняти їх глибиною та людяністю.

Далі прослуховування "Веснянка" В.Філіпенка. Слухаючи розповіді учнів про музику, яку вони слухали за власним вибором, вже вкотре приділяю увагу втіленню "весняної теми" та весняним обрядовим пісням (якщо такі розповіді прозвучать).

Нагадую учням про те, що і наступний урок вони мають приготувати розповіді про музику, що прозвучить у години дозвілля.

На завершення циклу "весняних уроків" доопрацьовуємо та виконуємо вивчену з учнями "Веснянку" В.Філіпенка. Її радісний, сонячний настрій може послужити поштовхом до короткотривалої бесіди про втілення яскравих настроїв та почуттів у музиці.

Висновок уроку має торкнутися теми єдиної життєвої основи музики різних століть та значення творчості композиторів у національній музичній культурі.

Контрольні запитання вчителя по темі уроку. Оцінювання учнів. Творче завдання додому: слухати музику В.А.Моцарта та В.Філіпенка.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ:

Вольфганг Амадей Моцарт народився 1756 р. в австрійському місті Зальцбурзі в родині музиканта. Батько його, Леопольд Моцарт, був скрипалем, композитором, капельмейстером і педагогом і займав посаду придворного музиканта у зальцбурзького єпископа. Старша сестра Вольфганга була також чудовою музиканткою. Геніальність Моцарта почала виявлятися з трирічного віку. Чотирьох-п'яти років він уже грав на скрипці і клавесині і складав невеликі твори, не вміючи ще навіть записати їх. У батька часто збиралися музиканти для спільної гри в ансамблі — тріо або квартеті. Коли хлопчику було чотири роки, він здивував усіх присутніх, цілком правильно зігравши всю партію другої, а потім і першої скрипки в квартеті. До шести років Моцарт уже настільки оволодів клавесином, що батько повіз його в першу концертну поїздку у Відень і Мюнхен, а в 1763 р. вони здійснили тривале концертне турне у Париж, Брюссель, Люїшці та інші міста.

Хист хлопчика звертав на себе загальну увагу, викликав подив, і слава про нього як про незвичайну дитину-вундеркінда і швидко зростала). І справді, це було явище зовсім виняткове, яке здавалося майже надприродним. Подібного випадку такого раннього музичного розвитку історія не знає. Ось що говорять про маленького Моцарта його біографи: «Коли вчили цього хлопчика чогось, то здавалося, що все було йому раніш відомо і тепер нібито тільки пригадується ним». Захоплення, що супроводжувало виступ маленького Моцарта, викликалося ще й тим, що він з однаковим успіхом виступав як піаніст, скрипаль, органіст, співак, імпровізатор і композитор. При цьому він зберігав свою життєрадісність,

безпосередність веселої, здорової дитини. Поїздка Моцарта з батьком і сестрою тривала три роки і дала йому багато різноманітних вражень, особливо музичних. Дальший розвиток Моцарта, уже не тільки віртуоза-виконавця, але й композитора, відбувався надзвичайно швидко. Твори восьмирічного Моцарта були згодом надруковані і деякими з них досі користуються при навчанні дітей гри на фортепіано. До дванадцяти років він уже написав цілий ряд творів для оркестру і для окремих інструментів. З дванадцяти років він пише свої перші опери.

Чотирнадцятирічний Моцарт поїхав в Італію, тодішній центр музичного, особливо оперного, мистецтва, щоб вдосконалюватись у писанні опер. Там він написав ряд опер та інших музичних творів. Слава Моцарта зростала. До цього часу відноситься ще ряд випадків, які виявили геній юного Моцарта. На іспитах у Болонській музичній академії він написав за півгодини чудову фугу, на складання якої потрібно було 6—8 годин, і викликав цим захоплення найбільших музикантів Італії. Дивовижна була і музична пам'ять Моцарта, якому досить було один раз послухати найскладніший твір, щоб запам'ятати його й записати цілком. Повернувшись з Італії, Моцарт до 1781 р. жив здебільшого в Зальцбурзі. Він уперто працював, пишучи багато творів в найрізноманітніших жанрах. З творів цього періоду особливо цінні фортепіанні і скрипкові сонати. Одержуючи іноді замовлення з інших міст, він робив туди нетривалі поїздки. Але обмеженість музичних вражень і можливостей у Зальцбурзі, відсутність оперного театру все більше пригнічували Моцарта.

У 1777—1778 рр. він їздив у Париж, де намагався оселитись, але, зазнавши невдачі, повернувся знову на батьківщину. Після перебування в Парижі, де він слухав блискучу оперу, чудові концерти, життя в Зальцбурзі здавалось йому ще більш нестерпним. Архієпископ, в якого служив Моцарт, весь час підкреслював становище композитора як слуги і на кожному кроці ображав його людську гідність. Він не давав йому можливості достатньо виявити себе як композитора і музиканта, і ця бездіяльність була обтяжлива для Моцарта. Кінець кінцем Моцарт вирішив, всупереч бажанню батька, залишити Зальцбург і в 1781 р. переїхав у Відень — тодішній великий музичний центр Європи. Останні десять років життя Моцарта у Відні були найбільш плодотворними і значними в його творчості. В цей період він створив свої найвизначніші опери — «Викрадення із Сералія», «Весілля Фігаро», «Дон-Жуан», «Чарівна флейта», найпопулярніші симфонії, квартети, концерти, сонати і багато інших творів.

У Відні Моцарта дуже любили, захоплювались його грою на клавесині, високо цінили його творчість, і все-таки він завжди відчував матеріальну скруту. В одному з листів до батька він писав, що лягає спати опівночі, встає о п'ятій годині ранку, весь ранок зайнятий уроками і майже кожний вечір грає за запрошенням. Останні роки життя Моцарта були особливо важкими. Постійні злидні, хвороба дружини і, нарешті, власне підірване здоров'я — все це привело до швидкого трагічного кінця. Одного разу під час його дуже хворобливого стану до нього з'явився якийсь незнайомий і замовив йому реквієм 1. У призначений час незнайомий 1 не з'явився за рукописом і в хворобливому уявленні Моцарта цей факт набув особливо сумного змісту, йому стало здаватись, що реквієм він пише для себе, що це сама смерть з'явилася до нього. Ця думка весь час переслідувала Моцарта і, можливо, прискорила його кончину.

У грудні 1891 р. Моцарта не стало. Несподіваність і раптовість смерті Моцарта в 35-річному віці при наявності багатьох недругів і зазвисті до нього породили легенду про те, що Моцарт був отруєний одним з великих віденських композиторів Сальєрі 2. Ця легенда, не маючи під собою історичного ґрунту, все ж увійшла в життя і була темою для одної з маленьких трагедій Пушкіна «Моцарт і Сальєрі». В ній Пушкін протиставить похмурого і суворого Сальєрі геніальному, життєрадісному Моцарту. Ця пушкінська трагедія лягла потім в основу опери Римського-Корсакова «Моцарт і Сальєрі».

ТВОРЧИСТЬ МОЦАРТА

Музична спадщина Моцарта величезна. Пояснюється це тим, що він почав творити дуже рано і писав музику надзвичайно швидко. Різноманітність жанрів, в яких він працював, також дивовижна. Він написав опери, ораторії, пісні і арії, симфонії, концерти для скрипки, флейти, фортепіано з оркестром, квартети, тріо та інші ансамблі, сонати для фортепіано і для скрипки з фортепіано, варіації, рондо, фантазії, різні танці і багато інших творів. Інструментальна музика. З сорока симфоній Моцарта однією з найглибших за змістом є «Симфонія соль-мінор». Вона складається з чотирьох частин: перша частина — сонатне алегро, друга частина — повільне, співуче адажіо, третя — менует і четверта — швидкий, блискучий фінал.

Основний характер всієї першої частини визначається першою (головною) темою, що найбільше розробляється в симфонії: лірично м'який характер її мелодії з інтонаціями-зітханнями створює враження великої задушевності. Повторність півтонових інтонацій з наступним зльотом вгору, їх переривчастість при прозорій інструментовці (тільки струнний склад) надають цій темі тонкого ліризму, який визначає характер всієї симфонії і викликає захоплення в слухача. Великою популярністю користуються фортепіанні сонати Моцарта, які він написав у різні періоди своєї творчості. Фортепіанна «Соната ля-мажор», особливо «Турецьке рондо» 1, яке входить в її третю частину, користується великим успіхом у масового слухача. Прозора і легка музика цього рондо створює характер химерного «походу», забарвленого східним колоритом.

Опера «Весілля Фігаро» написана на сюжет комедії Бомарше. Починається вона блискучою життєрадісною мелодійною увертюрою. Не будучи тематично пов'язана з оперою, вона в той же час чудово відповідає їй своїм характером. Увертюру цю особливо високо цинив М. І. Глінка. Арія Фігаро з першої дії «Хлопчик жвавий, у кучерях ясних» цікава тим, що в ній Моцарт дає дуже правдиву, немовби подвійну характеристику. Жартівливо серйозний «батьківський» тон наставлень Фігаро і легковажний, безтурботний характер Керубіно, до якого Фігаро звертається з своїми порадами.

Моцарта справедливо вважають одним з найбільших композиторів світу. Значення його творчості величезне, особливо в галузі опери. В операх Моцарта показані живі люди з простими людськими переживаннями, почуттями. Вперше в опері поєдналась глибина і важливість ідейного змісту з простою, доступною, яскравою за жвавістю і виразністю, чарівною музикою. Чудовими є оперні увертюри Моцарта, які виражають зміст і характер опери і вводять, таким чином, у розуміння її змісту. Для того часу це було великим новаторством. Увертюри Моцарта часто виконувалися в концертах як самостійні художні твори. В основі музики Моцарта переважає ліричний зміст, прагнення розкрити і передати внутрішній світ людини, її переживання. Лірика Моцарта відзначається загальним оптимізмом, життєрадісним, світлим характером. Не випадково до Моцарта найчастіше додають епітет «сонячний».

Деякі твори Моцарта, зокрема «Дон-Жуан» і «Реквієм», сповнені глибокого драматизму. Мелодика творів Моцарта відзначається пластичністю, м'якістю, задушевністю. Для неї характерні плавні інтонації і часте використання хроматизмів, в ній багато прикрас. Наші великі композитори М. І. Глінка і П. І. Чайковський з великою любов'ю ставились до Моцарта, до його музики. П. І. Чайковський писав: «Я Моцарта не тільки люблю — я обожаю його. Це було втіленням ідеала великого художника, який творить в силу несвідомого покликання свого генія... його геніальність була до того велика, що всі свої твори він писав прямо партитурою... Музика «Дон-Жуана» була першою музикою, яка справила на мене потрясаюче враження. Через неї я проник у той світ художньої краси, де витають тільки найбільші генії...»

Серенада № 13 соль-мажор, более известная как *Маленькая ночная серенада* (нем. *Eine kleine Nachtmusik*), — серенада в четырёх частях, написанная Вольфгангом Амадеем Моцартом в 1787 году. Является одним из самых известных и наиболее узнаваемых произведений этого композитора.^{[1][2]}

«Маленькая ночная серенада» была опубликована после смерти композитора издательством Иоганна Антона Андре, в 1827 году.^[3] Причина, побудившая Моцарта написать эту серенаду, неизвестна,^[4] вероятнее всего, она была написана на заказ.^[1] Изначально в ней было 5 частей, однако судьба пятой части неизвестна.^[5]

Была написана после смерти отца (1787) в его честь.

Рондо (от фр. *rondeau* — «круг», «движение по кругу») — музыкальная форма, в которой неоднократно (не менее 3-х) проведения главной темы (рефрена) чередуются с отличающимися друг от друга эпизодами^[1]. Является наиболее распространённой музыкальной формой с рефреном.

В обобщённом виде схема формы такова^[2]:

Рондо классической эпохи

Рондо в музыке венских классиков занимает большое место. После Ф. И. Баха эта форма снова обрела уравновешенность и стройность. Части классического рондо строго регламентированы, свобода минимальна. Такое понимание формы соответствует общей для классиков концепции гармоничного и разумно устроенного мира.

Область применения рондо в этот период — финалы или медленные части циклов (то есть части, где важна устойчивость, завершённость и отсутствует конфликтность). Реже встречаются отдельные пьесы в форме рондо (Моцарт. Рондо a-moll; Бетховен. Рондо «Ярость по поводу утеряннного гроша»).

По количеству тем выделяют малое рондо (1 или 2 темы) и большое рондо (3 темы и более). Ниже будут рассмотрены эти типы. Нужно заметить, что в европейской теории XIX — начала XX веков (А. Б. Маркс и его последователи, в том числе русские) выделялось 5 форм рондо. Далее будет указано, какой форме рондо по Марксу соответствует тот или иной тип.

Моцарт народився у Зальцбурзі (нині Австрія), що був на той час столицею невеликого незалежного архієпископства у Священній Римській Імперії. Його батьками були Леопольд та Анна Марія Пертл Моцарт, а єдину сестру, яка вижила після народження, звали Марія Анна (1751—1829) (удома її називали «Наннерл»). Вольфганг був хрещений на другий день після народження в соборі Св. Руперта. Його нарекли Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart. Повна версія імені Моцарта значно мінялась протягом життя. Моцарт у дорослому житті зазвичай звав себе Вольфганг Амадей Моцарт, але було й багато інших варіантів.

Батько Моцарта, Леопольд Моцарт (1719—1787), був помічником капельмейстера в оркестрі при дворі архієпископа Зальцбурга, а також молодшим композитором. Крім того, він був одним з провідних музичних педагогів Європи, чия впливова книга «Есе з основ гри на скрипці» (нім. *Versuch einer gründlichen Violinschule*) видана у 1756 році, коли народився Вольфганг.

Музичні здібності Моцарта стали очевидними ще в ранньому дитинстві. Коли Наннерл було сім років, Леопольд почав давати їй уроки нотної грамоти. Трирічний Вольфганг спостерігав з явним захопленням — і пробував сам грати. Наннерл писала: «Коли йому виповнилося чотири роки, батько заради забави почав навчати його декільком менуетам та п'есам на клавирі. Він міг грати без помилок і з найвищою витонченістю, і чітко витримуючи час. У віці п'яти років він уже писав невеличкі п'єси, які грав батькові, а той їх записував на папір».

Моцарт отримав інтенсивне музичне навчання від батька, включно з інструкціями гри на фортепіано і скрипці. Крім того, що Леопольд був дуже відданим вчителем для своїх дітей, було очевидно, що Вольфганг робив прогрес навіть поза межами того, чому його вчив батько. Його перша самостійна композиція та його природжена здатність грати на скрипці були великою несподіванкою для Леопольда і викликали у нього сльози захоплення. Батько й син ставали все ближчими.

Кінець кінцем Леопольд кинув писати музику, коли видатний музичний таланти його сина став очевидним, адже він був єдиним вчителем Вольфганга в ранні роки: окрім музики він навчав своїх дітей мов та академічних предметів.

Початок кар'єри у Відні

Нова кар'єра Моцарта у Відні розпочалася дуже добре. Він часто виступав як піаніст і незабаром показав себе найкращим клавішним музикантом у Відні. Ще у розпалі своєї сварки з архієпископом Коллоредо Моцарт переїхав з родиною Веберів з Мангейма до Відня. В цей час батько, Фредолін Вебер, помер, і родина ледь зводила кінці з кінцями. Алоїзія, що раніше відмовила Вольфгангу, тепер була одружена з актором Йозефом Ланге, і Моцарт перевів свій погляд на третю дочку, Констанцію. Ця пара одружилася 4 серпня 1782 року. Вони мали шістьох дітей, з яких тільки двоє вижили: Карл Томас (1784—1858) та Франц Ксавер Вольфганг (1791—1844; згодом теж став композитором).

Протягом 1782—1783 років Моцарт, з допомогою та під впливом барона Готтфріда ван Світена, який володів багатьма манускриптами творів майстрів бароко, близько ознайомився з працями Й. С. Баха та Г. Ф. Генделя. Вивчення Моцартом цих творів спершу спричинило виникнення багатьох робіт, що імітували стиль бароко, а згодом мало потужний вплив на створення власної музичної мови Моцарта.

У 1783 році Вольфганг та Констанція, відвідали родину Моцарта в Зальцбурзі, але цей візит не був успішним, тому що Леопольд та Наннерл були, у кращому випадку, просто ввічливими з Констанцією. Однак цей візит вибухнув написанням однієї з найкращих літургійних п'єс Моцарта, «*Месою до мінор*», прем'єра котрої, хоча й незавершеної, відбулася в Зальцбурзі; Констанція співала на прем'єрі.

Через деякий час по переїзді до Відня Моцарт познайомився з Йозефом Гайдном, і ці двоє композиторів потоваришували. Коли Гайдн приїздив до Відня, вони інколи грали разом в імпровізованому струнному квартеті. Гайдн був узахваті від Моцарта; коли він вперше почув останні три цикли Моцарта, він сказав, відвідавши Леопольда: «Перед ім'ям Господа і як чесна людина, я кажу Вам, що Ваш син — найвеличніший композитор для мене, якого я знаю особисто чи на ім'я. Він має смак, більш того, має відмінне знання мистецтва композиції».

Протягом 1782—1785 років Моцарт дав цикл концертів, під час яких він виступив в якості соліста на власних фортепіанних концертах. Він написав від трьох до чотирьох концертів для кожного концертного сезону, і через те, що концертні зали були зайняті, він орендував незвичні приміщення: велику кімнату у будинку апартаментів Тратнерхоф і бальну кімнату в ресторані Мельгрубе. Концертні сезони були дуже популярні і концерти, написані для них Моцартом, вважаються в числі найкращих його творів.

14 грудня 1784 року Моцарт став масоном, вступивши в масонську ложу «Wohltätigkeit» («Благодійність»). Вільне масонство відіграло важливу роль у подальшому житті Моцарта; він відвідував численні зібрання, частина його друзів були масонами, і з різних приводів він писав масонську музику.

Хвороба та смерть

Моцарт захворів, коли перебував у Празі на прем'єрі своєї опери «*La clemenza di Tito*», написаної на замовлення у 1791 році для коронаційних святкувань імператора. Ще якийсь час він зміг виконувати професійні функції, наприклад, проводити прем'єру «*Чарівної флейти*» 30 вересня. Хвороба підсилилася 20 листопада, коли Моцарт не зміг уже вставати з ліжка, страждаючи від опухлості, болю та блювоти. За ним доглядали Констанція, її молодша сестра Софі та сімейний лікар Томас Франц Клоссет. Є свідчення, що Моцарт був буквально схиблений на ідеї закінчити свій «*Реквієм*», але докази того, що він фактично надиктовував пасажі Зюсмайру, дуже непевні.

Моцарт помер о 1-й годині ранку 5 грудня 1791 року. Згідно з тогочасною віденською традицією він був похований 7 грудня в загальній могилі, на цвинтарі Сент-Маркс за містом.

Причина смерті Моцарта не може бути названа напевно. Існує багато теорій, що включають трихіноз, грип, отруєння ртуттю та рідкісну хворобу нирок. Поширену на той час медичну практику кровопускання також називають причиною. Однак, найбільш вірогідною вважають версію, що Моцарт помер від ревматичного поліартриту; починаючи з дитинства, у нього три чи чотири рази були напади цієї хвороби, яка має тенденцію повертатися, щоразу маючи надзвичайно згубні наслідки, такі як ушкодження серцевого клапану.

Скромне поховання Моцарта не відображує ставлення суспільства до нього як до композитора: панахида та концерти у Відні та Празі були добре організовані. Насправді, в період після смерті Моцарта його музична репутація постійно зростала, була помічена безпрецедентна хвиля ентузіазму по відношенню до його роботи. Були написані біографії (Шліхтенгроллем, Немецеком та Ніссеном), а видавці змагалися за право видати повне зібрання його творів.

Поховання Моцарта відбулося за утвердженим тогочасним законом про поховання осіб відповідно до їхнього місця в суспільній ієрархії при житті. На жаль, невисоке походження батька Моцарта спричинило низьке місце в житті (батько — слуга в палаці єпископа Зальцбурга) і відповідно скромне поховання після смерті.

Скромне поховання Моцарта цілком компенсоване великою і цілком заслуженою славою композитора століттями після смерті.

Урок- 22

Тема. Із сучасності в майбуття

Мета: - познайомити учнів із музичним твором, що втілює енергію і ритми ХХ ст. Поглибити знання учнів про творчість Г.Свиридова. Закріпити визначення терміна увертюра. Формувати образно-асоціативне мислення та вокально-хорові навички учнів;

- розвивати інтерес до класичної музики ХХ ст. (зокрема до творчості Г.Свиридова) та творів композиторів-сучасників;

- виховувати естетичний смак учнів.

Музичний матеріал: Г.Свиридов. Оркестрова увертюра до фільму "Час, уперед!"; Д.Бурлюк."Час";"Колиска майбуття" Сл. А.Навроцького, муз. В.Філіпенка

Обладнання: музичні інструменти, СД-програвач, комп'ютер, таблиці характеристики мелодій, темпу, динаміки, фоно- та відео- матеріали.

Тип уроку: комбінований

План уроку

1. Вхід учнів до класу у супроводі звучання пісні: «Час, уперед!» Г.Свиридова.
2. Знайомство з творчістю Г.Свиридова.
3. Слухання твору Г.Свиридова «Час, уперед!».
4. Слухання пісні В.Дробитенко "Колиска майбуття".

Хід уроку

Слухаю розповіді учнів про зміст, звучання та їх враження від музики, яку вони слухали на дозвіллі. Слід зорієнтувати учнів на розмову про музику ХХ-ХХІ ст. (і не лише розважальну). Яких композиторів цього періоду вони знають? Які твори вони слухали і що можуть про них розповісти? Якою вони уявляють музику, що втілює ритми сучасного життя?

Енергію суспільного життя ХХ ст. випромінює музичний твір, що прозвучить на цьому уроці: оркестрова п'єса (увертюра до однойменного кінофільму) "Час,уперед!" Г.Свиридова. Пригадую з учнями зустріч минулого року з музикою цього композитора, а саме з яскраво-зображальним і поетичним фрагментом із "Поєми пам'яті Сергія Єсеніна".

Додаю учням нової інформації щодо творчості Г.Свиридова (можливо, за допомогою самих учнів - у вигляді попередньо даного, усного домашнього завдання).

Після прослуховування оркестрової п'єси "Час, уперед!" обговорюю з учнями її

характерні особливості: швидке, чітке, уривчасте звучання струнних інструментів оркестру, потужний розвиток динаміки та протяжну, стрімку, енергійну тему у виконанні мідних духових (труб). Як учні розуміють назву твору та його зміст?

Повідомляю, що оркестрова п'єса "Час, уперед!" - це увертюра до однойменного кінофільму (визначення терміну увертюра). Завершенням розмови про Г.Свиридова на цьому уроці може бути вислів російського композитора Б.Чайковського: "Його вольові молитви і ритми - ключ до втілення цілої епохи".

Представляючи учням нову для них пісню "Колиска майбуття" В.Дроботенка (сучасного автора з Черкащини), можна зіставити її звучання, назву і зміст із твором Г.Свиридова. Таким чином, акцентую лейтмотив уроку - втілення образів недалекого минулого, сьогодення і майбуття в музиці.

Під час слухання пісні "Колиска майбуття" варто уважно дослуховуватись до мелодійності та звучанні інструментів.

Висновок уроку має торкнутися теми єдиної життєвої основи музики різних століть та значення творчості композиторів у національній музичній культурі.

Контрольні запитання вчителя по темі уроку. Оцінювання учнів. Творче завдання додому: слухати сучасну музику за їх вибором, розповісти про її зміст та звучання.

Додатковий матеріал:

Свиридов Георгій Васильович

Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.

Перейти до: [навігація](#), [пошук](#)

У Вікіпедії є статті про інших людей з прізвищем Свиридов.

Георгій Васильович Свиридов (16 грудня 1915, Фатеж — 6 січня 1998, Москва) — радянський композитор і піаніст. Народний артист СРСР. Герой Соціалістичної Праці (1975). Лауреат Сталінської премії (1946), Ленінської премії (1960) та Державної премії СРСР (1968, 1980). Нагороджений двома орденами Леніна.

[ред.] Життя і творчість

Народився 3 (16) грудня 1915 у Фатеже (Курська губернія) у родині поштового службовця. Батько загинув під час Громадянської війни. Після закінчення музичної школи в Курську вчився в ленінградському 1-м музичному технікумі, а з 1936 — на композиторському факультеті Ленінградської консерваторії, яку закінчив по класу композиції (учився в П. Б. Рязанова та Д. Д. Шостаковича).

З 1956 жив у Москві; працював у театрі й кіно, в 1962—1974 секретар правління Союзу композиторів СРСР, одночасно в 1968-73 1-й секретар правління Союзу композиторів РРФСР.

Дарування композитора, своєрідність його творчої індивідуальності найяскравіше проявила себе в області вокальної музики. Камерно-вокальні й вокально-симфонічні твори на слова А. С. Ісаакяна («Країна батьків», поема для тенора й баса з фортепіано, 1950), Р. Бернса (цикл пісень, 1955), С. А. Єсеніна («Поема пам'яті С. Єсеніна» для тенора, хору й симфонічного оркестру, 1955-56; цикл пісень «У мене батько селянин» для тенора, баритона з фортепіано, 1956, і ін.), В. В. Маяковського («Патетична ораторія» для баса, хору й оркестру, 1959; Ленінська премія, 1960), а також хори на слова російських поетів (1958, 1967) окреслюють найважливішу тему творчості композитора — тему Батьківщини.

На основі глибокого прочитання поезії різних епох і народів, насамперед російської, Свиридов істотно оновив багато вокальних жанрів. Стиль Свиридова, міцно пов'язаний із традиціями російської класичної й радянської музики, надзвичайно самобутній. Значною мірою він визначається широкою опорою на селянський фольклор у сполученні із прийомами музичної мови 20 століття.

Музика Свиридова відрізняється відточеною простотою, національною характерністю пісенних мелодій і гармонічної мови, блиском і барвистістю оркестрового колориту, строгим відбором й економією вирізних засобів.

Тенденція до лаконізму, стисканню масштабів творів виявилася в «Курських піснях» (1964), у т.зв. маленьких кантатах «Дерев'яна Русь» (слова С. А. Єсеніна, 1964), «Сніг іде» (слова Б. Л. Пастернаку, 1965), «Весняна кантата» (слова Н. А. Некрасова, 1972), у хоровому «Концерті пам'яті А. А. Юрлова» (1973) і ін.

Серед інших творів — музичні комедії, у тому числі «Вогники» (1951), тріо для скрипки, віолончелі й фортепіано (1945; Державна премія СРСР, 1946; 2-я редакція 1955), музика до фільмів і спектаклів драматичних театрів.

Народився на хуторі Семиротівка (нині Лебединського району Сумської області. у 1893-95 рр. навчався в Сумській Олександрійській чоловічій гімназії.

Навчався в Казанській художній школі, Одеському художньому училищі, мистецьких студіях Мюнхена (А.Ашбе) та Парижа, Московському училищі живопису, скульптури та архітектури.

Пройшовши періоди захоплення імпресіонізмом, неопримітивізмом та іншими модерними мистецькими течіями, Д.Бурлюк став ідеологом російського футуризму як у живописі, так і в літературі. Хоча він був натхненником та ініціатором різних столичних найчастіше епатажних заходів, які повинні були поширювати нові ідеї в російській культурі, його власна дебютна малярська виставка відбулася в Самарі (1917). А єдиний поетичний збірник «Лісіючий хвіст» був виданий 1919 року в Кургані.

Револьюційні події в Росії Д.Бурлюк сприйняв захоплено, але прижитися в новій країні не зміг. Спочатку емігрував до Японії, а потім – до США.

[ред.] Творчість

Д. Бурлюк після знайомства з Володимиром Маяковським ввів його до кола поетів. Маяковський згадував про нього: «Мій дійсний учитель, Бурлюк зробив мене поетом... Видавав щодня 50 копійок. Щоб писати, не голодуючи». Великий інтерес становлять спогади Давида Бурлюка про футуризм і В. Маяковського.

В еміграції Д.Бурлюк залишився вірним своїм естетичним смакам, проте його живопис тепер розвивався в рамках пануючого на заході мистецтва. У Нью-Йорку Д.Бурлюк видавав журнал "Колір і рима". Він багато мандрував. Його виставки відбувалися в багатьох містах Європи, Австралії та Америки. Тут же в музеях та галереях зберігаються і його найкращі твори.

Серед картин митця є твори, присвячені його батьківщині – Україні (зокрема, "Святослав", "Запорожці у поході", "Козак Мамай", "Рибалки").

Відомий як лідер вітчизняного футуризму (маніфест «Пощечина общественному вкусу»). Деякі з його художніх полотен зберігаються і в Сумському художньому музеї. Один із чільних творців українського модернізму початку 20 століття. Як стверджують експерти, в Україні не залишилося жодної картини Давида Бурлюка.

4 грудня 2007 на лондонських торгах аукціонного будинку Sotheby's був встановлений український рекорд. Картина українського художника була продана за \$650 000^[1].

У Нью-Йорку відкрито меморіальний музей художника, де зберігається основна частина його творів.

Сегодня о Давиде Бурлюке можно говорить во весь голос, а было время (вплоть до начала 90-х), когда он и его творчество представлялись в России в лучшем случае «белым пятном», в худшем — входили в понятие «историко-культурный фон эпохи». Главной причиной, позволившей легко и без оговорок вычеркнуть имя неуёмного «будетлянина» из истории русского искусства XX века, стала его эмиграция в Америку, где он прожил большую половину жизни. В 1967 году Давида Бурлюка не стало, и в советских официальных кругах о «неудобном» художнике предпочли просто забыть. Единственным городом, в котором хранили память о нём, была Уфа: даже в годы «холодной войны» в Башкирском художественном музее им. М. В. Нестерова экспонировались несколько, хотя и

самых «безобидных», его картин (сегодня живопись Давида Бурлюка составляет отдельный зал). Настоящим же открытием Давида Бурлюка стала выставка «Фактура и цвет», организованная Нестеровским музеем и экспонировавшаяся в музее в 1994 году. Это была первая персональная выставка художника в России после его эмиграции в Америку. Она получила статус всероссийской: 10 российских музеев-участников, 71 произведение, вплоть до живописи и графики американского периода. После Уфы «Фактуру и цвет» увидели Самара, Рязань и Волгоград. В 2007 году с «уфимской» живописью Давида Бурлюка познакомилась Москва — на выставке Башкирского художественного музея в Государственной Третьяковской галерее в рамках федерального выставочного проекта «Золотая карта России»...

Урок- 23

Тема. Патріот Франції

Мета: - поглибити знання учнів про творчість Каміля Сен-Санса. Привернути увагу до патріотичного спрямування діяльності композитора як організатора музичного життя Франції. Закріпити знання учнів про концерт для фортепіано з оркестром як музичний жанр;

- розвинути вокально-хорові навички та вміння інтерпретувати інструментальну музику;

- виховувати естетичний смак учнів та почуття патріотизму.

Музичний матеріал: К. Сен-Санс. Концерт №2 для фортепіано з оркестром (третя частина); "Колиска майбуття" Сл. і муз. В.Дроботенко

Обладнання: музичні інструменти, СД-програвач, комп'ютер, таблиці характеристики мелодій, темпу, динаміки, фоно- та відео- матеріали.

Тип уроку: комбінований

План уроку

1. Вхід учнів до класу у супроводі звучання концерту №2 для фортепіано з оркестром (третя частина);
2. Знайомство з творчістю Каміля Сен-Санса.
3. Слухання концерту №2 для фортепіано з оркестром (третя частина).
4. "Колиска майбуття" В.Дроботенко - розучування.

Хід уроку

Великим патріотом своєї батьківщини - Франції - був композитор і музичний діяч К. Сен-Санс. З його іменем та творчістю пов'язаний початок відродження французької фортепіанної музики. Розкажу учням не лише про характерні ознаки його творчості, а й про різнобічне обдарування (у сферах літератури, астрономії, зоології, географії). Також заслуговує на увагу діяльність К.Сен-Санса щодо підтримки та поширення творчості молодих французьких композиторів, створення ним Національного музичного товариства. Патріотична діяльність композитора була відома далеко за межами його батьківщини.

Серед композиторів Франції К.Сен-Санс першим створив найдосконаліші зразки у жанрі концерту для фортепіано з оркестром. Пригадуємо з учнями характерні ознаки та особливості цього жанру, а також імена композиторів, чий концерт ми вже слухали.

Під час обговорення звучання та емоційного змісту музики акцентую увагу на майстерному виконанні композитором тембрових і регістрових контрастів, на легкості і витонченості звучання музики. Приділю увагу втіленим у концерті настроям та почуттям. Можливо, учні, розповідаючи про свої враження від музики К.Сан-Санса, зіставлять звучання фрагмента цього твору з концертами інших композиторів.

Отже, робота над розучуванням пісні "Колиска майбуття" починається. Вивчення рядків тексту має тісно поєднуватись із засвоєнням особливостей мелодії, ритму, фразування тощо кожного з куплетів. Важливо вибудувати план виконавського (динамічного, темпового

та ін.) розвитку пісні, прислухуючись до побажань учнів та враховуючи найбільш слушні з них. Рядки з пісні про "віру й батьківську любов" допоможуть розпочати невеличку розмову про втілення патріотичних почуттів у мистецтві та діяльності видатних особистостей на благо своєї батьківщини. Цікаво почути висловлювання учнів щодо їх особистого ставлення до цієї теми.

Висновок уроку має торкнутися теми єдиної життєвої основи музики різних століть та значення творчості композиторів у національній музичній культурі.

Контрольні запитання вчителя по темі уроку. Оцінювання учнів. Творче завдання додому: слухати сучасну музику за їх вибором, розповісти про її зміст та звучання.

Додатковий матеріал:

Шарль Каміль Сен-Санс

Шарль Каміль Сен-Санс (фр. Charles Camille Saint-Saëns; 9 жовтня 1835, Париж — 16 грудня 1921, Алжир) — французький композитор, органіст і піаніст, музичний критик і суспільний діяч. Член Інституту Франції (1881), почесний доктор Кембриджського університету (1893), почесний член Петербурзького відділення Російського музичного суспільства (1909). З 1848 навчався в Паризькій консерваторії у Ф. Бенуа (орган), Ф. Галеві (композиція). Працював органістом у соборах Парижа (1853-77), викладав гру на фортепіано в школі Л. Нідермейера (1861-65, серед його учнів — Г. Форі, А. Мессаже). Один з із Національного музичного товариства (1871). Багато гастролював як піаніст і диригент, виконуючи переважно власні твори, зокрема у 1875 та 1887 роках — в Російській імперії. К. Сен-Санс — автор творів різних музичних жанрів, зокрема 13 опер, 3-х симфоній, ораторій, численних камерних ансамблів. Також Сен-Санс залишив значну музикознавчу спадщину. Серед значних робіт — «Гармонія й мелодія» (1885), «Портрети й спогади» (1899). За редакцією Сен-Санса опубліковане Повне зібрання творів Ф. Рамо, ряд опер К. В. Глюка й ін. К. Сен-Санс увійшов в історію насамперед як композитор, піаніст, педагог, диригент. Однак подібними гранями далеко не вичерпується талант цієї воістину універсально обдарованої особистості. Сен-санс був також автором книг по філософії, літературі, живопису, театру, складав вірші й п'єси, писав критичні есе й малював карикатури. Він був обраний членом Французького астрономічного товариства, тому що його пізнання у фізиці, астрономії, археології й історії не поступалися ерудиції інших учених. У своїх полемічних статтях композитор виступав проти обмеженості творчих інтересів, догматизму, ратував за всебічне вивчення художніх смаків широкої публіки. "Смак публіки", - підкреслював композитор, - "гарний або простий - байдуже, - безмежно дорогоцінний путівник для художника. Будь він генієм або талантом, дотримуючись цих смаку, він зможе створити гарні твори". Каміль Сен-Санс народився в сім'ї, що була пов'язана з мистецтвом (батько писав вірші, матір була художницею). Яскраве музичне дарування композитора виявилось у настільки ранньому дитинстві, що склало йому славу "другого Моцарта". Із трьох років майбутній композитор уже навчався грі на фортепіано, в 5 - початків складати музику, а з десяти виступав як концертуючий піаніст. В 1848 р. Сен-Санс вступив до Паризької консерваторії, яку закінчив через 3 роки спочатку по класу органа, потім по класу композиції. До моменту закінчення консерваторії Сен-Санс був уже зрілим музикантом, автором багатьох творів, у т.ч. Першої симфонії, що одержала високу оцінку М. Берліоза й Ш. Гуно. З 1853 по 1877 рр. Сен-Санс працював у різних соборах Парижа. Його мистецтво органної імпровізації дуже швидко здобуло визнання в Європі. Людина невтомної енергії, Сен-Санс, однак, не обмежується лише грою на органі й творінням музики. Він виступає як піаніст і диригент, редагує й видає твори старих майстрів, пише теоретичні праці, стає одним із засновників і педагогів Національного музичного товариства. В 70-х рр. одне за одним з'являються твори, що піднесено сприймаються сучасниками. Серед них - симфонічні поеми "Прядка Омфалы" і "Танець смерті", опери

"Жовта принцеса", "Срібний дзвіночок" і "Самсон і Далила" - одна з вершин творчості композитора.

Залишивши роботу в соборах, Сен-Санс цілком цілковито присвячує себе композиції. При цьому він багато подорожує по усьому світу. Прославлений музикант був обраний членом Інституту Франції (1881), почесним доктором Кембриджського університету (1893), почесним членом Петербурзького відділення РМО (1909). Мистецтво Сен-Санса завжди знаходило теплий прийом в Росії, яку композитор неодноразово відвідував. Він був дружній з А. Г. Рубінштейном і Ц. Кюї, жваво цікавився музикою М. Глінки, П. Чайковського, композиторів-"Могутньої купки". Саме Сен-Санс привіз із Росії у Францію клавир "Бориса Годунова" М. Мусоргського. До кінця своїх днів Сен-Санс жив повнокровним творчим життям: писав, не знаючи втоми, концертував і подорожував, записувався на платівки. Останні концерти 85-річний музикант дав у серпні 1921 р. незадовго до смерті. Протягом усього творчого шляху композитор особливо плідно працював в інструментальних жанрах, відводячи перше місце віртуозним концертним творам. Широку популярність набували такі твори Сен-Санса, як Інтродукція й рондо капрічіозо для скрипки з оркестром і Третій скрипковий концерт (присвячені відомому скрипалю П. Сарасате), Концерт для віолончелі. Ці й інші твори (Симфонія з органом, програмні симфонічні поеми, 5 фортепіанних концертів) висунули Сен-Санса до групи найбільших французьких композиторів. Він створив 12 опер, з яких найбільшу популярність отримала "Самсон і Даліла", написана на біблійний сюжет. Уперше вона була виконана у Веймарі під управлінням Ф. Ліста (1877). Музика опери зачаровує широтою мелодійного подиху, віртуозністю музичної характеристики центрального образу - Даліли. За словами Н. М. Римського-Корсакова, цей твір є являється "ідеалом оперної форми". Мистецтву Сен-Санса притаманні образи світлої лірики і шляхетної патетики, а також настрої радості. Інтелект, логіка нерідко у його музиці переважає над емоціями. Композитор широко використовує у своїх творах інтонації фольклорних і побутових жанрів. Пісенно-декламаційний мелос, рухлива ритміка, добірність і різноманітність розмаїття фактури, ясність оркестрового колориту, синтез класичних і поемно-романтичних принципів, основ формоутворення - усі всі ці риси знайшли відображення в кращих творах Сен-Санса, що вписав одну з яскравих сторінок в історію світової музичної культури.

Урок- 24

Тема. Світ почуттів

- Мета:** - попереднє узагальнення матеріалу теми семестру "Я і музика";
- поглиблення знань учнів. Ознайомлення з творчістю Р.Шумана;
- розвивати вокально-хорові навички, естетичне почуття, смак;
- виховувати почуття до «прекрасного» - музики.

Тип уроку: урок узагальнення теми

Хід уроку

Вступ

Український народ завжди вирізнявся своєю співучістю, милозвучністю пісень.

Українська музика має глибоке національне підґрунтя.

Народне мистецтво є основою професійної музики. Композитори України, опираючись на національні традиції, створюють професійні твори, які мають національний колорит.

Серед них варто відзначити й українського сучасного поета і композитора Миколу Мозгового. Сьогодні розучимо всім відому пісню „Моя земля”.

Демонстрація пісні М. Мозгового „Моя земля”

Робота над піснею „Моя земля”

Караоке. Пісня „Моя земля”

Дан, дан, дана, дана.

Дан, дан, дана, дана.

1. Там, де гори й полонини,

Де стрімкі потоки й ріки,

Де смерічок ген розмай,

Ллється пісня на просторі

Вільна, сильна, наче море,

Про мій милий рідний край.

Приспів.

І у синю даль

Понад горами лине пісня ця, —

Про чудовий край,

Чарівний край Черемоша й Пруга

Край, мій рідний край,

Пісенний край завзяття і труда,

Ти - моя любов,

Ти рідна матінко, моя земля!

2. Завітайте в Прикарпаття,

Завітайте, люди добрі,

Завше будуть раді вам.

Хлібом-сіллю вас зустрінуть,

Файну пісню заспівають —

Шану нашим світлим дням.

Приспів.

Світ почуттів композитора Р. Шумана

Справжній митець завжди відчуває те, про що він розповідає у своїх творах. Роберт Шуман сказав: „Висвітлювати глибину людського серця — у цьому призначення художника”.

Роберт Шуман – видатний німецький композитор і музичний критик ХІХ століття. Його музику вирізняє глибоке проникнення у внутрішній світ людини, бажання побачити в житті і відтворити в музиці чудове і незвичайне, приховане від байдужих очей. Світ почуттів — невичерпне джерело його музично-поетичних образів.

Відомості про Р. Шумана

Роберт Шуман – німецький композитор. Його батько займався видавництвом і продажем книг, а також перекладав німецькою твори зарубіжних письменників.

Роберт із дитинства багато читав і виявляв різнобічні здібності, зокрема літературні й музичні. Література, поезія назавжди увійшли до свідомості Шумана як джерело, що живило його музичну фантазію і творчість. Яскраві враження від прочитаних літературних творів породжували в нього музичні враження і втілювалися в музичних творах.

У п'ятнадцять років Роберт Шуман був автором ряду ліричних віршів, трьох драматичних творів і двох романів.

Музикою майбутній композитор почав займатися з шести років. У сім років він написав свої перші твори — танці та фантазії для фортепіано. Його улюбленим заняттям були імпровізації, а улюбленим композитором – Франц Шуберт.

У майстерності фортепіанної гри Роберт Шуман дуже швидко досягнув великих успіхів. Широке коло знайомств, велика працелюбність, невтомна жага нових знань принесли йому славу талановитого мистецтвознавця, музичного критика і композитора. Перепоною не стали ні слабе здоров'я, ні життєві труднощі — він намагався їх долати задля служіння мистецтву.

Роберт Шуман дуже любив дітей і написав багато дитячих творів. Його музика з фортепіанних збірок «Дитячі сцени» та «Альбом для юнацтва» розкриває світ дитячих забав, радощів і прикрас, малює світ реальних і казкових образів.

Одним із найвідоміших творів Шумана є фортепіанний цикл «Карнавал», у якому виявилась дивовижна здатність композитора відмічати і дуже виразно втілювати найхарактерніші риси характеру людини та її настрої.

Відомості про фортепіанний цикл Р. Шумана „Лісові сцени”

Найбільшу кількість творів Шуман написав для фортепіано. Крім того, в його доробку є симфонії, ораторії, концерти, опера «Геновева», а також багато чудових пісень.

Наприклад, „Лісові сцени” – фортепіанний цикл із дев'яти самостійних п'єс, пов'язаних спільним задумом. Поетична назва кожної п'єси („На галявині лісу”, „Самотні квіти”, „Привітний куточок”, „Прощання” тощо) втілює її програмний образ — яскравий і своєрідний.

Прослухайте дві п'єси Роберта Шумана: „На галявині лісу” та „Прощання” із циклу „Лісові сцени”.

Порівняйте їх характери і настрої.

Слухання. Р. Шуман. „На галявині лісу”, „Прощання” з циклу „Лісові сцени”

Аналіз прослуханих творів

Поміркуйте, чи є щось спільне між прослуханими п'єсами Р. Шумана

В якому темпі звучить кожна п'єса?

Підсумки уроку

Сьогодні ми вивчили українську пісню „Моя земля”, а також познайомилися з творчістю видатного німецького композитора Роберта Шумана. У його музиці, як писав Петро Чайковський, „...ми знаходимо відлуння тих таємничо глибоких процесів нашого духовного життя, тих сумнівів, відчаю і поривань до ідеалу, що збуджують серце сучасної людини”.

Урок- 25

Тема. Симфонія про Україну

Мета: - попереднє узагальнення матеріалу теми семестру "Я і музика". Поглиблення знань учнів на основі варіативного матеріалу навчальної програми;

- розвивати навички аналізу музичних творів;
- виховання почуття патріотизму.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Хід уроку

Вступ. Слухання поезії П. Тичини

Я єсть народ, якого Правди сила

ніким звойована ще не була.

Яка біда мене, яка чума косила!

А сила знову розцвіла.

Щоб жить — ні в кого права не питаюсь.

Щоб жить — я всі кайдани розірву.

Я стверджуюсь, я утверждаюсь,

бо я живу.

Ще буде: неба чистої блакиті,

добробут в нас підніметься, як ртуть,

заблискотять косарки в житі,

заводи загудуть.

Поміркуйте, якою музикою може «засвучати» поезія Павла Тичини: спокійною, ліричною, жартівливою, енергійною чи динамічною.

Відомості про Є. Станковича

Євген Станкович – сучасний український композитор і педагог, народний артист України, лауреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка.

Він народився на Закарпатті в родині вчителів. Ще в дитячому садочку Євген співав і танцював у художній самодіяльності. У десять років він почав навчатися гри на баяні. Якоюсь викладачка музичної школи сказала матері Євгена: «З нього буде великий музикант».

Ще під час навчання в ужгородському музучилищі Станкович написав свої перші твори. Музичну освіту він продовжив у Київській консерваторії.

Твори Євгена Станковича, що вирізняються яскравою та сучасною музичною мовою, здобули визнання не лише в Україні, а й за її межами.

У творчому доробку композитора — опера «Коли цвіте папороть», балети «Ольга», «Прометей» і «Майська ніч», симфонії, кантати, камерно-інструментальні твори, а також музика до театральних вистав і кінофільмів. У своїх творах композитор мало використовує оригінальні теми народного фольклору — його більше цікавить дух і характер народного мистецтва.

Відомості про твір Є. Станковича Симфонія № 3 „Я стверджуюсь” (фінал)

На вірші Павла Тичини Євген Станкович написав симфонію з програмною назвою „Я стверджуюсь” для виконання солістом, хором і симфонічним оркестром. За задумом композитора, це – масштабне музичне дійство героїко-епічного змісту. Розвиток твору ґрунтується на переплетенні особливостей жанрів симфонії та ораторії.

Ораторія – це великий концертний твір для солістів, хору та симфонічного оркестру, що має певний сюжет.

Симфонія „Я стверджуюсь” складається з шести частин, кожна з яких має свої змістові та композиційні особливості. Вірші Павла Тичини є основою яскравих музичних образів симфонії, об'єднують її частини цілісним образом народного героїзму.

Фінал симфонії – це величний епілог, що утверджує провідну тему могутності народу-борця.

Прослухайте Фінал симфонії і поміркуйте, чи відповідає емоційне забарвлення музичного твору поетичним рядкам Павла Тичини.

Слухання. Фінал симфонії „Я стверджуюсь” Є. Станковича

Аналіз прослуханого твору

Поміркуйте, що хотів передати автор у музиці

Поміркуйте, якими музичними засобами втілив свій задум Є. Станкович

Яке враження справив на вас прослуханий твір?

Відомості про М. Мозгового

На попередньому уроці ми вивчали пісню Миколи Мозгового „Моя земля”. Він (як і Євген Станкович) теж родом із Закарпаття.

Народний артист України (юрист за першою освітою) Микола Мозговий розпочинав кар'єру естрадного співака в Івано-Франківську. Та слава до нього прийшла як до композитора – у 1979 році відома українська співачка Софія Ротару заспівала його «Рідний край».

Робота над піснею М. Мозгового „Моя земля”

Пригадаймо пісню Миколи Мозкового „Моя земля”.
Під час співу слідкуйте за диханням і дикцією.
Виконайте пісню бадьоро і піднесено.

Караоке. Пісня „Моя земля”

Підсумки уроку

Глибина змісту, використання народних джерел, художня досконалість, постійний пошук нових форм і сучасних виражальних засобів підносять творчість Євгена Станковича до найкращих зразків української музичної класики.

Додатковий матеріал:

Євген Федорович Станкович (19 вересня 1942, Свалява, Закарпатська обл.) - укр. композитор, голова Національної спілки композиторів України (з 2005 року), заслужений діяч мистецтв УРСР (1980), народний артист УРСР (1986), Герой України (2008)

Євген Станкович є центральною фігурою в сучасній музиці України. Плідно працюючи з 1966 року, він написав 6 симфоній, 9 камерних симфоній, оперу "Коли цвіте папороть", 5 балетів, велику кількість ораторіальних, камерно-вокальних та інструментальних робіт, а також музику для 6 спектаклів та більш ніж 100 фільмів.

Народившись 19 вересня 1942 року в місті Сваляві, де він почав свою музичну освіту, Євген Станкович продовжував своє навчання в музичному училищі міста Ужгорода, а пізніше в Львівській та Київській державних консерваторіях в класі професора Бориса Лятошинського та Мирослава Скорика.

Вже з перших композицій Станкович проголошує себе як композитор великого драматичного дарування. Його вишукана композиторська техніка, детальна поліфонічна фактура та споглядальний ліризм викликає до спогадів стиль епохи Барокко, а повнокровна пост-романтична оркестровка додає музиці теплоту та експресію. Творчість Станковича надзвичайна в показі емоційної свободи, досконалої технічної майстерності та гнучкості форми.

Євген Станкович нагороджений багатьма почесними званнями та нагородами, в тому числі найвищою нагородою України за артистичну діяльність премією Тараса Шевченка. Його Третя камерна симфонія увійшла в десятку найкращих творів світу організації ЮНЕСКО за 1985р.

Твори Станковича звучали в концертних залах Канади, США, Німеччини, Франції, Іспанії, Югославії, Китаю, Філіппін, країнах Східної Європи. В січні 1992 року Євген Станкович був головою журі Першого Міжнародного фестивалю сучасної музики в Канаді. В 1996 р. він був композитором в резиденції кантона Берн, Швейцарія.

Композиції Станковича були записані в багатьох країнах, в тому числі такими компаніями, як Мелодія, Аналекта, ЕЙеСВІ та Наксос.

Євген Станкович багато років очолював Спілку композиторів України. Він академік Академії мистецтв і займає посаду завідуючого кафедрою композиції в Національній музичній академії м. Києва.

Життєвий шлях

Вивчав композицію у Адама Солтиса у Львівській державній консерваторії імені М.Лисенка (1962-1963), у Бориса Лятошинського і Мирослава Скорика в Київській державній консерваторії імені П.Чайковського (1965-1970). Був редактором у видавництві «Музична Україна» (1970-1976), головою правління Спілки композиторів України (1990-1993); з 1988 — професор Національної музичної академії України, завідувач кафедри композиції. Заслужений діяч мистецтв України (1980), народний артист України (1986), лауреат премії ім. М.Островського (1976), лауреат Державної премії ім. Т. Г.Шевченка

(1977), премії Міжнародної трибуни композиторів ЮНЕСКО (1985), премії конкурсу Європейського радіо (1979), міжнародних премій за музику до кінофільмів; Дійсний член (Академік) Академії мистецтв України (1997).

Список основних творів

Євген Станкович є автором 6-ти симфоній та 10-ти камерних симфоній, опери, 5-ти балетів, інструментальних концертів, музики до кінофільмів, тощо.

Опери та балети

1978 «Коли цвіте папороть», фольк-опера, лібретто А. Стельмашенка.

1982 «Ольга», балет, лібретто Ю. Ілленка.

1985 «Прометей-Распутін», балет, лібретто Ю. Ілленка.

1988 «Майська ніч», балет, лібретто за творами Миколи Гоголя.

1990 «Ніч перед Різдвом», балет, за творами Миколи Гоголя.

1999 «Вікінги», балет, лібретто О. Биструшкіна.

Вокально-симфонічні твори

1976 Симфонія №3 («Я стверджуюсь») для соліста, мішаного хору та симфонічного оркестру, слова П. Тичини.

1978—2000 «Купало», 2-га дія із опери «Цвіт папороті», для камерного хору, перекладення М. Гобдича.

1985 Симфонія-Диптих, для хору а cappella, на слова Тараса Шевченка.

1991 Реквієм-Каддиш «Бабин Яр» для тенора, баса, хору та оркестру, слова Дмитра Павличка.

1991 «Чорна Елегія», для хору та оркестру, слова П. Мовчана.

1993 «Панахида за померлими з голоду», для солістів, двох мішаних хорів, чтеця та симфонічного оркестру, слова Д. Павличка.

1994 «Нехай прийде царство Твоє» на біблійні тексти, для мішаного хору та симфонічного оркестру.

1997 Твори для жіночого хору а cappella.

1998 Твори для мішаного хору а cappella на слова Івана Франка.

1998 «Господи, Владико наш», Концерт для хору а cappella на тексти із Біблії.

1999 Псалом №27 для чоловічого хору «До Тебе, Господи, взиваю я».

1999 Псалом №22 для жіночого хору.

2000 Псалом №83 для мішаного хору а cappella.

2001 «Слово о полку Ігоревим» для сопрано, тенора, баритона, баса, мішаного хору та симфонічного оркестру.

Оркестрові твори

1968 Увертюра.

1970 Концерт для віолончелі з оркестром.

1971 Симфоніста.

1973 Симфонія №1 (Симфонія Larga) для струнних інструментів.

1975 Симфонія №2 («Героїчна») для симфонічного оркестру.

1977 Симфонія №4 («Лірика») для камерного оркестру.

1980 Симфонія №5 («Пасторалей») для скрипки та симфонічного оркестру.

1992 Ганука для оркестру.

1992 Поема скорботи, для оркестру.

1997 Аве Марія, поема для оркестру.

1999 Концерт для альту та симфонічного оркестру.

Камерні твори

1966 Сонатина для фортепіано.

1968 Концертіно для флейти та скрипки.

1971 Сюїта для струнного квартету.

- 1971 Соната №3 для віолончелі та фортепіано.
 1971 Камерна симфонія №1 для скрипки, флейти, кларнета, тромбона, арфи, фортепіано, літавр, дзвонів та ксилофону.
 1972 Соната для фортепіано.
 1972 Дві п'єси для скрипки та віолончелі.
 1972 «На верховині» триптих для скрипки та фортепіано.
 1973 Квартет для струнних.
 1979 Елегія пам'яті С.Людкевича для струнного оркестру.
 1980 Камерна симфонія №2 для двох флейт, гобоя, кларнета, фагота, фортепіано, ударних та струнних інструментів.
 1982 Камерна симфонія №3 для флейти та 12 струнних інструментів.
 1987 Камерна симфонія №4 (Пам'яті поета) для баритона та камерного оркестру, слова О.Пушкіна.
 1987 «Диктум» для камерного оркестру.
 1992 «Музика рудого лісу» тріо для скрипки, віолончелі та фортепіано.
 1992 «Сумної дрімби звуки» п'єса для віолончелі та фортепіано.
 1993 Музика небесних музикантів, квінтет для флейти, гобоя, кларнета, фагота та валторни.
 1993 Камерна симфонія №5 «Потаємні поклики», для кларнета та камерного оркестру.
 1994 «Що сталося в тиші після відлуння», для флейти, кларнета, скрипки, віолончелі, фортепіано та ударних.
 1995 «Тривоги осінніх днів». Концерт для валторни та камерного ансамблю. Камерна симфонія №6.
 1996 «Квітучий сад та яблука, що падають у воду» Тріо для кларнета, альту та фортепіано.
 1996 «Смиренна пастораль», для скрипки, альту та віолончелі.
 1996 «Гра над прірвою». Концерт для кларнета соло.
 1996 Соната для кларнета соло.
 1996 Монолог для кларнета соло. (П'єса).
 1996 Жертва отрока Господнього. Пассакалія для органу.
 1996—1998 Камерна симфонія №7 для скрипки соло, клавесина, челести, фортепіано та камерного оркестру.
 1997 Камерна симфонія №8 для голосу, флейти, кларнета, скрипки, віолончелі, фортепіано та ударних інструментів.
 1997 «Шлях і кроки», п'єса для скрипки та камерного оркестру.
 1997 Українська поема, п'єса для скрипки та фортепіано.
 1997 Елегія. Для струнного квартету.
 1998 Іділія. Для флейти та фортепіано.
 1998 Дві Пассакалії «Для віку, що приходить та віку, що минає» для флейти, кларнета, гобоя, фортепіано та струнного оркестру.
 1998 «Свято труб» для 16 труб.
 2000 «Quid pro quo». Камерна симфонія №9 для фортепіано соло та струнного камерного оркестру.

Музика до художніх, телевізійних, документальних кінофільмів, серіалів, мультфільмів, театральних вистав

- 1973 «Народжена революцією», 9 серій, кіностудія ім. О.Довженка, Київ.
 1980 «Мавка», художній фільм, кіностудія ім. О.Довженка, Київ.
 1981 «Ярослав Мудрий», художній фільм, кіностудія ім. О.Довженка, Київ.
 1983 «Княгиня Ольга», художній фільм, кіностудія ім. О.Довженка, Київ.
 1985 «Устим Кармелюк», телефільм, 5 серій, кіностудія ім. О.Довженка, Київ.
 1986 «Вкрадене щастя», 2-х серійний телевізійний фільм. «Укртелефільм». Київ.
 1988 «Камінна душа», художній фільм, кіностудія ім. О.Довженка, Київ.

1991 «Ізгой», художній фільм, кіностудія «Земля-Фест», Київ.
1994—1995 «Час збирати каміння», серіал, 5 серій. «Укртелефільм».
1996 «Вирок». «Укртелефільм».
1996—1997 «Роксолана». 25 серій. «Укртелефільм», Київ.

Датковий матеріал:

Урок- 26

Тема. «Я і музика» (Узагальнення)

Мета: -попереднє узагальнення матеріалу теми семестру "Я і музика";

- поглиблення знань учнів на основі варіативного матеріалу навчальної програми;

- розвиток музичного слуху;

- риховання естетичного почуття.

Тип уроку: урок узагальнення.

Хід уроку

Вступ

Без музики життя неможливо уявити. Вони завжди була поруч із людиною — у радості і смутку, у праці й відпочинку. Вона торкалася людського серця ще в дитинстві і залишалася в ньому на все життя. Але для того, щоб музичне мистецтво знайшло шлях до серця, потрібно вчитися розуміти музику, її мову, виражальні засоби, музичні жанри тощо.

У кожного народу є власна мова та культура, а завдяки різним видам мистецтва ми знайомимося із життям і побутом інших народів.

Сьогодні ми підсумуємо знання з теми „Я і музика”; розпочнемо з повторення пісень.

Караоке. „Веселкова пісня”

Караоке. Пісня „Моя земля”

Жартівливі пісні. Завдання

Розгляньте малюнки до жартівливих українських народних пісень і назвіть їх.

Виберіть правильне твердження

Арія – це старовинна обрядова пісня.

Арія – це сольний вокальний номер з опери, кантати тощо.

Арія – це видозмінення музичного твору.

Виберіть правильне твердження

Веснянки – це старовинні народні обрядові пісні, що виконують під час жнив

Веснянки – це старовинні народні обрядові пісні, пов'язані з приходом весни і наближенням польових робіт

Веснянки – це видозмінення музичного твору

Виберіть правильне твердження

Країна, в якій народився Р. Шуман

Австрія

Німеччина

Італія

Франція

Виберіть правильні твердження

Пісні, автором яких є М. Мозговий

„Водограй”
„Рідний край”
„Моя земля”
„Червона рута”

Завдання. Слухання музики

Прослухайте музичний уривок, визначте його автора і назву.

Завдання. Слухання музики

Прослухайте музичний уривок, визначте його автора та назву

Схема-узагальнення

Розгляньмо схему-узагальнення. Поміркуйте: які настрої та почуття може викликати музика, які риси людини відображати.

Підсумки уроку

Сьогодні ми підсумували знання з теми „Я і музика”.

Наш внутрішній світ формується постійно під впливом нових знань і вражень. Було б добре, якби й музичні враження не залишали нас байдужими. Слухайте музику, аналізуйте її, сперечайтесь, обґрунтуйте свою думку. Музика посідає настільки важливе місце в житті суспільства, що не може бути дрібницею для кожної людини.

Прислухайтеся до себе, зосередьтеся на своїх духовних потребах. Ви можете кожного дня поповнювати та розширювати свій духовний світ, «відчиняючи двері» назустріч завжди новому і прекрасному світу мистецтва.

Урок- 27

Тема. Дитячі образи в музиці.

Мета: - з метою більш глибокого сприйняття життєвих явищ, розкрити перед учнями світ дитячих образів у творах різних жанрів та композиторів. Закріпити визначення понять *сюїта*, *імпресіонізм* та їх характерні особливості;

- розвивати образно-асоціативне мислення учнів, особисті естетичні уподобання, вокально-хорові навички;

- виховувати естетичний смак, почуття гумору.

Обладнання: фортепіано, мультимедійна дошка, комп’ютер, портрети К.Дебіссі, Г.Гладкова, репродукція картини П.-О.Ренуара «Дівчатка за фортепіано».

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Музичний словник:

Сюїта – циклічна музична форма, складена з кількох контрастних частин.

Імпресіонізм – художній напрям, що заснований на принципі безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань.

Хід уроку

Учні заходять в клас під звучання пісні В.Дроботенка «Колиска майбуття».

Організаційний момент, музичне привітання. Розспівування та виконання вокальних вправ.

– Розкажіть, яку музику ви слухали під час канікул? Які образи висвітлювались в цих творах? Чи зустрічались вам твори, в яких присутні дитячі образи? Саме про дитячі образи ми з вами поговоримо сьогодні.

– Дитячі образи постануть перед нами із фортепіанної сюїти французького композитора-імпресіоніста К. Дебюссі «Дитячий куточок». Давайте згадаємо, що представляє собою жанр «сюїта». Сюїта – циклічна музична форма, складена з кількох контрастних частин.

– Хто пригадає, що таке імпресіонізм? (Імпресіонізм – художній напрям, що заснований на принципі безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань).

– Засновником музичного імпресіонізму вважають Клода Дебюссі, визначного французького композитора. Його твори були новаторськими на той час за мелодикою, гармонією, оркестровкою та формою. Свіжість миттєвих вражень поєднувалася в музиці Клода Дебюссі з витонченістю та поетичністю виражених почуттів. Усе життя і творчість композитора пов'язані з Парижем. Там він розпочав свою творчу діяльність. Ще за роки навчання в консерваторії Клод Дебюссі викликав здивування викладачів своїми пошуками незвичних звукових сполучень, намаганням подолати сталі композиторські традиції. Його творчість формувалась під глибоким впливом живопису художників-імпресіоністів та сучасної йому поезії. Надзвичайне враження справила на композитора музика російських композиторів М.Римського-Корсакова, О.Бородіна і, особливо, М.Мусоргського. у їхніх творах композитор побачив приклад нетрадиційного використання можливостей музичної мови. Особливо яскраво Клод Дебюссі використовував широкі виражальні можливості симфонічного оркестру. Симфонічні та фортепіанні твори композитора зазвичай є програмними, з поетичними і живописними назвами – оркестрова прелюдія «Післяполудневий відпочинок фавна», фортепіанні прелюдії «Дівчина з волоссям кольору льону», «Сліди на снігу» тощо.

– Сюїта для фортепіано «Дитячий куточок» була присвячена Дебюссі його маленькій дочці Еммі. Сюїта складається з шести п'єс: «Doctor Gradus ad Parnassum», «Колискова слонів», «Серенада ляльці», «Сніг танцює», «Маленький пастух», «Ляльковий кек-уок». До першого видання Дебюссі навіть власноруч зробив ілюстрації.

– «Doctor Gradus ad Parnassum» – перша частина сюїти (Gradus ad Parnassum означає «сходина до Парнасу»); вона з гумором розповідає про труднощі засвоєння маленьким піаністом гри на фортепіано. Ця п'єса є етюдом. Етюд – це тренувальна вправа для розвитку виконавської техніки музиканта. П'єса змальовує образ дитини за роялем, яка приречена «боротися» з одноманітними труднощами фортепіанних вправ. Почуття та настрої маленького піаніста постійно змінюються: за нудьгою і розчаруванням настає непереморне бажання розважитись.

Слухання К.Дебюссі «Doctor Gradus ad Parnassum» із сюїти «Дитячий куточок».

- Що ви уявляли під час слухання музики?
- Охарактеризуйте I частину сюїти «Дитячий куточок» Клода Дебюссі.
- Чим схожі, а чим відмінні між собою образи маленького піаніста з п'єси «Доктор Gradus ad Parnassum» К.Дебюссі та дівчаток на картині П. -О.Ренуара?
- Які виражальні та зображальні інтонації використані в п'єсі?
- Не лише у творчості Клода Дебюссі чи інших імпресіоністів ми зустрічаємо

дивовижні образи, здавалося б, найпростіших проявів життя. Творці художніх образів у різних галузях мистецтва часто надають несподіваного тлумачення звичайнісіньким речам, людям, природнім явищам. Так у пісні «Тихий марш» Г. Гладкова з дитячого кінофільму «Крапка, крапка, кома» розкрито образ наполегливого шукача знань у «непролазних хащах» розумних книг. (*слухання пісні «Крапка, крапка, кома»*) Цікаво, як визрозуміли назву цієї пісні? (*Під час розучування приділяю особливу увагу ритму, дикції та диханню, окремо відпрацьовую, поділивши клас на групи, епізод діалогу («Ау! — Ау!..»*).

– Підсумовуючи урок, узагальнюємо враження від яскравих і різноманітних образів дитинства, висвітлених у творах різних жанрів та епох. Також слід відмітити величезні виражальні можливості музики у втіленні цих образів.

Під час слухання музики вдома ви також маєте звернути увагу на роль засобів виразності у втіленні життєвого змісту музичних творів.

Вихід учнів із класу супроводжує звучання пісні «Тихий марш» Г. Гладкова.

Урок- 28

Тема. Вокальна лірика

Мета: - розкрити особливості вокальної музики у втіленні духовногосвіту людини. Поглибити знання учнів про творчість Михайла Глінки, ознайомити з творчістю

Валентина Сільвестрова. Закріпити визначення понять і термінів: *лірика, лірична музика, романс, баритон*. Формувати вокально-хорові навички та вміння інтерпретувати вокальні твори — романс, фрагмент вокального циклу;

- розвивати інтерес до вокальної музики;
- виховувати естетичний смак учнів.

Обладнання: фортепіано, мультимедійна дошка, комп'ютер, портрети М. Глінки, М. Сільвестрова, Г. Гладкова.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Музичний словник:

Лірика – один із трьох, поряд з епосом та драмою, родів художньої літератури та мистецтва, в якому у формі естетизованих переживань осмислюється сутність людського буття.

Романс – невеликий за обсягом вірш та музичний твір для сольного співу з інструментальним акомпанементом.

Баритон – чоловічий голос, рідкісний, за висотою середній між басом і тенором.

Хід уроку

Учні заходять у клас у супроводі звучання пісні Г. Гладкова «Тихий марш»

Організаційний момент, музичне привітання, виконання вокальних вправ та поспівок.

– Розкажіть про музичні твори, які ви слухали вдома та про свої враження. (Акцентую увагу на особистому ставленні учнів до вокальної музики). Яке місце посідають вокальні твори — пісні, романси, вокальні цикли серед ваших музичних уподобань? Наведіть приклади вокальних творів, що вам сподобались чи запам'ятались.

– Минулого року ми з вами розмірковували про роль літератури у вокальній музиці, слухали пісні, романси, вокаліз. Однак вокальна музика – це, насамперед, пісня. Сьогодні ми послухаємо один із найпрекрасніших творів М. Глінки, «перлину вокальної лірики» — романс «Я помню чудное мгновенье» на вірші О. Пушкіна.

– Зверніть увагу на словничок, тому що ці терміни будуть сьогодні часто звучати. Лірика – один із трьох, поряд з епосом та драмою, родів художньої літератури та мистецтва, в якому у формі естетизованих переживань осмислюється сутність людського буття. Романс – невеликий за обсягом вірш та музичний твір для сольного співу з інструментальним акомпанементом. Баритон – чоловічий голос, рідкісний, за висотою середній між басом і тенором.

– Михайло Іванович Глінка – видатний російський композитор XIX століття, засновник російської класичної музики – оперної та симфонічної, автор прекрасних пісень та інструментальних творів. Джерелом музики Глінки є народна російська пісенність. Найяскравішим спогадом дитинства композитора були казки його няні та народні пісні, інтонації яких згодом втілювалися у творах композитора. Він грав на різних інструментах у складі домашнього оркестру його дядька, і особливо захоплювався народними піснями у виконанні оркестру. Під час навчання у Благородному пансіонаті при Головному педагогічному інституті Михайло Глінка познайомився з Олександром Пушкіним. Його вірші справили на Глінку незабутнє враження і згодом посіли значне місце у вокальній музиці композитора.

– Романс «Я помню чудное мгновенье» на вірші поета – перлина російської вокальної лірики. Послухайте історію його створення. У 1825 році Олександр Пушкін, захоплений красою Анни Керн, написав на згадку про їхню зустріч віршовані рядки: «Я помню чудное мгновенье...». Цей вірш – світлий, натхненний гімн коханню – один з найкращих творів геніального поета. Він передав у ньому тепло, пристрась і ніжність своєї палкої душі. Прошло 15 років. Одного разу донька Анни Керн Катерина, гостюючи у подруги випадково зустрілася з талановитим, уже досить відомим композитором, Михайлом Глінкою. І «прекрасное мгновенье» повторилось! Захоплення, симпатія, любов вилилися у прекрасну ліричну музику, написану на рядки знаменитого вірша. Так примхливо переплелися образи матері і доньки у творчості двох знаменитих російських митців. Так з'явився один з найкращих творів Михайла Глінки романс «Я помню чудное мгновенье».

М'яка, пластична, шляхетна мелодія ллється вільно і невимушено, відображаючи всі емоційні відтінки змісту вірша: зачарування і радість знайомства, світлі надії і сподівання; тривога і сум від розлуки з коханою. І знову – світло, радість нової зустрічі. Надзвичайно тонко і гармонійно поєдналися в романсі щирі слова і натхненна музика – два крила одного прекрасного почуття. (слухання романсу «Я помню чудное мгновенье».

Який настрій передано в музиці?

– Поміркуйте, якими засобами музичної виразності створено світлий, ліричний характер першої та останньої частин і більш напружений, лірико-драматичний настрій середньої частини вокального твору.

– «Тільки мелодія робить музику вічною...» – ці слова сказав Валентин Сильвестров, музикант і композитор, який тривалий час був невизнаним авангардистом нового стилю написання музики. Він почав займатися музикою з 15 років. Музичну освіту здобув у Київській консерваторії у класі відомого композитора Бориса Лятошинського. Рання творчість Сильвестрова – це відчуття свідомої чистоти, світла і духовності музики високого бароко, класицизму і раннього романтизму.

– У 50-60-х роках минулого століття В.Сильвестров разом з групою молодих композиторів висловив прагнення відійти від застарілих музичних традицій і йти в ногу з найсучаснішими поглядами у світовій та європейській музиці. Їх наміри стосувались оновлення музично-виражальних засобів та національних музичних форм і жанрів, пошуків нових можливостей перетворення фольклору. На той час це був занадто сміливий крок, тому твори Сильвестрова та його однодумців перестали звучати – їх забороняли, вилучали з концертних програм. Визнання прийшло до композитора спочатку за кордоном, а вже потім на батьківщині.

– Музика В.Сильвестрова – це відображення руху, часу, що складається з дрібних деталей, які постійно розростаються і неначе нанизані одна на одну. Вони перетворюють музику в єдине ціле.

– Вокальний цикл «Тихі пісні» написаний для баритона (низького чоловічого голосу) в супроводі фортепіано на вірші класичних поетів. Цикл складають 24 пісні, в яких розкривається глибока любов композитора до української та російської поезії, до краси втілених у ній почуттів і оспівування природи. Сам автор сказав, що головним героєм циклу є «поезія серця».

– Пісня «Прощай, світе, прощай, земле» на вірша Тараса Шевченка – прекрасний сумовитий розспів, що нагадує кобзарські думи. Зв'язок із народними поетичними і музичними джерелами виявляється в глибокій простоті втілення образу. (слухання твору «Прощай, світе, прощай, земле»).

– Чи відповідає характер музики змісту і настрою віршованого тексту?

– Поміркуйте, чи схожа пісня Сильвестрова на романси.

– Продовжуємо розучувати пісню Г.Гладкова «Тихий марш» Г. Гладкова, (приділяємо велику увагу вокально-хоровій роботі: над фразуванням, диханням, паузами в мелодії, дикцією, виразністю виконання у рухливому темпі тощо. «Відшліфовуємо» виконання епізодів з діалогом (робота по групах та всім класом). Розучуємо до кінця текст пісні та намічаємо разом з учнями план її виконавського розвитку).

– Поділіться своїми враженнями від вокальної музики М.Глінки та В.Сильвестрова.

– Вдома, слухаючи музику, зверніть увагу на твори вокальної класики.

Під час виходу учнів з класу звучить пісня «Тихий марш» Г.Гладкова.

Урок- 29

Тема. Цвіт землі

Мета: - розкрити перед учнями найхарактерніші риси музичних творів, що втілюють почуття любові до рідного краю. Поглибити знання учнів про творчість І. Шамо. Закріпити визначення поняття сюїта;

- розвивати образно-асоціативне мислення учнів, здатність до інтерпретації музичних творів через їх порівняння, вокально-хорові навички;
- виховувати естетичний смак учнів, почуття любові до рідної землі, розвивати інтерес до музики українських композиторів.

Обладнання: фортепіано, мультимедійний пристрій, комп'ютер, портрети І.Шамо, Г.Гладкова, репродукція каритини Ф.Захарова «Весняний вечір», малюнки з зображенням весняної природи.

Тип уроку: урок поглиблення теми.

Музичний словник: Сюїта – (фр. suite), первісно (16 століття) цикл танців, у 19 — 20 ст. циклічна музична форма, складена з кількох контрастних частин.

Хід уроку

Вступ

Народне мистецтво — це основа професійної музики. Композитори України, опираючись на національні традиції, створюють професійні твори, які мають національний український колорит. Серед них варто відзначити і українського композитора Ігоря Наумовича Шамо, музика якого набула широкої популярності саме завдяки національному колоритові.

Відомості про Ігоря Шамо

Батьки Ігоря Шамо не були музикантами, проте дуже любили співати і слухати музику. Мальовничі краєвиди Києва, величний Дніпро, пишні зелені схили та острови відлунювалися у серці хлопчика чутною лише йому музикою. Тоді, в дитинстві, ні він сам та й ніхто інший ще не знав, що музичною емблемою Києва стане написана Ігорем Шамо пісня про рідне місто — «Києве мій».

Гостре відчуття краси і творча фантазія з дитинства вирізняли його з-поміж ровесників. Потім були страшні роки Великої Вітчизняної війни. Ігор Шамо закінчив курси військових фельдшерів і пройшов фронтами війни від Волги до Берліна.

До Київської консерваторії він вступив у повоєнні роки. Там завдяки таланту, прагненню до знань і працелюбству сформувалась особистість справжнього професіонала, національного композитора Ігоря Шамо.

Новизна та оригінальність його музики ґрунтується на кращих вітчизняних музичних традиціях. Музика була справою всього життя Ігоря Шамо. Зрощена в його доброму і відкритому серці, вона несе людям радість та естетичну насолоду.

Сюїта – це інструментальний твір, що складається з кількох контрастних (різнохарактерних) частин, частіше танцювального типу, об'єднаних спільним задумом.

Відомості про „Українську сюїту” для фортепіано І. Шамо

Пригадайте, сюїту якого композитора ми вже слухали у шостому класі.

У шостому класі ми слухали „Жарт” Йоганна Себастьяна Баха із сюїти № 2 для струнних інструментів і флейти.

Є й „Українська сюїта” — перший великий фортепіанний твір українського композитора Ігоря Шамо. Основою творчого задуму композитора було використання та перетворення українського фольклору засобами професійної музики — те, без чого неможливо уявити існування справді народного, національного у своїй основі мистецтва.

В „Українській сюїті” композитор не використовував справжні народні мелодії, а створював свої теми, зберігаючи в них стиль і дух українського фольклору.

Сюїту складають такі частини: „Дума”, „Веснянка”, „Мелодія” і „Танець”.

Друга частина сюїти „Веснянка” має яскравий та грайливий характер. Особливої виразності їй надає рухлива, гнучка мелодія з легкими акцентами.

Тонке відчуття краси рідної природи і духу народної пісні, розуміння особливостей музичної мови українського фольклору є типовими як для „Української сюїти”, так і для усієї творчості Ігоря Шамо.

Прослухайте „Веснянку” і розгляньте репродукції картин (А. Коцка. «Смарагдова весна», О. Дубровський. «Весна»).

Поміркуйте, чи співзвучні їх образи з образами «Веснянки» Ігоря Шамо.

Слухання. І. Шамо. „Веснянка” з „Української сюїти” для фортепіано

Аналіз прослуханого твору

Яку картину намалювала музика у вашій уяві, який настрій створила?

Чи вдалося композитору написати твір у народному стилі?

Чи схожа «Веснянка» Ігоря Шамо на народні веснянки?

Демонстрація пісні „Цвіт землі”

Краса рідної землі — невичерпне джерело натхнення творчості митців. Скільки прекрасних віршів про неї складено, скільки написано картин і музики! Природа щедро обдаровує твори мистецтва новими образами і сама відроджується в них оновленою і ще прекраснішою.

Краса України відлунюється в серцях митців. Свої почуття до неї вони відображають у поетичних, музичних чи художніх образах, у простих, щирих словах.

Розучіть пісню українського композитора Олександра Злотника на вірші Миколи Сингаївського «Цвіт землі».

Демонстрація пісні „Цвіт землі”

Розучування пісні О. Злотника „Цвіт землі”

Підсумки уроку

Ігор Шамо використовував у своїй творчості не лише український фольклор. Композитор звертався до національної музики інших народів — російської, болгарської, молдавської, грузинської, вірменської, азербайджанської.

Особливості, інтонації і самобутній дух національних культур звучать у багатьох творах композитора, серед яких фортепіанні сюїти «Тарасові думи», «Гуцульські акварелі», «Картини російських живописців», «Молдавська поема-рапсодія», квартети «Український», «Болгарський», «Дружба».

Урок- 30

Тема уроку. Король вальсів

Мета: - ознайомити учнів із творчістю Й. Штрауса. Розкрити перед учнями характерні особливості віденського класичного вальсу. Поглибити знання учнів про роль, місце і значення танцювальної музики в житті людини;

- розвивати творчу уяву учнів;

- виховувати образне сприйняття музики, естетичний смак.

План уроку

I. Організація класу.

II. Хорова діяльність.

III. Повідомлення завдань і теми уроку.

IV. Слухання та аналіз музичних творів.

V. Й. Штраус « На прекрасному блакитному Дунаї»

VI. Узагальнення теми уроку.

Хід уроку

I. Організація класу.

1. Вхід у супроводі звучання пісні « Цвіт землі» О. Злотника

II. Хорова діяльність.

Розспівування

Вокально – хорова робота над піснею « Цвіт землі»

III. Повідомлення завдань і теми уроку.

На сьогоднішньому уроці ми з вами познайомимося з творчістю відомого австрійського композитора Йоганна Штрауса;

Дізнаємося про особливості його композиторського стилю;

Дізнаємось як виник танець вальс;

Дамо відповідь на питання, чому Штрауса називали «королем вальсів»

Словникова робота:

Вальс – від старо-німецького слова «walzen» - кружляти, крутитися, ковзатися в танці. Вальс – бальний танок музичного розміру 3/4 з особливим наголосом на перший такт і головною фігурою «крок – крок - закрыта позиція».

Відомості про розважальну танцювальну музику.

В середині вісімнадцятого століття німецький різновид вальсу був дуже популярним у Франції, та незважаючи на популярність було багато опонентів вальсу. Учителі танців бачили в ньому загрозу їхній професії, адже основні кроки в вальсі можливо було вивчити за відносно короткий час, тоді як менует та інші придворні танці вимагали значної практики.

Вальс критикували також і з моральних переконань: заперечували проти дуже тісної та близької позиції в танці, а також швидких кружляючих рухів. Релігійні лідери майже одногласно вважали цей танок вульгарним та гріховним. Європейські придворні кола стійко противились вальсу. В Англії (країні строгої моралі) вальс був прийнятий ще пізніше.

В червні 1816 року вальс був включений в програму балу, який давав в Лондоні принц- регент. Через декілька днів в газеті The Times передова стаття гнівно розповідала: «Мы с болью наблюдали за тем, как неприличный иностранный танец, называемый «Вальс», был представлен (мы надеемся, в первый и последний раз) при Английском дворе в пятницу..., совершенно достаточно бросить взгляд на чувственно переплетенные конечности и тесно прижатые друг к другу тела в танце, чтобы увидеть, насколько далеко мы ушли от скромной сдержанности, которая до сих пор считалась отличительной чертой английских женщин. мы не думали, что он заслуживает нашего внимания, но теперь, когда вальс пытается проникнуть в respectable классы нашего общества посредством гражданского примера, подаваемого нам нашими правителями, мы чувствуем себя обязанными предупредить каждого родителя против показа этого танца их дочерям, ибо вальс неизбежно окажет на них пагубное влияние.» (Источник: The Times, Лондон, 16 июля 1816г.)

Дуже противилося вальсу старше покоління, але зрідка згадувався той факт, що владна королева (королева Вікторія), яка була прекрасною та витонченою танцівницею бальних танців, мала особливу пристрасть до вальсу.

Але історія, як правило, повторюється знову і знову, критика тільки послужила зростанню популярності вальсу. Буржуазія з захватом перейняла цей танок зразу ж після французької революції. Тільки в Парижі існувало близько семисот бальних залів!

Музика грає важливу роль в танці. Приблизно у 1830 році вальсу надали величезну підтримку два великих австрійських композитори – Франц Ланнер і Йоганн Штраус. Ці два композитори були широко відомі і популярні у XIX столітті; вони установили стандарт для Віденського вальсу (дуже швидка варіація вальсу). До 1900 року стандартна танцювальна схема для вальсу була 3/4 і 1/4 для всіх інших комбінованих танців.

Біографічна довідка про творчість композитора Й. Штрауса

Народився 25 жовтня 1825 у Відні. В 1844 організував власний концертний ансамбль, що потім переріс в оркестр і незабаром приніс популярність Штраусу-диригенту й

композиторові. Після смерті батька Штраус об'єднав його оркестр і свій і здійснив концертні поїздки по європейських містах; в 1856-65 й 1869 бував у Росії, керував літніми концертними сезонами в Павловську, де виконував твори західноєвропейських, російських композиторів і власну музику. В 1863-70 диригент віденських придворних балів.

В 1870 Й.Штраус відмовляється від роботи придворного диригування, що, однак, не завадило йому продовжувати гастролі з тріумфальним успіхом. В 1872 Й.Штраус гастроллював у США, в 1872 й 1886 виступав у Москві й Петербурзі. В 1871 Й.Штраус пише свою першу оперету — «Індіго і 40 розбійників», а після успішної прем'єри третьої оперети Й.Штрауса — «Кажан», Й.Штраус здобуває всесвітнє визнання як оперетний композитор.

Творчість.

Характерною рисою композиторського стилю Штрауса є танцювальність та використання переважно струнно – смичкової групи музичних інструментів. Але найповніше талант композитора розкрився у вальсах – збагативши цю форму танцю, він витворив його класичний тип. Недаремно сучасники називали його «королем вальсу», адже його вальси здобули всесвітнє визнання.

Штраус — найвидатніший майстер віденського вальсу й віденської оперети. Написав близько 500 творів танцювальної музики (вальси, польки, мазурки й ін.), що підняв на високий художній рівень. Опирався на традиції Ф. Шуберта, К. М. Вебера, І. Ланнера, а також свого батька (у тому числі розвив форму 5-частинного вальсового циклу з інтродукцією і кодою), симфонізував вальс і додав йому індивідуальну образність. Романтична натхненність, мелодійна гнучкість і краса, опора на австрійський міський фольклор, практику побутового музикування обумовили популярність вальсів Штрауса «Прощання з Петербургом» (1858), «Життя артиста», «На прекрасному блакитному Дунаєві» (обидва — 1867), «Казки Віденського лісу» (1868), «Віденська кров» (1873), «Весняні голоси» (1883), «Імператорський вальс» (1890) як в Австрії, так й в інших країнах.

Штраус почав писати оперети під впливом Ж. Оффенбаха в 1870-х рр. Однак, на відміну від драматургічно насиченої французької оперети, в опереті Штрауса панує стихія танцю (залучається головним чином вальс, а також чардаш, галоп, мазурка, кадрилль, полька й ін.). Вершини творчості Штрауса в цьому жанрі — "Кажан " (1874), «Циганський барон» (1885). Штраус вплинув на творчість Оскара Штрауса, Ф. Легара, И. Кальмана, а також Ріхарда Штрауса (опера «Кавалер троянди»). Музику Штрауса цінували його сучасники — Й. Брамс, М. А. Римський-Корсаков, П. І. Чайковський та інші.

Брати

Йозеф Штраус (1827—1870) — автор популярних оркестрових п'єс; диригент в оркестрі Штраусів з 1853, з яким гастроллював по європейських містах (в 1862 у Павловске)

Едуард Штраус (1835—1916) — автор танцювальних творів; скрипаль і диригент в оркестрі Штраусів, з яким в 1865 й 1894 виступав з концертами в Петербурзі й Павловску; в 1870 став спадкоємцем Йоганна Штрауса на посаді диригента віденських придворних балів.

Твори

Комічна опера Лицар Пасман (1892, Відень);

балет Золушка (доброблений Й. Байером, 1901, Берлін);

оперети (16)

Індіго і 40 розбійників (1871)

Римський карнавал (1873),

Кажан (1874),

Весела війна (1881; усе — Відень),

Ніч у Венеції (1883, Берлін),

Циганський барон (1885, Відень) та ін.;

оркестрові –(500)

вальси (близько 160),

польки (117),

кадрилі (понад 70),

галопа (32),
мазурки (31),
марші (43) і ін.

IV. Слухання та аналіз музичних творів.

Й. Штраус « На прекрасному блакитному Дунаї»

1. Які почуття панують у вальсі « На прекрасному блакитному Дунаї»?
2. Чи отримали ви насолоду від прослуховування цього твору?
3. Охарактеризувати виражальні засоби вальсу Й. Штрауса.
4. Які особливості звучання відрізняють вальс Й. Штрауса від вальсів інших композиторів?

V. Узагальнення теми уроку.

1. Узагальнення.

Завдяки видатному таланту великого майстра танцювально – побутовий вальс перетворився на велику концертну п'єсу зі своєрідним змістом та танцювальним характером

Оберіть правильне твердження

2. Вальс – це:

- парний бальний танець у тридольному розмірі;
- невеликий музичний твір імпровізаційного характеру;
- музична п'єса в рухливому, стрімкому темпі.

3. Композитор, якого називають “королем вальсів” :

1. Й. Гайдн;
2. Дж. Гершвін;
3. Ф. Шопен;
4. Й. Штраус.

Дайте відповіді на запитання

1. Чи можете ви слухаючи таку музику уявити побутові життєві ситуації?
2. Чи допомагають вам різні види мистецтва краще розуміти та сприймати навколишній світ?
3. Назвіть характерні риси композиторського стилю Йоганна Штрауса.
2. Повідомлення Д. З. – слухати музику за власним вибором, звернути особливу увагу на танцювальні твори.
3. Вихід у супроводі звучання вальсу Й. Штрауса « На прекрасному блакитному Дунаї».

Урок- 31

Тема. Коломийки.

Мета: - ознайомити учнів із різновидом народної музичної творчості – коломийками, та творчістю М. Колеси. Дати учням визначення поняття «коломийка», закріпити визначення поняття «сюїта»;

- розвивати слухацьку увагу, особисті естетичні уподобання учнів;
- виховувати естетичний смак, інтерес до української музики.

"Він - людина, перед очима якої проминуло ціле століття, митець, який спілкувався з особистостями, що вже давно стали історичними. Його ім'я - на сторінках енциклопедій і підручників, його твори - в репертуарі музикантів багатьох поколінь. Микола Філаретович Колесса - живе обличчя історії". - Лідія Мельник

План уроку

I. Організація класу.

1. Вхід у супроводі звучання муз. творів у виконанні троїстих музик

Вокальна робота над піснею «Цвіт землі»

2. Актуалізація опорних знань

Що таке сюїта?

Сюїта (у перекладі з франц. – ряд, послідовність) – музичний твір, що складається з кількох самостійних частин, що поєднані художнім задумом. Музика сюїти, зазвичай, є танцювальною

Пригадайте, які сюїти ви вже слухали?

(Й. Бах, Скерцо із Сюїти №2; М. Вериківський, Симфонічна сюїта “Веснянки”; К. Дебюссі, із сюїти “Дитячий куточок”; І. Шамо “Українська сюїта”)

II. Повідомлення завдань і теми уроку. Повідомлення пізнавальних відомостей.

Хід уроку

Коломийки — традиційний жанр української фольк-музики і хореографії.

Час виникнення цього жанру невідомий. Його назва вказує на місце виникнення: місто Коломия Івано-Франківської області Залишаючись на перших порах місцевим, танець набув особливої популярності серед міського населення прилеглих областей у середині XIX-го сторіччя.

Коломийки — також коротенькі пісеньки, що можуть виступати як приспівки до танцю або існувати незалежно від нього. Часто вони об'єднуються у в'язанки, які не мають, проте, сталого змісту, а залежать від уподобання співака та обставин виконання. Активний процес творення і функціонування коломийок свідчить про життєвість цього

Коломийки - коротенькі пісеньки, що часто використовуються як приспівки до танцю, але також можуть виконуватись не залежно від нього. Коломийки часто об'єднуються у в'язанки, які не мають сталого змісту, а залежать від вподобань виконавця та обставин виконання. Яким би важким не було повсякдення, у коломийках воно завжди оспіване в жартівливому та веселому тоні.

Справжня коломийка має спеціальну будову - вона повинна складатись з 2 рядків, так щоб у кожному рядку було 14 складів. Преший рядок практично завжди підсилює начення думки, висловленої в другому рядку.

Дослідження і оцінка коломийок

Перші відомі записи коломийкових зразків відносяться до XVII сторіччя, але є документальні свідчення про їхнє існування ще в давніші часи. Цей оригінальний різновид пісенної народної творчості українців здавна привертав увагу слов'янських учених. Починаючи з першої третини XIX сторіччя, з'являються в українській, російській та польській пресі публікації коломийок їх переклади, наукові розвідки про них. Серйозні

дослідження, присвячені цьому жанрові, належать І.Франку, Ф.Колесі, В.Гнатюкові, М.Жініку, М.Грінченкові та іншим фольклористам.

В. М. Гнатюк радив письменникам учитися на коломийках створювати високомистецькі художні образи, використовуючи народну мову, її характерні звороти, порівняння. Ідейно-естетичні якості коломийок були високо оцінені Лесею Українкою, та М.Коцюбинським. Коломийки навіювали теми, образи, мотиви для багатьох літературних творів. Особливо органічні вони в оповіданнях та повістях І.Франка, Л.Мартовича, П.Козланюка.

Творчість М. Колеси

Колесса Микола Філаретович
(06.12.1903 – 08.06.2006)

Композитор, патріарх західноукраїнської диригентської школи, видатний український митець. Його називали “сином століття”, він був живою легендою нашої культури, одним із найвидатніших львів’ян усіх часів і справжнім свідком епохи.

ГЕРОЙ УКРАЇНИ

(Указ Президента України № 56/2002 від 21.01.2002)

Народився 6 грудня 1903 року у місті Самбір Львівської області в родині видатного фольклориста Філарета Колесси. Ще в юнацькі роки належав до Пласту, брав активну роботу у його діяльності. За визначну працю на благо України нагороджений одним з найвищих пластових орденів - Вічного Вогню у золоті. У 1928 році закінчив університет і консерваторію у Празі; у 1931 році - Празьку школу вищої майстерності в класі відомого чеського композитора та педагога Вітєслава Новака.

У 1931-1939 рр. - викладач Вищого музичного інституту імені М. Лисенка у місті Львів. З 1940 року - викладач, у 1953-1965 рр. - ректор, з 1957 року - професор Львівської консерваторія (тепер - Вищий державний музичний інститут імені М.Лисенка). Паралельно активно виступав як блискучий диригент. У 1940-1953 рр. - диригент симфонічного оркестру Львівської філармонії; у 1944-1947 рр. - диригент Львівського театру опери та балету. У 1946-1948 рр. - художній керівник і головний диригент хорової капели "Трембіта".

Майбутній композитор народився 6 грудня 1903 року в родині Філарета Колесси, видатного фольклориста та музикознавця. За проханням М.В.Лисенка, доброго друга сім'ї, новонародженого було названо на його честь - Миколою. Ніхто тоді не здогадувався, що разом з ім'ям видатного українського композитора хлопчик багато в чому успадкує і його долю.

Життя Колесси, як і всього його славетного роду (рід Колесс - невід'ємна частка Галичини, і є своєрідною ілюстрацією багатьох етапів розвитку культури та науки цього регіону від другої половини ХІХ сторіччя і до нашого часу), тісно пов'язане з рідним краєм. Так, вже з самого дитинства Микола належав до Пласту (українська організація скаутів, що сформувалася у 1912 році на території Галичини), та приймав активну участь у його діяльності. За це пізніше він був удостоєний однієї з найпочесніших своїх нагород - ордену "Вічного Вогню у Золоті".

Проте, освіту Колесса здобував не на батьківщині, а за кордоном. Спочатку він став студентом медичного факультету Краківського університету (1922 - 1923), а пізніше, всупереч бажанням батьків, вступив до Празької консерваторії, де з 1925 року навчався композиції у відомого композитора і теоретика О.Шіна, а диригуванню - у О.Острчила.

Саме у цей період чеська столиця досягла піку свого мистецького розквіту та славилася бурхливим музичним життям. Навчання у Празі дало змогу молодому композитору познайомитися з творчістю передових митців. Тут Колесса відвідав концертні виступи С.Рахманінова, Б. Бартока, О.Респігі, слухав виступи Ф.Шаляпіна, скрипаля Я.Кубеліка та ін. У Празі композитор вперше почув Шосту симфонію П.І.Чайковського на справді високому

виконавському рівні. Ця подія надихнула Колессу на створення свого першого зрілого твору - "Української сюїти" (1928р.) - що прозвучала згодом в концерті випускників.

До років навчання відносяться й інші плідні спроби Колесси, як композитора. Перш за все, вони характеризуються незвичним поєднанням сучасної західноєвропейської стилістики з глибинним розумінням фольклору, який був близький йому з дитинства (так наприклад, створена ним в цей час Сюїта для оркестру "В горах" поєднує риси імпресіоністичного звукопису та національні фольклорні традиції).

Закінчивши Школу вищої майстерності, по класу композиції видатного педагога В. Новака, Микола Колесса повернувся до Львова, де з 1930-х років почав викладати композицію у Вищому музичному інституті ім.М.Лисенка (на сьогоднішній день - Львівська національна музична академія ім. М.Лисенка).

Цей період є найбільш плідним для Колесси, і серед інших творів, позначений такими, як фортепіанні сюїти "Дрібнички" та "Картинки з Гуцульщини", а вершинний доробок композитора в ці роки - яскравий оркестрово-хоровий цикл "Лемківське весілля", де використовуються справжні мелодії пісень лемків, імітуються награвання сільських музик, і уся ця конструкція оформлюється, як своєрідне дійство. Головний акцент у циклі робиться на свіжому і колоритному звучанні народних пісень Лемківщини. Авторський вибір саме цього фольклорного пласту не є випадковим, серед інших він вирізняється своєю неповторністю як в самому діалекті так і в інтонації (цікаві ладові переходи, незвичність акцентів та вибаглива ритміка є характерними рисами лемківського фольклору).

Неофольклорні пошуки Колесси багато в чому перегукуються з пошуками його сучасників - Карла Орфа та Бели Бартока, що також вбачали свіжість музичної мови у національних пісенних пластах. А "Лемківське весілля" можна вважати, в певному сенсі, українською "Карміною Бураною", оскільки обидва твори посідають у різних культурах аналогічні ніші.

Головна особливість творчості композитора - звертання до різних музичних діалектів Західної України, з яких, можливо, найбільш своєрідні: гуцульський, поліський і особливо лемківський. Це стосується не лише обробок та хорових жанрів, а й переважної більшості інших створених ним творів: "Картинки Гуцульщини", "Три коломийки", Перша симфонія та ін.

Однак, для пізнання творчості Миколи Колесси важливе розуміння багатогранності і різнобічності його таланту. Як видатний музикант, він проявив себе не лише в композиторській творчості. Митець постійно виступав і в якості диригента: сучасники запам'ятали його, як талановитого інтерпретора музики різних стилів і жанрів. Колесса був одним із засновників симфонічного оркестру Львівської філармонії, диригентом Львівського театру опери та балету, працював художнім керівником і диригентом хорової капели "Трембіта". А згодом - став фундатором львівської диригентської школи, створивши її теоретичне обґрунтування, викладене у підручнику "Основи техніки диригування". Цей посібник не втрачає своєї актуальності для диригентів вже протягом кількох десятиліть.

Окремої теми заслуговує педагогічна діяльність Миколи Колесси. Він, поряд з С.Людкевичем, започаткував Львівську композиторську школу і продовжив себе у цілій плеяді талановитих учнів. Серед них багато імен визнаних не тільки на Україні, а і за кордоном: Стефан Турчак, Юрій Луців, Євгеній Вахнянин, Тарас Микитка, Іван Гамкало, Роман Филипчук та багато інших.

Сьогодні ім'я Миколи Колесси шановане не лише на теренах батьківщини, але й широко за її межами. Його вважають легендою музичної культури та одним за найвизначніших львів'ян усіх часів.

За свої вагомі творчі досягнення Микола Колесса здобув звання заслуженого діяча мистецтв України (1951 р.) та народного артиста УРСР (1972 р.). Також, він - лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка, академік, кавалер орденів "За заслуги", кавалер ордену Ярослава Мудрого V ступеня, Герой України.

Нещодавно, у 2006 році, видатний композитор пішов з життя (у віці 103-х років), залишивши після себе безцінний спадок: твори останніх десятиліть, що визначили найвищу творчу зрілість - Другу симфонію, твір для струнного оркестру "У горах" та хорові твори. Ним опрацьовані фактично всі музичні жанри: хорові, сценічні, камерно-вокальні, оркестрові та жанр мініатюри. Усі вони поповнюють на сьогодні мистецьку скарбницю України.

Твори: 1-а і 2-а симфонії (1950, 1960), "Українська сюїта" (1928), "Симфонічні варіації" (1931), сюїта "В горах", фортепіанні твори: "Картинки Гуцульщини", "Три коломийки", "Гуцульський прелюд", "Про Довбуша"; хорові твори.

Указом Президента України Леоніда Кучми № 56/2002 від 21 січня 2002 року за визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку музичного мистецтва, багаторічну плідну композиторську, диригентську і педагогічну діяльність композитору, професору Львівської державної музичної академії імені М. Лисенка Миколі Філаретовичу Колесі присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави.

Жив у Львові. Помер 8 червня 2006 року. Похований у Львові на Личаківському кладовищі.

Професор (1957), академік АМУ (1997). Народний артист УРСР (1972). Народний артист СРСР (1991). Заслужений діяч мистецтв України (1951). Лауреат Державної премії УРСР імені Т.Г. Шевченка (1983). Ордени "Знак Пошани" (1948), Леніна (1961), Дружби народів (1981). Почесна відзнака Президента України (1993), орден "За заслуги" II ступеня (08.1998), "За заслуги" I ступеня (11.2000). Орден князя Ярослава Мудрого V ступеня (12.2003). Золота медаль АМУ (2001).

Автор книги "Основи техніки диригування".

III. Слухання та аналіз музичних творів.

М. Колеса « Коломийка » з « Української сюїти »

Аналіз слухання

1. Які види мистецтва поєднані у цьому музичному жанрі?
2. Яка особливість танцювальності у коломийках?
3. Розкажіть про своє враження від прослуханого твору.
4. Чи відчуються у творі інтонації народних пісень – танців?
5. Пригадайте інші музичні твори, у яких відроджено старовинні народні пісні.

IV. Хорова діяльність.

Українська народна пісня « Коломийка » - розучування

V. Узагальнення теми уроку.

1. Узагальнення.

Ми з вами знову переконались, що у кожному музичному творі, незалежно від жанру, є частка життя. Але впливає музичний твір на людину тільки тоді, коли життєвий зміст у ньому розкрито талановито й майстерно.

Тестові завдання

Оберіть правильне твердження.

Коломийка – це:

Музичний жанр, що має довгу історію;

Народна пісня – танець, поширена в західних областях України;

Календарно – обрядова пісня.

2. Коломийка походить від назви:

Міста;

Країни;

Області.

2. *Домашнє завдання:* слухати музичні твори, звернути особливу увагу на народну музику рідного краю.

3. *Вихід* у супроводі звучання « Коломийки»

Урок- 32

Тема. Українська народна інструментальна музика.

Мета: - поглибити знання учнів про особливості виконання музики народним ансамблем троїстих музик; дати уявлення про музичні інструменти, які входять до складу троїстих музик; закріпити поняття «троїсті музики»;

- розвивати вокально – хорові навички;
- виховувати почуття любові до народного мистецтва.

План уроку

- I. Організація класу.
- II. Хорова діяльність.
- III. Повідомлення завдань і теми уроку.
- IV. Слухання та аналіз музичних творів.
- V. Узагальнення теми уроку.

Хід уроку

- I. Організація класу.
1. Вхід у супроводі звучання пісні « Цвіт землі» О. Злотника
- II. Хорова діяльність.
Розспівування
Вокально – хорова робота над піснею « Цвіт землі », «Коломийка»
- III. Повідомлення завдань і теми уроку.
Актуалізація опорних знань

Розв'язання кросворду.

1. Низький жіночий голос (альт)
2. Траурний, скорботний твір, присвячений пам'яті померлих.(Реквієм)
3. Як називається людина, яка пише музику? (композитор)
4. Циклічний інструментальний твір, що складається з кількох самостійних частин, що поєднані художнім задумом.(сюїта)
5. Місто, у якому народився Микола Колесса (Самбір)
6. Тренувальна вправа для розвитку виконавської техніки музиканта (етюд)
7. Весняні хороводи, у яких спів сполучається із жвавими рухами, що відображають різні трудові процеси (гагілки)
8. Міста, яке дало назву народним пісням – танцям, що поширені в західних областях України (Коломия)
9. Прізвище композитора, якого називали королем вальсів (Штраус)
10. Прізвище композитора, який написав пісню « Цвіт землі» (Злотник)
11. Прізвище композитора, на честь якого був названий Микола Колесса (Лисенко)
12. Найбільш відомий народний струнний музичний інструмент (кобза)
13. Місто, у якому вальс Й. Штрауса « На прекрасному блакитному Дунаї» отримав найперше і найбільше визнання (Париж)

1.		а	л	ь	т						
2.					р	е	к	в	і	є	м
3.	к	о	м	п	о	з	и	т	о	р	
4.			с	ю	ї	т	а				
5.					с	а	м	б	і	р	
6.				е	т	ю	д				
7.		г	а	г	і	л	к	и			
8.	К	о	л	о	м	и	я				
9.	Ш	т	р	а	у	с					
10					з	л	о	т	н	и	к
11				Л	и	с	е	н	к	о	
12					к	о	б	з	а		
13		П	а	р	и	ж					

Повідомлення теми і завдань уроку.

Народна інструментальна музика – це складова частина музичного фольклору України. Основу української народної музики становлять пісенні та інструментальні мелодії.

Чарівний гуцульський край! Він увібрав у себе все найкраще на землі! Кожен із нас, мандруючи цим краєм, може відчути себе митцем. Неповторною є і музика цього краю. Ось із такою музикою ми ознайомимось на сьогоднішньому уроці.

3.Словникова робота

Троїста (або капелиста) музика - старовинний тип ансамблю, поширений на українських, білоруських та російських землях.

Так спочатку називали музикантів.

Троїсті музики, народний інструментальний ансамбль у складі скрипки, басолі (баса), бубна (в центральних областях), або скрипки, цимбалів, бубна (у західних областях).

Вперше згадуються на Україні в кінці 17 — та початку 18 століття.

Троїсті музики відігравали важливу роль у побуті українського села: на народних святах, весіллях, ярмарках тощо. Виконували переважно танцювальні і пісенні мелодії.

Легенда «Троїсті музики Прикарпаття»

Про свою троїсту музику гуцули створили поетичну легенду... Три легені — скрипаль, цимбаліст та сопілкар — закохалися у дівчину. Вибираючи собі нареченого, дівчина запропонувала їм природно змагатись у грі: чиє виконання народ визнає найліпшим — за того вийде заміж.

Кожний легінь грав на своєму інструменті найулюбленішу мелодію. Та ж виконання було таким майстерним, що жодний не одержав переваги. Тоді дівчина звеліла кожному зіграти одну й ту ж пісню, — але й цього разу не розсудили найкращого...

Залишилося останнє — грати легіням разом. Та від сумісної гри народилася нечувана досі, чарівна музика і народ вирішив — не слід розлучати легінів.

А музику ту назвали ТРОЇСТОЮ МУЗИКОЮ...

Історія виникнення

Створення троїстої музики, як основи розвитку народної інструментальної творчості, було великим досягненням у житті простого люду.

Відомо, що східні слов'яни (росіяни, українці, білоруси) з найдавніших часів користувалися музичними інструментами: бубнами, тарілками, рогами, трубами, сурмами, піпелями, сопелями, гусями, гудками та ін. Під час формування народностей були створені вже суто національні інструменти — російська балалайка, українська кобза або бандура, білоруські цимбали, які помітно поповнили загальнослов'янський інструментарій

На Україні протягом віків викристалізувались різноманітні за складом народні інструментальні ансамблі. Спочатку в цих ансамблях провідну роль відводили гусям. Та

коли був створений класичний зразок скрипки, утворюється ансамбль трістої музики. Він зберігся і відіграє визначну роль у народному музичному побуті і в наш час.

Назвали цей ансамбль трістою музикою тому, що до його складу входять три виконавці: скрипаль, цимбаліст (або виконавець на іншому інструменті) та бубніст. Найбільш розповсюджені типи трістої музики такі: скрипка, басоля і бубон — в центральних областях України; скрипка, цимбали, бубон або ж барабан — в західних областях.

Тепер, залишивши за собою традиційну назву, українські інструментальні ансамблі, значно розширили свій склад. Вони укомплектовуються в основному з таких інструментів: струнні — скрипка, басоля (віолончель) або контрабас, цимбали, рідше — бандура; духові — флейта, кларнет, сопілка (денцівка або флюяра), зрідка труба або корнет в строї-сі-бемоль, тромбон педальний в строї-до; клавішні — гармонія або баян; ударні — барабан разом з мідними тарілками чи бубон.

Перелічені струнні, духові та ударні зустрічаються в народних ансамблях у найрізноманітніших поєднаннях. Проте, є провідні, без яких укомплектування неможливе — це скрипка та цимбали. Скрипці, як правило, належить основна роль в будь-якому за складом ансамблі.

IV. Слухання та аналіз музичних творів.

Послухайте українські народні мелодії у виконанні трістих музик і дайте відповіді на запитання:

1. Яким є емоційний зміст музики?
2. Який настрій вона передає?
3. Спробуйте визначити на слух, які народні інструменти звучать.

V. Узагальнення теми уроку.

Як і інші народні виконавські колективи, трісті музики збагачують наше духовне життя, розкривають глибину і різноманітність народної музичної творчості. Їх музика пройнята любов'ю до життя, здатна зміцнювати силу людини, її віру в успіх, і в цьому полягає її пертворювальна сила.

Завдання «Що зайве?»

Струнні музичні інструменти: бандура, басоля, ліра, бубон, скрипка.

Духові музичні інструменти: сопілка, ріг, трембіта, цимбали, барабан.

Ударні музичні інструменти: бубон, барабан, цимбали, кобза, бугай, бас.

Домашнє завдання: Слухати музику у виконанні трістих музик. За допомогою різних видів мистецтв зобразити свою мрію.

Урок- 33

Тема уроку. Духовна музика.

Мета: - ознайомити учнів із творчістю та життєвим шляхом Дмитра Бортнянського, провідними стильовими засадами його композиторського почерку; розширити уявлення учнів про духовну музику; ознайомити з поняттями «літургія», «меса», «хоровий концерт»;

- формувати вміння аналізувати твори музичного мистецтва, розвивати слухацьку культуру, хороспів;

- виховувати любов до духовної музики, прищеплювати естетичний смак.

Музичний матеріал: Д.Бортнянський. Хоровий концерт № 24, О.Янушкевич. «Я малюю мрію».

Тип уроку: поглиблення теми.

Обладнання. Музичний інструмент, ноутбук, фонохрестоматія.

Хід уроку

Організаційний момент.

Музичне вітання.

Бесіда.

Є у мистецтві теми, які з давніх часів і до наших днів хвилюють письменників і поетів, живописців і графіків, скульпторів, архітекторів і, звичайно музикантів... Минулого року, слухаючи «Херувимську» Артемія Веделя, ми розпочали розмову про духовну музику, яка народжується на основі релігійних текстів, під враженням святих живописних полотен. Ця музика завжди чаруватиме людину своєю шляхетністю, стрункістю, досконалістю, надзвичайною ширістю і красою.

Духовна музика – це музика релігійного змісту, що звучить як у храмах, так і в побуті. Вона має давні традиції та глибокий емоційно-духовний вплив на людину.

Духовна музика завжди була пов'язана з історичними традиціями та особливостями музичної, зокрема народної культури різних країн, і зробила значний внесок у світову музичну культуру.

Одним із основних видів християнського богослужіння є літургія (у католицькому обряді – меса, а в православному – обідня), яку складають характерні хороспіви. Останньою частиною святкової православної літургії може бути хоровий концерт.

Літургія – це християнське богослужіння, що супроводжується співом та інструментальною музикою.

Меса – це багаточастинний твір для хору та солістів, написаний на духовний текст для виконання під час католицького богослужіння

- Сьогодні ми продовжимо розмову про духовну музику.

Тема духовності завжди була в центрі уваги митців. Відомі іконописці та малярі створювали високохудожні духовні образи на полотнах чи стінах храмів, у скульптурно-архітектурних ансамблях тощо. Століттями духовну музику писали кращі представники музичної культури. Виконання багатоголосого твору багатоголосим хором викликає відчуття смутку й радості, тривоги та надії; буденності і водночас чогось неземного, бо у співі цьому — душа народу.

«... Вісімдесят співаків у пишному вбранні розміщувались по обидва боки вітваря. Задні ряди займали басы, перед ними знаходились тенори, а попереду тенорів діти – альти і сопрано.

Усі вони стояли нерухомо, з опущеними очима, у повній тиші.

За знаком, зовсім непомітним присутнім, без вказівки тону і темпу, вони почали співати...

У цій гармонійній тканині чулися такі переплетіння і ніжні звуки; час від часу роздавалися інтонації, які за своєю напруженістю нагадували крик душі, здатний пройтися серце і перервати дихання у грудях.

Потім усе завмирало, це хор ангелів, що підносяться від землі до небес і поступово зникають у повітряних просторах...»

Так у 1847 році французький композитор Гектор Берліоз описував свої враження від звучання хору великого майстра вокальної музики Дмитра Бортнянського.

Відомості про композитора Д. Бортнянського

Дмитро Степанович Бортнянський – знаменитий український і російський композитор, диригент, педагог. Родом із Глухова — столиці українського гетьманства. Він був сином козака Стефана Бортнянського, уродженця села Бортне, що в Польщі.

Стефан Бортнянський служив у війську останнього гетьмана України Кирила Розумовського.

Зважаючи на виняткове музичне обдарування і прекрасний голос, хлопчика у 7 років відвезли до Придворного хору у Петербурзі. З того часу Бортнянський вже ніколи не повертався на батьківщину.

Він співав у хорі, з одинадцяти років виконував сольні партії в опері. Співу та вмінню триматися на сцені навчався у видатних музикантів в Італії. Тут Дмитро вперше виявив свій композиторський талант. Деякі опери молодого музиканта йшли на італійських сценах.

У 1796 році він став першим керівником Придворної співочої капели у Петербурзі. На цій посаді залишався до самої смерті. Духовна музика, хоровий спів стали провідними у творчості талановитого українця.

Д. Бортнянський – майстер хорового письма акапела. Він дуже добре знав людські голоси і вмів надати звучанню хору особливої виразності, шляхетності та краси.

Його хорові концерти сповнені глибокою життєвою мудрістю, піднесеною простотою та щирістю. Літературний текст часто лише задавав «емоційну програму» твору, а далі вже безмежно панувало мистецтво звуків. Існують навіть припущення, що іноді композитор спочатку писав музику, а вже потім добирав до неї слова.

Відомості про хоровий концерт № 24 Д. Бортнянського

Хоровий концерт Дмитра Бортнянського, який ми сьогодні прослухаємо, є яскравим прикладом типово пісенної розспівності. Його мелодична лінія нагадує протяжну ліричну народну пісню.

Хоровий концерт – це старовинний жанр духовної музики, поліфонічний вокальний або вокально-інструментальний твір.

За літературну основу хорового концерту, як правило, брали одне з найдавніших поетичних джерел — псалми царя Давида.

Слухання. Д. Бортнянський. Хоровий концерт № 24

Аналіз прослуханого твору

Який характер твору?

Які почуття, спогади викликала у вас музика Д. Бортнянського?

За спогадами сучасників, Дмитро Бортнянський був дуже щирою людиною — доброю та поблажливою до людей і безмежно відданою мистецтву. Його духовна музика здобула широку популярність ще за життя композитора, її перекладали для різних інструментів і навіть записували спеціальними цифровими знаками для сліпих.

Розповідають, що в останній день життя композитор покликав до себе хор капели і попросив проханням проспівати один зі своїх концертів. Під його звуки Бортнянський і помер.

Поховали композитора в Петербурзі. На його честь у Нью-Йорку (США) в соборі св. Іоанна Богослова встановили статую.

(підготовлений учень читає вірш «Молюся за вас» А.Житкевича)

Молюся за вас

І вперше, і вдруге, і в тисячний раз

Молюся не за себе, молюся за вас:

За кожну травинку, що в лузі росте,

За кожну краплинку, що з неба впаде,

за те, що розквітло, за те, що зійшло,

за те, що дорогу до сонця знайшло ...

За слово привітне, що радість несе,

За те, що любов'ю голубить усе,

За щедрість і ласку, за теплу весну,

За мамину казку і душу ясну...

Я тих, кого доля вмивала слізьми,

*Обняв би, прикрив би, як пташка крильми.
Звичайні й славетні, великі й малі –
Молюся за вас, що ви є на землі!
Молюся за всіх, хто живе на землі!*

Бесіда про мрію

Домашнє завдання вам було зобразити за допомогою різних видів мистецтв свою мрію. Подивіться уважно на цей вернісаж. Які різноманітні почуття зображені в цих малюнках. Хто бажає розповісти, про свій твір-мрію?

Минулого року ви вивчали кілька пісень Ольги Янушкевич. Яка з них найкраще запам'яталася? Пропоную вивчити ще одну пісню цієї талановитої авторки. Послухайте пісню «Я малюю мрію» і скажіть які мрії намалювала Ольга Янушкевич?

Демонстрація пісні О. Янушкевич „Я малюю мрію”

Розучування пісні „Я малюю мрію”

Караоке. Пісня „Я малюю мрію”

1. Я відкрию фарби кольорові,
Пензлик чарівний дістану я,
І бажання-мрії загадкові
Намалює вигадка моя.
А ще я намалюю літо,
Що дарує сонечко усім.
Небо, море, поле, диво-квіти
Розфарбую пензликом своїм.

Приспів:

Я знов малюю світ романтики й любові,
Я знов малюю світ добра, краси, пісень.
Блакитні вечори, світанки веселкові.

Малюю кольоровий день.
Малюю кольоровий день!

2. Намалюю світ який намрію,
Там немає горя і біди,
Там усі бажання чародію
Довіряють люди всі завжди.

А ще я намалюю щастя,
Те що називається сім'я.
Вірю що моя картинка вдасться,
Бо люблю цей світ чудовий я.

Підсумки уроку, тестування.

Тестове завдання 1.

Закінчіть речення. Д.Бортнянський – майстер написання...

1. Симфоній.
2. Опер.
3. Хорових концертів.
4. Балетів.

Тестове завдання 2.

Виберіть правильне твердження

1. Хоровий концерт – це багаточастинний твір для хору та солістів, написаний на духовний текст для виконання під час католицького богослужіння.
2. Хоровий концерт – це тип музики в якому всі голоси рівноправні і мають самостійні мелодії.
3. Хоровий концерт – це старовинний жанр духовної музики, поліфонічний вокальний або вокально-інструментальний твір.

Тестове завдання 3.

Виберіть правильне твердження

1. Літургія – це християнське богослужіння, що супроводжується співом та інструментальною музикою.
2. Літургія – це старовинний жанр духовної музики.
3. Літургія – це старовинний жанр духовної музики, поліфонічний вокальний або вокально-інструментальний твір.

Домашнє завдання. Слухати музику за власним вибором.. Звернути увагу на духовні музичні твори.

Урок- 34

Тема. Вічне джерело

Мета: - спрямувати увагу учнів на значення народної музики як джерела творчості видатних композиторів (на прикладі музики М. Лисенка). Поглибити знання учнів про творчість М. Лисенка. Дати учням визначення поняття рапсодія, закріпити визначення понять дума, думка, шумка;

- розвивати вокально-хорові навички, образне сприйняття музичних творів, інтерес до української класичної музики;

- виховувати естетичний смак учнів.

Тип уроку: поглиблення теми.

Обладнання. Музичний інструмент, ноутбук, фонохрестоматія.

Хід уроку

Вступ. Поняття про рапсодію

У давні часи існували мандрівні музиканти, котрі ходили від міста до села і, заробляючи на прожиття своїм співом чи музикою, несли людям радість і втіху. Таких музикантів-співаків називали по-різному, наприклад, на Русі-Україні — боянами, скоморохами, а пізніше — кобзарями та лірниками; у Стародавній Греції — рапсодами.

До речі, словом «рапсодія» називали пісні, легенди або вірші, що виконували мандрівні співці. *Рапсодія* — це епічна п'єса, подібна до балади, в якій оспівувалась любов до батьківщини. З часом рапсодія набула форми віртуозного музичного твору, схожого на фантазії на народні теми. Як правило, рапсодії будуються в довільній формі, складаються з кількох народних мелодій та кількох частин.

Рапсодією називають вокальний або інструментальний твір вільної форми, який складається з різнохарактерних, контрастних епізодів. Для рапсодії характерне використання народних мелодій.

Відомості Рапсодію № 2 для фортепіано М. Лисенка

Сьогодні ми прослухаємо «Другу рапсодію» Миколи Лисенка. Більшість із творів композитора насичені національною українською мелодикою.

У Другій рапсодії простежується зіставлення двох контрастних частин.

Перша частина («Думка») — це повільний роздум в епічному стилі з декламаційно-речитативною мелодикою, вільною метроритмікою, мелізмами. Звернувшись до ліричної

пісні, Микола Лисенко так видозмінює її ладові, гармонічні, мелодичні та ритмічні властивості, що вона набуває епічно-оповідного характеру.

Друга частина («Шумка») — різновид народної танцювальності. У ній відчуються інтонації старовинних народних танців: чабарашок, шумок і коломийок з їхнім швидким темпом, жартівливою грацією, чітким ритмом.

У цій інструментальній музиці Микола Лисенко втілює один зі своїх улюблених образів — образ Кобзаря.

Слухання. Рапсодія № 2 для фортепіано М. Лисенка

Аналіз прослуханого твору

Який характер кожної частини рапсодії?

Поділіться своїми враженнями від музики

Відомості про М. Лисенка

Завдяки творчій, виконавській та громадській діяльності Лисенка, українська музика стала на широкий шлях свого розвитку і посіла значуще місце у світовій музичній культурі.

Микола Лисенко зростав у маєтку батьків у селі Гриньки, що на Полтавщині. Мати навчала його великосвітським манерам, французької мови та музики, а батько розвивав уяву хлопчика за допомогою народних казок і пісень.

Із п'яти років, навчаючись грі на фортепіано, хлопчик любляв підбирати мелодії почутих від селян народних пісень. Пізніше, під час навчання в Харківській гімназії Микола Лисенко вже виступав як піаніст на музичних вечорах і почав записувати українські народні пісні.

Здобуваючи природничу освіту в Київському університеті, Микола Лисенко не залишав занять музикою. Під час канікул він мандрував селами в пошуках старовинних народних пісень, записував їх у збірки та виконував на концертах зі студентськими хорами.

Згодом, навчаючись у Лейпцизькій консерваторії в Німеччині, Микола Лисенко видав першу збірку із сорока народних пісень. Надалі усе своє життя композитор присвятив створенню української професійної музики і поширенню народної творчості.

Прекрасний піаніст-виконавець, Микола Лисенко прагнув поповнити і збагатити жанри української фортепіанної музики. Таким чином, серед його творів з'явилися численні п'єси, сонати, сюїти тощо.

Робота над піснею „Я маюю мрію”

Пригадаймо пісню Ольги Янушкевич „Я маюю мрію”. Співаючи її, слідкуйте за звукоутворенням, диханням та інтонацією.

Виконайте пісню легко, з почуттям любові до рідного краю.

Караоке. Пісня „Я маюю мрію”

Підсумки уроку

Народна музика для багатьох композиторів (у тому числі для Миколи Лисенка) стала невичерпним джерелом натхнення.

Ми переконалися в надзвичайно важливому значенні та майстерному творчому застосуванні українського пісенного фольклору в музиці Миколи Лисенка. У творах композитора збережено пісенні традиції музичного мистецтва українського народу.

Народна пісня – насправді вічне джерело натхнення і творчості Миколи Лисенка, як і багатьох інших композиторів.

Домашнє завдання. Слухати музику за власним вибором, розповісти про свій улюблений музичний твір.

Урок- 35

Тема. Музика - джерело почуттів (узагальнення).

Мета. - перевірити навчальні досягнення учнів за темою «Я і музика» (тематичне оцінювання). Узагальнити матеріал тем I та II семестрів;

- розвивати аналітичні, творчі, виконавські навички учнів;

- виховувати ціннісне ставлення до музики, інтерес до творчості композиторів, народної пісні.

Тип уроку: урок узагальнення.

Хід уроку

Організаційний етап уроку.

Вхід учнів до класу (кабінету) під звучання фрагмента увертюри «Час, уперед!» композитора Г. Свиридова.

Музичне вітання.

Актуалізація музичних вражень учнів.

— Під яку музику ви зайшли до класу (кабінету) на цей урок?

Музикою композитора Г. Свиридова ми розпочали останній урок музики в цьому році. Цією ж таки музикою ми його і закінчимо. Чому саме так?

Час іде вперед, а разом із ним і музика. І доки існує життя,, доти буде жити музика.

Закінчився навчальний рік, наповнений чудовою музикою. Ви пізнали на собі силу її впливу. Із неї народжувалися цікаві думки, з нею ми мріяли.

- Яка ж мова музики? У чому сила її впливу на людину?

- Чому один музичний твір одразу завойовує вашу душу, а інший не може достукатися до неї?

Музика – джерело почуттів

У мистецтві, як у дзеркалі, відображається багатоманітність навколишнього світу. Проте улюбленою «темою» мистецьких творів є людина, її духовний світ, різноманітні зв'язки людини з природою, безмежна палітра настроїв і почуттів.

Музика — мова звуків та інтонацій — поряд з іншими видами мистецтва має особливу емоційну глибину. Відображення внутрішнього, духовного світу людини і є чи не найголовнішою рисою музичного мистецтва.

Сьогодні ми підсумуємо вивчене протягом навчального року.

Пригадайте, які пісні з тих, що ми вивчали, найбільше вам сподобалися.

Караоке. Пісня «Колиска майбуття»

Караоке. Пісня „Я малюю мрію”

Слухання музики. Завдання

Прослухайте музичний твір і визначте його автора та назву.

- Д. Бортнянський. Хоровий концерт №24

Слухання музики. Завдання

Прослухайте музичний твір і визначте його автора та назву.

- Й. Штраус. “На прекрасному голубому Дунаї”

Слухання музики. Завдання

Прослухайте музичний твір і визначте його автора та назву.

- Й.С. Бах. “Жарт” із сюїти №2 для струнних інструментів і флейти.

Виберіть правильне твердження

1. Етюд – це старовинна триголосна куплетна пісня для виконання ансамблем або хором без супроводу.
2. Етюд – це траурний скорботний твір, присвячений пам'яті померлих.

3. Етюд – це тренувальна вправа для розвитку виконавської техніки музиканта.

Виберіть правильне твердження

1. Романс – це музичний твір для виконання голосом (солістом або хором) без слів у супроводі музичного інструмента або оркестру.
2. Романс – це вокальний твір для голосу з інструментальним супроводом.
3. Романс – це великий, віртуозний музичний твір для соліста з оркестром.

Виберіть правильне твердження

1. Вальс – це музична п'єса у рухливому, стрімкому темпі.
2. Вальс – це невеликий музичний твір імпровізаційного складу.
3. Вальс – це парний бальний танець у тридольному розмірі.

У поданому переліку виберіть пісню, написану в жанрі вальсу

1. „Хлоп'ята і дівчата”.
2. „Моя земля”.
3. „Тихий марш”.

Виберіть правильне твердження

1. Коломийка – це народна пісня-танець, поширена в Західних областях України.
2. Коломийка – це музичний жанр, що має довгу і насичену історію.
3. Коломийка – це старовинна народна обрядова пісня, пов'язана з проходом весни.

Виберіть правильне твердження

Хоровий концерт – це ...

1. Тип музики, в якому всі голоси рівноправні і мають самостійні мелодії.
2. Старовинний жанр духовної музики, поліфонічний вокальний або вокально-інструментальний твір.
3. Багаточастинний твір для хору та солістів, написаний на духовний текст для виконання під час католицького богослужіння.

Підсумки уроку

Можливості музичного мистецтва у втіленні внутрішнього світу людини безмежні. З надзвичайною силою музика втілює радість і відчай, торжество і тривогу, надію і розчарування, напружену роботу думки і швидкоплинне враження, безтурботний спокій і рішучість.

Наш внутрішній світ формується постійно під впливом нових знань і вражень.

Було б добре, якби й музичні враження не залишали вас байдужими. Слухайте музику, аналізуйте її, сперечайтесь, обґрунтуйте свою думку.

Прислухайтесь до самих себе. Зосередьтеся на своїх духовних потребах. Ви можете кожного дня поповнювати та розширювати духовний світ, «відчиняючи двері» назустріч завжди новому і прекрасному світу мистецтва.

Домашнє завдання.

Слухати музику. Скласти каталог музики, яку полюбляє ваша родина.

Вихід учнів із класу (кабінету) під фрагмент увертюри «Час, уперед!» Г. Свиридова.

Тестові завдання з музичного мистецтва в 6 класі.

Тема: «Музика як мова почуттів»

1. Яку музику називають симфонічною?
 - а) інструментальну;
 - б) вокальну;
 - в) хорову/
2. Укажіть прізвище видатного польського композитора:
 - а) Ф.Шопен;
 - б) В.Моцарт;
 - в) Й.Бах.
3. До складу групи духових інструментів входить...
 - а) флейта;
 - б) баян;
 - в) скрипка.
4. Найбільшим із струнно-смичкових інструментів є...
 - а) контрабас;
 - б) альт;
 - в) скрипка.
5. Календарно-обрядовими піснями зимового циклу є...
 - а) веснянки;
 - б) колядки, щедрівки;
 - в) обжинкові.
6. Найгеніальнішим у світі композитором-органістом є...
 - а) В.Моцарт;
 - б) Й.Бах;
 - в) А.Вівальді.
7. Хто є автором слів до пісні «Рече та стогне Дніпр широкий»?
 - а) М. Рильський;
 - б) Т. Шевченко;
 - в) П. Тичина.
8. Укажіть батьківщину видатного композитора Л.Бетховена.
 - а) Німеччина;
 - б) Італія;
 - в) Росія.
9. Хто є автором органної фуги соль-мінор?
 - а) П.Чайковський;
 - б) М.Глінка;
 - в) Й.Бах.
10. Які музичні лади ви знаєте?
 - а) сміливий;
 - б) мажорний;
 - в) знебарвлений.
11. Назвіть автора «Колискової» з опери «Поргі і Бес»:
 - а) В.Моцарт;
 - б) М.Римський – Корсаков;
 - в) Дж.Гершвін.
12. В якій із названих пісень оспівується образ природи?
 - а) «Вийшли в поле косарі»;
 - б) «Музика землі»;

в) «Ой у лузі червона калина».

13. Назвіть твір, автором якого є Г.Сковорода:

а) «Шкільна стежина»;

б) «Гімн України»;

в) «Всякому городу нрав і права».

14. Хто є автором П'ятої симфонії, головною темою якої є тема долі?

а) Й.-С.Бах;

б) Л.Бетховен;

в) В.Моцарт/

15. Яку програмну назву має Шоста симфонія П.Чайковського?

а) грізна;

б) патетична;

в) сонячна.

16. Який найулюбленіший інструмент Й.-С.Баха?

а) скрипка;

б) орган;

в) фортепіано.

17. Як перекладається музичний термін «поліфонія»?

а) багатоголосся;

б) одноголосся;

в) соло.

18. Яка пісня стала духовним гімном січових стрільців?

а) «Ой у лузі червона калина»;

б) «Їхав козак на війноньку»;

в) «Ой, на горі та й жінці жнуть».

19. Скільки оригінальних «власних» творів написав М.Леонтович?

а) 6;

б) 10;

в) 5.

20. Який образ розкриває Другий концерт для фортепіано з оркестром С.Рахманінова?

а) образ Батьківщини;

б) образ весни;

в) образ матері.

Тема: «Я і музика»

1. Хто із названих композиторів є основоположником вальсу?

а) Глюк;

б) Штраус;

в) Свиридов.

2. В якому регіоні України виконуються коломийки?

а) Буковина;

б) Крим;

в) Київщина.

3. Який вид мистецтва переважає в опері?

а) музика;

б) кіно;

в) графіка.

4. Батьківщиною вальсу є...

а) Париж;

б) Відень;

в) Москва.

5. *В яких календарно-обрядових піснях закликають весну?*
а) зажинкових;
б) веснянках, гаївках;
в) колядках, щедрівках.
6. *У якій українській народній пісні подорожуємо від Ніжина до Прилук?*
а) «Од Києва до Лубен»;
б) «Ой у лузі червона калина»;
в) «Зима».
7. *До складу групи ударних інструментів входять...*
а) барабан;
б) скрипка;
в) сопілка.
8. *Назвіть жанр музики, що славить Батьківщину:*
а) дума;
б) рапсодія;
в) баллада.
9. *Як називається останній твір В.Моцарта?*
а) «Реквієм»;
б) «Весняна»;
в) «Маленька нічна музика».
10. *Як перекладається термін «імпресіонізм»?*
а) довершеність
б) враження;
в) пісенність
11. *В якій області України виникли коломийки?*
а) Івано-Франківській;
б) Тернопільській;
в) Рівненській.
12. *Скільки частин має симфонічна сюїта М.Вериківського «Веснянка»?*
а) 5;
б) 6;
в) 4.
13. *Які інструменти входили до першого складу троїстих музик?*
а) фортепіано;
б) гітара;
в) скрипка, цимбали, бубон.
14. *Назвіть представника музичного імпресіонізму:*
а) Моцарт;
б) Шуберт;
в) Дебюссі.
15. *Як називається пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка»?*
а) «Ой у вишневому саду»;
б) «Ой не світи місяченьку»;
в) «Віють вітри, віють буйні».
16. *Як перекладається музичний термін «скерцо»?*
а) веснянка;
б) жарт;
в) мрійлива.
17. *Назвіть автора опери «Наталка Полтавка»:*
а) К.Стеценко;
б) М.Леонтович;
в) М.Лисенко.

18. Назвіть автора літературного тексту опери «Снігуронька»:

- а) О.Пушкін;
- б) М.Островський;
- в) Ш.Перро.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПП
Зам. № 1280 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1